

Należyta staranność w zakresie odpowiedzialnego udzielania kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych

Najważniejsze aspekty dla banków wdrażających
Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych

Przetłumaczone przez:

Niniejsze tłumaczenie zostało opublikowane na mocy porozumienia z OECD. Nie jest to oficjalne tłumaczenie OECD. Jakość tłumaczenia oraz jego spójność z oryginalnym tekstem w języku źródłowym pozostają wyłączną odpowiedzialnością autorów tłumaczenia. W przypadku jakichkolwiek rozbieżności między oryginałem a tłumaczeniem za właściwy i obowiązujący należy uznać jedynie tekst oryginału.

Dokument został pierwotnie opublikowany przez OECD w języku angielskim pod tytułem: Due Diligence for Responsible Corporate Lending and Securities Underwriting: Key considerations for banks implementing the OECD Guidelines for Multinational Enterprises. <http://mneguidelines.oecd.org/due-diligence-for-responsible-corporate-lending-and-securities-underwriting.htm>

© 2021 Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Polska, dla niniejszej polskiej wersji językowej

Przedstawione w dokumencie opinie i argumenty nie zawsze reprezentują oficjalne stanowisko państw członkowskich OECD lub państw członkowskich Unii Europejskiej.

Niniejszy dokument oraz wszelkie zawarte w nim dane i mapy nie stanowią uszczerbku dla statusu lub zwierzchnictwa nad żadnym terytorium, wytyczonych granic państwowych ani dla nazwy jakiegokolwiek terytorium, miasta bądź obszaru.

Przedmowa

Instytucje finansowe mają do odegrania kluczową rolę w pobudzaniu zrównoważonego rozwoju na poziomie globalnym poprzez ukierunkowanie finansowania na środki służące do osiągnięcia Celów zrównoważonego rozwoju ONZ i Porozumienia paryskiego, oraz poprzez dążenie do unikania i łagodzenia zagrożeń środowiskowych i społecznych związanych z ich działalnością.

Celem niniejszego dokumentu jest wsparcie banków i innych instytucji finansowych we wdrażaniu rekomendacji należytej staranności zawartych w *Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych* w kontekście kredytów korporacyjnych oraz gwarantowania emisji papierów wartościowych. Obecnie nie istnieje powszechnie uznany standard odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej (*responsible business conduct*, RBC) dla tego rodzaju transakcji, mimo że stanowią one znaczącą część usług dla klientów banków komercyjnych.

Należyta staranność może pomóc bankom w zapobieganiu negatywnym skutkom lub łagodzeniu negatywnych skutków dotyczących praw człowieka i praw pracowniczych, środowiska oraz przypadków korupcji powiązanej z klientami banków, jak również w uniknięciu ryzyka finansowego i utraty reputacji, a także w łagodzeniu tych zjawisk. Niniejszy dokument określa kluczowe działania na każdym etapie procesu należytej staranności, a także omawia najważniejsze zagadnienia, takie jak wyzwania, obecne praktyki lub regulacje dotyczące kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych, które mogą mieć wpływ na podejścia w zakresie należytej staranności.

Niniejszy dokument został opracowany we współpracy z grupą doradczą, w skład której wchodziło ponad 50 wiodących banków i innych instytucji finansowych, administracji rządowych, społeczeństwa obywatelskiego, organizacji międzynarodowych oraz innych ekspertów. Wykorzystano również wkład praktyków bankowych wypracowany podczas eksperckich sesji roboczych organizowanych w marcu 2018 r. w Nowym Jorku i we wrześniu 2018 r. w Londynie. Grupa robocza OECD ds. odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej zatwierdziła dokument w dniu 6 września 2019 r., następnie, 7 października 2019 r. dokument został zatwierdzony przez Komitet Inwestycyjny OECD.

Niniejszy dokument jest częścią działań, jakie OECD podejmuje w celu sprecyzowania oczekiwań względem odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej w kontekście przedsiębiorstw działających w sektorze finansowym. OECD opracowała także szczegółowe wytyczne, które mają ułatwiać przedsiębiorstwom wdrażanie zasad należytej staranności w pozostałych sektorach, w szczególności w sektorze wydobywczym, w przypadku wydobywania minerałów na obszarach dotkniętych konfliktami i obszarach wysokiego ryzyka, w sektorze tekstylno-odzieżowym i obuwniczym oraz rolno-spożywczym.

Spis treści

Przedmowa	3
Wprowadzenie	7
Cel i odbiorcy docelowi.....	7
Zakres	8
Struktura	12
Odniesienia do powiązanych procesów i instrumentów	13
Rozdział 1. Zarys ogólny należytej staranności w kontekście odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej i konsekwencji dla banków	14
Negatywne skutki i ryzyko	15
Po co przeprowadzać należyłą staranność?	16
Charakterystyka należytej staranności – najważniejsze aspekty	17
Rozdział 2. Kluczowe kwestie w zakresie należytej staranności w odpowiedzialnym prowadzeniu działalności biznesowej w kontekście transakcji bankowych	31
Działanie 1: Włączanie zasad RBC do polityk i systemów zarządzania	31
Działanie 2: Identyfikacja i ocena faktycznych i potencjalnych negatywnych skutków	40
Działanie 3: Powstrzymanie negatywnych skutków, zapobieganie negatywnym skutkom i ich łagodzenie	56
Działanie 4: Monitorowanie wdrażania i wyników	64
Działanie 5: Komunikowanie informacji o sposobach reagowania na skutki	67
Działanie 6: W stosownych przypadkach zapewnienie działań zaradczych lub współpraca w ich zakresie	70
Wnioski	77
Załącznik A: Terminologia	78
Załącznik B: Przegląd transakcji bankowych: pożyczki oraz gwarantowanie emisji papierów wartościowych	82
A. Pożyczki	82
B. Gwarantowanie emisji papierów wartościowych (pozyskiwanie kapitału poprzez sprzedaż papierów wartościowych inwestorom).....	85
Tabele	
Tabela 1.1. Angażowanie interesariuszy w zakresie należytej staranności	27
Tabela 2.1. Kryteria skuteczności pozasądowych mechanizmów skargowych.....	74
Schematy	
Schemat 1.1. Proces należytej staranności i środki wspierające.....	14
Schemat 1.2. Należyta staranność dla RBC: podejście zewnętrzne	15
Schemat 2.1. Reagowanie na negatywne skutki	49
Ramki	
Ramka 1.1. Obowiązek banku dotyczący zachowania poufności wobec klienta.....	23
Ramka 1.2. Współpraca przy wdrażaniu należytej staranności	29
Ramka 2.1. Zasady ładu korporacyjnego G20/OECD	38

Ramka 2.2. Rola banków w przypadku zaangażowania kilku instytucji	48
Ramka 2.3. Fragment Wytycznych OECD dotyczących należytej staranności w zakresie odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej w odniesieniu do skutku (strona 70)	50
Ramka 2.4. Hipotetyczne przykłady udziału banków w transakcjach kredytów korporacyjnych	54
Ramka 2.5. Rozważania dotyczące polityki wykluczania	62
Ramka 2.6. Przykłady możliwych, zgodnych z prawem mechanizmów zaradczych	72
Ramka 2.7. Sprawy prowadzone przez KPK OECD: Czego należy oczekiwać	75
Ramka A B.1. Przykłady zastosowania zasad należytej staranności w kontekście transakcji udzielania pożyczek.....	83
Ramka A B.2. Zastosowanie zasad należytej staranności w kontekście gwarantowania emisji papierów wartościowych.....	86

Wprowadzenie

Instytucje finansowe będą odgrywać kluczową rolę w przyczynianiu się do zrównoważonego rozwoju poprzez promowanie odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej wśród klientów i finansowanie projektów, które mogą mieć pozytywny wpływ na zrównoważony rozwój. W 2015 roku zostały przyjęte: Porozumienie paryskie i Cele zrównoważonego rozwoju ONZ (*sustainable development goals*, SDGs). Zwiększenie przepływów finansowych będzie miało kluczowe znaczenie dla osiągnięcia środków określonych w tych programach. Na przykład około 6,9 bln USD inwestycji w infrastrukturę jest wymagane rocznie w latach 2016–2030 w celu zaspokojenia potrzeb globalnego rozwoju i klimatu¹. Administracje rządowe są coraz bardziej skłonne do wykorzystywania skali aktywów i wpływu wywieranego przez instytucje finansowe w celu wspierania tych celów. Przywódcy krajów skupionych w G20 podkreślili potrzebę skoordynowania ze sobą przepływów finansowych (zarówno z publicznych, jak i prywatnych instytucji), aby promować cele dotyczące zmian klimatycznych oraz osiągnąć Cele zrównoważonego rozwoju ONZ².

Aby przyczynić się do osiągnięcia Celów zrównoważonego rozwoju ONZ, ważne jest również, by instytucje finansowe unikały zagrożeń środowiskowych i społecznych związanych ze swoją działalnością. Pod tym względem jednym z najpotężniejszych wkładów, jakie biznes może wnieść w zrównoważony rozwój, jest włączenie odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej w ich działania i łańcuchy wartości poprzez efektywne procedury należytej staranności. Wdrażając procedury należytej staranności, banki mogą zapewnić przepływy finansowania do projektów i firm, które postępują w sposób odpowiedzialny i finalnie przynoszą korzyści ludziom i planecie.

Cel i odbiorcy docelowi

Niniejsza publikacja zawiera wytyczne dla banków i innych instytucji finansowych (zwanymi dalej „bankami”) dotyczące wdrożenia zaleceń [Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych](#) (Wytyczne OECD) w kontekście kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych.

Niniejszy dokument wyjaśnia w szczególności, z czym wiąże się należyta staranność w odniesieniu do odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej oraz zapewnia praktyczne wskazówki dla banków na każdym etapie procesu należytej staranności.

¹ Mariana Mirabile, Virginie Marchal i Richard Baron, OECD (2017), [Technical note on estimates of infrastructure investment needs Background document to the report Investing in Climate, Investing in Growth](#).

² G20 (2017), [G20 Hamburg Climate and Energy Action Plan for Growth](#).

Publikacja ta może również okazać się pomocna dla innych interesariuszy dążących do zrozumienia podejścia banków do należytej staranności. Wytyczne OECD posiadają unikalny mechanizm promocyjno-skargowy: Krajowe Punkty Kontaktowe OECD (KPK OECD)³. Dokument ten może być również przydatnym źródłem informacji dla KPK OECD w zrozumieniu i promowaniu Wytycznych OECD.

Wytyczne OECD to niewiążące zalecenia adresowane do przedsiębiorstw wielonarodowych przez rządy, dotyczące odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej (*responsible business conduct*, RBC). Uznają one pozytywny wkład, jaki biznes może wnieść w postęp gospodarczy, środowiskowy i społeczny oraz stanowią zachętę do wnoszenia tego wkładu, ale również mają na uwadze fakt, że działalność gospodarcza może mieć negatywne skutki dla pracowników, praw człowieka, środowiska, korupcji, konsumentów i ładu korporacyjnego. Wytyczne OECD zalecają zatem, aby przedsiębiorstwa przeprowadzały proces należytej staranności oparty na ryzyku, aby uniknąć negatywnych skutków związanych ze swoją działalnością, łańcuchami dostaw oraz innymi relacjami biznesowymi.

Niniejszy dokument jest częścią projektu realizowanego przez OECD w celu sprecyzowania oczekiwań względem odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej w kontekście przedsiębiorstw działających w sektorze finansowym. Publikacja ta przedstawia kolejny wynik tego projektu. Wcześniej, w 2017 r., OECD opublikowała dokument: [Odpowiedzialne prowadzenie działalności przez inwestorów instytucjonalnych](#)⁴.

Zakres

Niniejszy dokument zawiera wytyczne dotyczące procedur należytej staranności dla banków w kontekście kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych⁵, procesu pozyskiwania funduszy dla klientów i firm zarówno w przypadku emisji na rynku publicznym, jak i niepublicznym (zob. Załącznik B). Nie bierze pod uwagę podejścia banków do należytej staranności w kontekście finansowania opartego na projektach lub aktywach (np. kredytów na nieruchomości korporacyjne) lub innych transakcji opartych na aktywach. Nie bierze również pod uwagę podejścia do należytej staranności w odniesieniu do finansowych instrumentów pochodnych (np. długu zabezpieczonego na papierach wartościowych [*securitized debt*] lub kredytowych instrumentów pochodnych), ani nie przedstawia szczegółowych metod dla podmiotów wspierających sektor bankowy (np. dostawców badań rynku, agencji ryzyka kredytowego). Jednakże zalecenia zawarte

³ Zgodnie z decyzją Rady w sprawie *Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych*, z póź.zm. z 2011 r., ustanowione zostają Krajowe Punkty Kontaktowe OECD (KPK OECD) w celu zwiększenia skuteczności Wytycznych OECD poprzez podejmowanie działań promocyjnych, obsługę zapytań i przyczynianie się do rozwiązywania pojawiających się problemów z zakresu wdrażania Wytycznych OECD w szczególnych przypadkach. Niniejszy dokument może być wykorzystywany przez KPK OECD w celu promowania Wytycznych OECD, ale nie ma na celu służyć jako podstawa do zgłaszania zawiadomień o ich naruszeniu. Zob. Wytyczne OECD, komentarz do „Procedur wdrażania *Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych*”, pkt 25. Zob. także: Ramka 9.

⁴ OECD (2017), [Responsible Business Conduct for Institutional Investors](#).

⁵ W niniejszym dokumencie nie uwzględniono transakcji kredytowych z niezależnymi klientami, co może wiązać się z dodatkowymi rozważaniami w zakresie należytej staranności.

w niniejszym dokumencie mogą okazać się użytecznym odniesieniem dla wspomnianych podmiotów, ponieważ zalecenia Wytycznych OECD mają również do nich zastosowanie.

Ponieważ tak jak każde inne przedsiębiorstwo również banki mogą powodować negatywne skutki lub przyczyniać się do negatywnych skutków własnych operacji (np. dla pracowników), niniejszy dokument koncentruje się na przeprowadzeniu należytej staranności w odniesieniu do negatywnych skutków powiązanych z działaniami klienta banku. Podejścia banków do zarządzania ryzykiem środowiskowym i społecznym zwykle koncentrowały się na transakcjach związanych z finansowaniem projektów lub obejmowały monitorowanie ograniczonych, uprzednio zdefiniowanych sektorów wysokiego ryzyka. W związku z tym banki mają możliwość usprawnienia i rozszerzenia procedur należytej staranności w swoich portfelach, aby lepiej zrozumieć i szybciej reagować na ryzyko związane z ich działalnością kredytową i gwarantowaniem emisji papierów wartościowych. Standardy i podejścia obejmujące należyłą staranność, zalecane zgodnie z Wytycznymi OECD, dotyczą wszystkich transakcji. Nie zostały one ograniczone do konkretnych rodzajów transakcji lub tych przekraczających określone progi pieniężne, jednak uwzględniają podejście oparte na ryzyku (zob. *Charakterystyka należytej staranności*).

Wytyczne OECD obejmują szereg merytorycznych rozdziałów zawierających oczekiwania w zakresie należytej staranności. Zagadnienia objęte oczekiwaniami w zakresie należytej staranności, zgodnie z Wytycznymi OECD, to: prawa człowieka, zatrudnienie i stosunki pracownicze, środowisko, zwalczanie korupcji, nakłanianie do korupcji i wymuszenia, ochrona interesów konsumentów oraz ujawnianie informacji.

Niniejszy dokument koncentruje się przede wszystkim na ryzyku związanym z rozdziałami Wytycznych OECD dotyczącymi praw człowieka, zatrudnienia i środowiska. Kwestie związane z korupcją często podlegają surowym przepisom krajowym i są ściśle monitorowane w bankach przez działy prawne i / lub działy zgodności. W związku z tym, mimo że oczekiwania w zakresie należytej staranności rozciągają się na skutki określone w rozdziale Wytycznych OECD dotyczącym zwalczania korupcji, namawiania do korupcji i wymuszania, zalecenia i kluczowe aspekty zawarte w niniejszym dokumencie nie koncentrują się na tym ryzyku przy założeniu, że zostały one już dobrze zdefiniowane w ramach międzynarodowych i krajowych przepisów oraz wytycznych.

Podobnie pomimo iż wiele czynności bankowych będzie miało wpływ na konsumentów w kontekście rynku detalicznego, kwestie ochrony interesów konsumentów nie są przedmiotem niniejszego dokumentu. Banki powinny jednak starać się czerpać z całego spektrum procesów i systemów istotnych dla ich własnej należytej staranności zamiast stosować podejścia silosowe. Niniejszy dokument podkreśla zatem tam, gdzie jest to najbardziej istotne możliwości współpracy między różnymi działami banków.

Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych

rozdział I. Konceptcje i zasady

Pierwszy rozdział Wytycznych OECD określa konceptcje i zasady, które tworzą kontekst dla wszystkich zaleceń przedstawionych w kolejnych rozdziałach. W rozdziale tym znajduje się m.in. wskazanie podstawowego obowiązku przedsiębiorstw, jakim jest przestrzeganie przepisów prawa krajowego, a także wyjaśnienie dotyczące istoty funkcjonowania przedsiębiorstw wielonarodowych w rozumieniu Wytycznych OECD.

rozdział II. Zasady ogólne

Wprowadzenie przedstawiające konkretne zalecenia dla przedsiębiorstw obejmuje 15 zaleceń na temat tego, co przedsiębiorstwa powinny uwzględniać w swojej działalności oraz dwa zalecenia wskazujące możliwość wspierania wysiłków podejmowanych przez interesariuszy w zakresie dialogu społecznego. Rozdział zawiera także postanowienia w odniesieniu do należytej staranności, reagowania na negatywne skutki oraz angażowania interesariuszy.

rozdział III. Ujawnianie informacji

Przedsiębiorstwa powinny funkcjonować w sposób przejrzysty oraz ujawniać informacje na temat swojej działalności. Dzięki temu różne grupy interesariuszy mogą lepiej zrozumieć działania przedsiębiorstw oraz ich relacje ze społeczeństwem i środowiskiem. Zalecenie to dotyczy ujawniania informacji w dwóch obszarach:

informacji o przedsiębiorstwie, w tym o sytuacji finansowej, wynikach, własności i nadzorze przedsiębiorstwa, oraz informacji w zakresie kwestii społecznych, środowiskowych i ryzyka.

rozdział IV. Prawa człowieka

Przedsiębiorstwa poprzez swoją działalność mogą wywierać wpływ na poszanowanie praw człowieka. Niezależnie od wielkości przedsiębiorstwa, sektora działalności, kontekstu operacyjnego, struktury własnościowej i organizacyjnej, czy miejsca działania przedsiębiorstwa powinny szanować prawa człowieka. Rozdział ten odwołuje się do dokumentu ramowego ONZ „Chronić, szanować, naprawiać” oraz Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka.

rozdział V. Zatrudnienie i stosunki pracownicze

W ramach stosownych przepisów prawa, regulacji i istniejących stosunków pracy przedsiębiorstwa w swoich działaniach powinny m. in. szanować prawo do tworzenia i przystępowania do związków zawodowych, przyczyniać się do zniesienia i eliminacji pracy dzieci oraz pracy przymusowej, a także kierować się zasadą równych szans i równego traktowania. Przedsiębiorstwa powinny również promować konsultacje i współpracę pomiędzy pracodawcami a pracownikami i ich przedstawicielami w sprawach stanowiących przedmiot zainteresowania obu stron. Terminologia zastosowana w tym rozdziale jest zgodna z terminologią dokumentów Międzynarodowej Organizacji Pracy.

Uwaga: W oryginale ta strona jest przekopiowana z wcześniej uzgodnionego tekstu używanego do opisu rozdziałów *Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych z Wytycznych OECD dotyczących należytej staranności w zakresie odpowiedzialnego prowadzenia biznesu* (2018).

rozdział VI. Środowisko

Dobre zarządzanie środowiskowe jest ważnym elementem zrównoważonego rozwoju. Rozdział „Środowisko” zawiera zalecenia dla przedsiębiorstw wielonarodowych w zakresie ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju. Przedsiębiorstwa powinny brać pod uwagę potrzeby związane z ochroną środowiska, zdrowia i bezpieczeństwa publicznego oraz działać w sposób przyczyniający się do osiągnięcia szerszego celu, jakim jest zrównoważony rozwój.

rozdział VII. Zwalczanie korupcji

Zalecenia sformułowane w tym rozdziale zostały oparte na pracach OECD w odniesieniu do przeciwdziałania korupcji. Przedsiębiorstwa nie powinny, w sposób bezpośredni lub pośredni, oferować, obiecywać, wręczać lub żądać łapówek lub innych nienależnych im korzyści w celu uzyskania lub utrzymania przewagi handlowej lub innych korzyści. Przedsiębiorstwa nie powinny także przyjmować, ani wymuszać łapówek.

rozdział VIII. Interesy konsumenta

Przedsiębiorstwa powinny działać zgodnie z praktykami dobrego handlu, marketingu i reklamy oraz powinny podejmować wszelkie racjonalne kroki w celu zapewnienia jakości oraz niezawodności oferowanych towarów i świadczonych usług. Zadowolenie konsumenta oraz kwestie związane z ochroną interesów konsumenta to podstawa pomyślnej działalności przedsiębiorstwa. Rozdział został opracowany na podstawie prac Komitetu OECD ds. ochrony konsumentów, a także innych organizacji międzynarodowych.

rozdział IX. Nauka i technologia

Przedsiębiorstwa powinny dołożyć wszelkich starań, by podejmowane przez nie działania były zgodne w zakresie nauki i technologii z założeniami polityk państw, w których działają oraz tam, gdzie to możliwe rozwijać współpracę z lokalnymi instytucjami B+R. Ma to służyć propagowaniu transferu technologii między państwami i wkładu w ich zdolności do tworzenia innowacji.

rozdział X. Konkurencja

W tym rozdziale podkreśla się znaczenie prawa i regulacji dotyczących konkurencji dla wydajnego działania rynków zarówno krajowych, jak i zagranicznych. Przedsiębiorstwa powinny prowadzić działalność w sposób zgodny z prawem konkurencji. Ponadto, zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami prawa powinny współpracować z organami ds. ochrony konkurencji m. in. poprzez szybkie udzielanie wyczerpujących informacji na prośbę takich organów. W ramach szkoleń dla pracowników przedsiębiorstwa powinny także promować wiedzę nt. przepisów dotyczących konkurencji.

rozdział XI. Opodatkowanie

Przedsiębiorstwa powinny opłacać należności podatkowe terminowo i zgodnie z regulacjami obowiązującymi w kraju, w którym prowadzą swoją działalność. Przedsiębiorstwa powinny przekazywać właściwym organom informacje niezbędne do poprawnego określenia wysokości podatków i unikać przerzucania zysków/strat za granicę w celu zmniejszenia obciążeń podatkowych. Ponadto powinny traktować nadzór podatkowy oraz przestrzeganie prawa podatkowego, jako istotne elementy nadzoru przedsiębiorstwa.

W wersji polskiej opisy rozdziałów Wytycznych OECD pochodzą z materiałów polskiego KPK OECD. Ta sama wersja została zastosowana również w polskiej wersji *Wytycznych OECD dotyczących należytej staranności w zakresie odpowiedzialnego prowadzenia biznesu*

Struktura

We wprowadzeniu przedstawiono ogólny kontekst dokumentu, jego cel i zakres oraz określono docelowych odbiorców.

Rozdział pierwszy zawiera ogólny zarys normatywnych podstaw należytej staranności w ramach Wytycznych OECD oraz jej ogólne konsekwencje dla banków. W 2018 r. OECD opublikowała *Wytyczne dotyczące należytej staranności w odpowiedzialnym prowadzeniu działalności biznesowej*, które określają wspólne ramy dla procedur należytej staranności we wszystkich sektorach⁶. W niniejszym dokumencie podejścia i cechy obejmujące należytą staranność, określone w ww. wytycznych, znajdują się w szarych ramkach tekstowych, a poniżej zamieszczono szczegółowe zalecenia dostosowane do transakcji udzielania kredytów korporacyjnych oraz gwarantowania emisji papierów wartościowych.

Rozdział drugi, stanowiący główną część niniejszego dokumentu, opisuje kluczowe elementy każdego komponentu procesu należytej staranności. Zostały one podzielone na odrębne etapy, mimo że w praktyce proces należytej staranności jest ciągły, iteracyjny i niekoniecznie sekwencyjny, ponieważ kilka etapów można przeprowadzić jednocześnie uwzględniając uzyskiwane wyniki. W tym rozdziale opisano także praktyczne działania, które ilustrują sposób wdrożenia lub dostosowania – w razie potrzeby – środków wspierających w odniesieniu do procesu należytej staranności w kontekście udzielania kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych. Nie każde praktyczne działanie będzie odpowiednie dla każdej sytuacji. Podobnie przedsiębiorstwa mogą uznać dodatkowe działania lub środki wykonawcze za przydatne w niektórych sytuacjach. W tym rozdziale omówiono również kluczowe kwestie i podejścia do potencjalnych wyzwań, przed którymi mogą stanąć banki wdrażając należytą staranność.

Niniejszy dokument zawiera także dwa załączniki obejmujące dodatkowe wyjaśnienia: 1) terminologię stosowaną w Wytycznych OECD, taką jak „należyta staranność”, która może być kojarzona z innymi znaczeniami tego pojęcia oraz 2) opisy i schematy ilustrujące transakcje udzielania kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych.

Celem załączników ilustrujących transakcje udzielania kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych jest przekazanie wyjaśnień interesariuszom, takim jak KPK OECD, decydenci polityczni, przedsiębiorstwa wielonarodowe, pracownicy, związki zawodowe i społeczeństwo obywatelskie, które nie są ekspertami bankowymi, ale mogą wchodzić w interakcję z zagadnieniami RBC w kontekście udzielania kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych.

⁶ *Due Diligence Guidance for Responsible Business Conduct (Wytyczne OECD dotyczące należytej staranności w odpowiedzialnym prowadzeniu działalności biznesowej)* zostały opracowane w drodze procesu z udziałem wielu interesariuszy i przyjęte przez 48 państw wdrażających Wytyczne OECD. Zob. OECD (2018), [Due Diligence Guidance for Responsible Business Conduct](#).

Odniesienia do powiązanych procesów i instrumentów

Inne instrumenty OECD: Wytyczne OECD są przywoływane w szeregu innych instrumentów OECD, które wzmacniają wzajemne powiązania między RBC a innymi obszarami, w tym: Zasady ładu korporacyjnego G20/OECD; Wytyczne w sprawie ładu korporacyjnego przedsiębiorstw państwowych; wspólne podejście do oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych oraz należytej staranności środowiskowej i społecznej; ramy polityki inwestycyjnej; Zalecenie Rady w sprawie zamówień publicznych; oraz Zalecenie Rady w sprawie dalszego zwalczania korupcji zagranicznych urzędników publicznych w międzynarodowych transakcjach biznesowych

Inne wielostronne procesy i instrumenty: W nawiązaniu do kwestii poszanowania praw człowieka, w tym praw człowieka w odniesieniu do pracowników, zalecenia zawarte w niniejszym dokumencie mają na celu dostosowanie się do Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka (2011), Deklaracji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) dotyczącej podstawowych zasad i praw w pracy (1998), konwencji MOP i zaleceń, do których odwołują się Wytyczne OECD oraz Trójstronnej Deklaracji MOP w zakresie zasad dotyczących przedsiębiorstw wielonarodowych i polityki społecznej (2017)⁷.

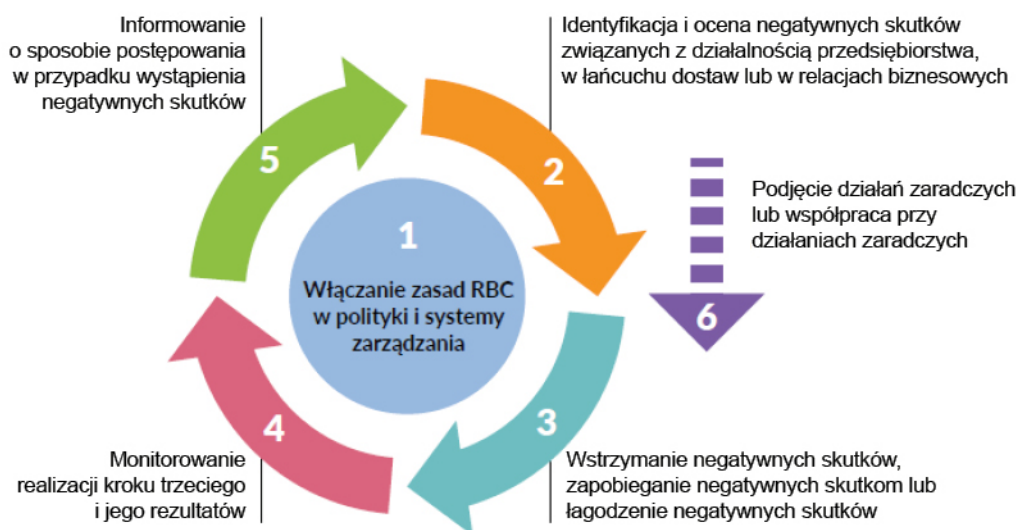
⁷ ONZ (2011), Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka, https://pihrb.org/wp-content/uploads/2014/10/Wytyczne-ONZ-UNGPs-BHR-PL_web_PIHRB.pdf, MOP (1998), Deklaracja Międzynarodowej Organizacji Pracy dotycząca podstawowych zasad i praw w pracy, http://www.ilo.org/declaration/thedeclaration/textdeclaration/WCMS_716622/lang--en/index.htm, MOP (2018) Trójstronna Deklaracja zasad dotyczących przedsiębiorstw wielonarodowych i polityki społecznej, http://www.ilo.org/empent/Publications/WCMS_735414/lang--en/index.htm.

Rozdział 1.

Zarys ogólny należytej staranności w kontekście odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej i konsekwencji dla banków

Należyta staranność to proces, który przedsiębiorstwa powinny przeprowadzić, aby zidentyfikować faktyczne i potencjalne negatywne skutki swojej działalności łagodzić je, zapobiegać im i wyjaśnić, w jaki sposób zapobiegają im w łańcuchach dostaw i innych relacjach biznesowych, zgodnie z zaleceniami Wytycznych OECD. Skuteczny proces należytej staranności powinien być wspierany przez wysiłki na rzecz osadzenia RBC w politykach i systemach zarządzania, a jego celem jest umożliwienie przedsiębiorstwom łagodzenia negatywnych skutków, które powodują lub do których się przyczyniają⁸ (zob. Schemat 1.1.).

Schemat 1.1. Proces należytej staranności i środki wspierające

Należyta staranność zgodnie z Wytycznymi OECD jest procesem ciągłym i koncentruje się na zarządzaniu faktycznymi lub potencjalnymi negatywnymi skutkami dla środowiska i/lub praw pracowniczych oraz praw człowieka w odniesieniu do stron, których dotyczą, w celu zapobiegania ryzyka wystąpienia tych skutków oraz ich łagodzenia (zob. sekcja

⁸ W całym dokumencie części tekstu znajdujące się w szarych ramkach są fragmentami Wytycznych OECD dotyczących należytej staranności w zakresie odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej. Zob. uwaga 5 tamże.

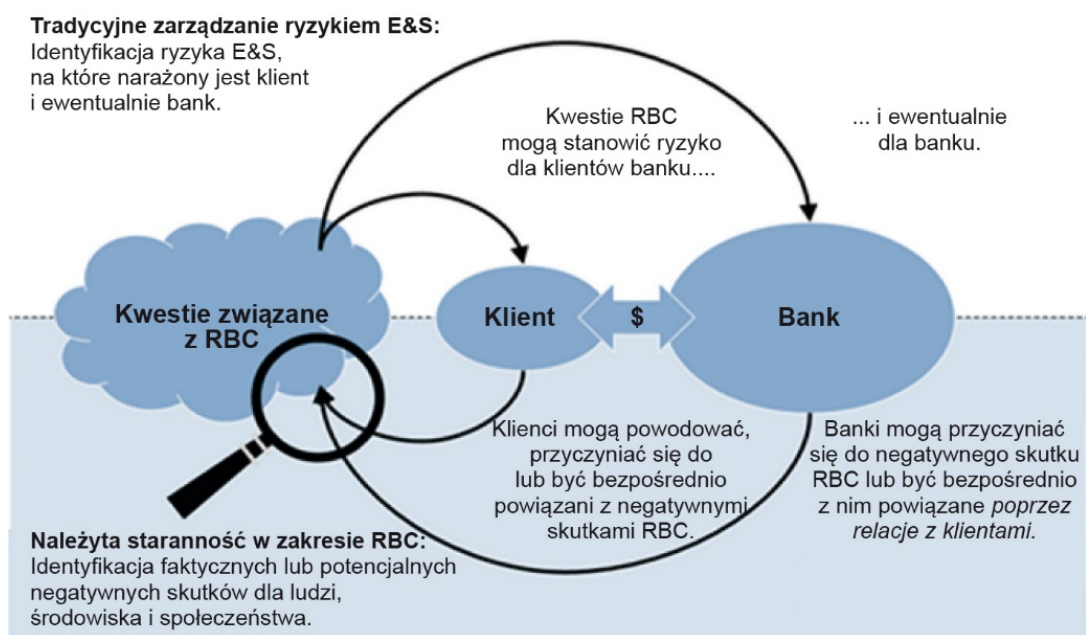
poniżej: *Negatywne skutki i ryzyko*). Koncepcja należytej staranności w zakresie RBC różni się od tego, jak należyta staranność jest zwykle postrzegana w kontekście bankowości. W tym kontekście należyta staranność uważa się za proces przeprowadzany przed udzieleniem klientowi finansowania lub świadczeniem usług w celu identyfikacji i oceny ryzyka reputacyjnego, prawnego i finansowego dla banku, nie zaś jako proces służący zapobieganiu skutkom działań klienta dla środowiska, pracowników i społeczności lub łagodzeniu tych skutków.

Czytelnicy powinni być świadomi różnych znaczeń nadawanych tym samym terminom, ponieważ mogą one prowadzić do nieporozumień pomiędzy przedstawicielami banków a interesariuszami zaangażowanymi w kwestie związane z RBC (zob. Załącznik A. Terminologia).

Negatywne skutki i ryzyko

Należyta staranność odnosi się do faktycznych lub potencjalnych negatywnych skutków związanych z następującymi zagadnieniami objętymi Wytycznymi OECD: prawa człowieka, w tym prawa pracownicze i stosunki zatrudnienia, środowisko, łapówkarstwo i korupcja, ujawnianie informacji oraz ochrona interesów konsumentów (kwestie RBC). Ryzyko negatywnych skutków może zaistnieć, gdy wystąpi potencjał do zachowania niezgodnego z zaleceniami Wytycznych OECD, ponieważ wiąże się ono ze skutkami, które mogą pojawić się w przyszłości.

Schemat 1.2. Należyta staranność dla RBC: Podejście zewnętrzne

W bankowości termin „ryzyko środowiskowe i społeczne (ryzyko E&S)” jest często używany w celu opisanego, w jaki sposób kwestie RBC mogą wpłynąć na klientów i ostatecznie na bank. Kryteria „RBC” i „E&S” dotyczą zarówno aspektów środowiskowych, jak i społecznych. Jednak w przypadku wielu banków i przedsiębiorstw termin „ryzyko” oznacza przede wszystkim ryzyko dla przedsiębiorstwa – ryzyko kredytowe, ryzyko rynkowe, ryzyko operacyjne, ryzyko utraty reputacji itp. Banki niepokoją się o swoją pozycję na rynku w odniesieniu do swoich konkurentów, swojego wizerunku oraz długoterminowego funkcjonowania, więc postrzegają ryzyko E&S zwykle przez pryzmat tego, jakie ryzyko dla banku i jego akcjonariuszy wywiera wpływ środowiskowy i społeczny.

Wytyczne OECD odnoszą się do negatywnych skutków dla ludzi, środowiska i społeczeństwa, jakie przedsiębiorstwa i banki mogą wywoływać, do których mogą się przyczyniać lub z którymi są bezpośrednio związane (ryzyko RBC). Innymi słowy jest to zewnętrzne podejście do ryzyka. Uwzględnienie ryzyka związanego z RBC, niezależnie od jego wpływu finansowego lub komercyjnego, może stanowić zmianę paradygmatu w niektórych bankach, mimo że w wielu przypadkach istnieje silna korelacja pomiędzy potencjalnym ryzykiem finansowym a ryzykiem RBC związanym z klientem i/lub transakcją. Niemniej jednak wiele kwestii związanych z RBC utrzymuje się właśnie dlatego, że nie są one postrzegane jako istotne pod względem finansowym lub dlatego, że ich wpływ finansowy jest realizowany w dłuższej perspektywie czasowej (zob. Załącznik A. Terminologia).

Po co przeprowadzać należyta staranność?

Należyta staranność w zakresie RBC powinna pomóc przedsiębiorstwom identyfikować negatywne skutki, zapobiegać im lub je łagodzić. W niektórych przypadkach należyta staranność może pomóc w podjęciu decyzji, czy kontynuować działania albo zachowanie relacji biznesowych lub czy ostatecznie wstrzymać te działania lub relacje biznesowe, ponieważ ryzyko wystąpienia negatywnych skutków RBC jest zbyt duże albo działania łagodzące nie przyniosły oczekiwanych rezultatów.

Skuteczne zapobieganie negatywnym skutkom lub ich łagodzenie może z kolei pomóc bankom zwiększyć ich pozytywny wkład w społeczeństwo, poprawić relacje z interesariuszami a także chronić ich reputację. Należyta staranność może również pomóc bankom w tworzeniu większej wartości dla ich klientów a także społeczeństwa w perspektywie krótko i długoterminowej. W niektórych przypadkach zachowanie należytej staranności może ułatwić identyfikację możliwości zmniejszenia kosztów, lepszego zrozumienia rynków, lepszego zarządzania ryzykiem biznesowym i operacyjnym specyficznym dla przedsiębiorstwa, zmniejszenia prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania, uniknięcia incydentów związanych z zagadnieniami objętymi Wytycznymi OECD oraz zmniejszenia narażenia na ryzyko systemowe. Banki mogą również

przeprowadzić proces należytej staranności w celu spełnienia wymogów prawnych dotyczących określonych kwestii RBC, takich jak lokalne przepisy prawa pracy i ochrony środowiska, wymogi w zakresie sprawozdawczości i wymogi prawne nakładające obowiązek należytej staranności w odniesieniu do niektórych coraz bardziej powszechnych rodzajów ryzyka.

Charakterystyka należytej staranności – najważniejsze aspekty

Należyta staranność ma charakter zapobiegawczy – Celem należytej staranności jest przede wszystkim *uniknięcie* powodowania negatywnych skutków lub przyczyniania się do wystąpienia negatywnych skutków dla ludzi, środowiska i społeczeństwa, oraz dążenie do zapobiegania negatywnym skutkom bezpośrednio związanym z działalnością, produktami lub usługami poprzez relacje biznesowe. W przypadku gdy negatywne skutki są nieuniknione, należyta staranność powinna umożliwić przedsiębiorstwom załagodzenie ich, zapobieżenie ich nawrotowi oraz, jeśli to możliwe, ich naprawienie.

W kontekście udzielania kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych podejście zapobiegawcze w odniesieniu do negatywnych skutków może oznaczać wprowadzenie rygorystycznej oceny *ex-ante* poprzedzającej proces należytej staranności w celu uniknięcia świadczenia usług w zakresie finansowania lub gwarantowania emisji papierów wartościowych na rzecz działalności klientów, które powodowałyby negatywne skutki, przyczyniałyby się do nich lub byłyby powiązane z istotnymi negatywnymi skutkami RBC. Może to również oznaczać zaangażowanie się we wspieranie wysiłków na rzecz rozwiązywania problemów systemowych lub pierwotnych przyczyn negatywnych zjawisk tam, gdzie są one szczególnie istotne.

Może się to na przykład wiązać z zapewnieniem innowacyjnych produktów w celu zachęcenia klientów działających w sektorach lub obszarach wysokiego ryzyka do wdrożenia należytej staranności (np. kredyty powiązane z ratingiem zrównoważonego rozwoju z kryteriami należytej staranności mogą przyczynić się do zapobiegania szkodom) (zob. Działanie 3: Powstrzymywanie negatywnych skutków, zapobieganie negatywnym skutkom i ich łagodzenie, Tabela *Praktyczne działania dla banków*).

Należyta staranność zawsze będzie się wiązała z procesem stopniowego doskonalenia. Mimo że wdrażanie przez bank procedur należytej staranności może nie być w stanie zapobiec wszelkim negatywnym skutkom związanym z jego działalnością i relacjami biznesowymi, to jednak powinno to pozwolić na podejmowanie w dobrej wierze racjonalnych wysiłków, z uwzględnieniem hierarchii ważności opartej na ryzyku, aby w miarę możliwości tym skutkom zapobiec.

Należyta staranność obejmuje wiele procesów i celów – Koncepcja należytej staranności, zgodnie z wytycznymi OECD, obejmuje pakiet powiązanych ze sobą procesów mających na celu identyfikowanie negatywnych skutków, zapobieganie im i ich łagodzenie, monitorowanie wdrażania i rezultatów wdrażania oraz komunikowania, w jaki sposób reaguje się na negatywne skutki w odniesieniu do działalności własnej przedsiębiorstw, ich łańcuchów dostaw, klientów oraz innych relacji biznesowych.

Należyta staranność powinna stanowić integralną część procesu wdrażanego przez bank z zakresu podejmowania decyzji i zarządzania ryzykiem. Powinno to umożliwić bankowi zachowanie czujności przez cały okres trwania relacji z klientem. W praktyce oznacza to, że różne działy banku mogą zostać zaangażowane we wdrażanie procedur należytej staranności. Może się to na przykład wiązać z włączeniem podejścia i koncepcji RBC do procedur należytej staranności tradycyjnie stosowanych w transakcjach lub przy zastosowaniu techniki „Poznaj swojego klienta” (*know your customer*, KYC), bądź też z włączeniem analizy RBC do przeglądu portfeli kredytowych i okresowym przeglądem indywidualnych relacji z klientami oraz procesów kredytowych mimo, że może to wymagać ich przeprojektowania, ponieważ obecnie niewiele banków włącza do nich analizę RBC.

Należyta staranność jest proporcjonalna do ryzyka (oparta na ryzyku) – Proces należytej staranności jest oparty na ryzyku. Środki podejmowane przez przedsiębiorstwo w celu przeprowadzenia należytej staranności powinny być współmierne do skali i prawdopodobieństwa wystąpienia negatywnego skutku. Jeśli prawdopodobieństwo i skala negatywnego skutku są wysokie, wówczas należyta staranność będzie bardziej obszerna. Należyta staranność należy również dostosować do charakteru negatywnego skutku dla kwestii RBC, takich jak prawa człowieka i środowisko. Obejmuje to dostosowanie podejścia do konkretnych rodzajów ryzyka i uwzględnienie ich wpływu na różne grupy, na przykład zastosowanie perspektywy płci do należytej staranności.

Niektóre rodzaje operacji, produktów lub usług klienta są bardziej narażone na ryzyko związane z RBC. Podobnie niektóre konteksty lub okoliczności (np. kwestie związane z rządami prawa, brakiem egzekwowania norm, zachowaniem relacji biznesowych) mogą zwiększyć ryzyko wystąpienia negatywnych skutków. W związku z tym banki powinny poświęcać więcej czasu i zasobów na zwiększenie należytej staranności w stosunku do klientów związanych z sektorami, działaniami lub kontekstami wysokiego ryzyka, i mogą mieć mniej rozbudowane procedury dla klientów o niskim poziomie ryzyka.

Należyta staranność może obejmować ustalanie priorytetów (w oparciu o ryzyko) – Jeżeli nie jest możliwe jednoczesne zajęcie się wszystkimi zidentyfikowanymi skutkami, przedsiębiorstwo powinno ustalić kolejność priorytetów, w jakiej podejmuje działania, w oparciu o skalę i prawdopodobieństwo negatywnego skutku, a nie w oparciu o kryteria ekonomiczne. Znaczenie lub szkodliwość negatywnego skutku rozumie się jako funkcję jego skali, zakresu i nieodwracalnego charakteru.

- Skala odnosi się do wagi negatywnego skutku.
- Zakres dotyczy zasięgu skutku, na przykład liczby osób, które są lub zostaną nim dotknięte, lub zakresu szkód wyrządzonych środowisku naturalnemu.
- Nieodwracalny charakter oznacza wszelkie ograniczenia możliwości przywrócenia sytuacji osób dotkniętych negatywnymi skutkami lub stanu środowiska sprzed wystąpienia negatywnego skutku.

Wytyczne OECD jako takie nie szeregują dotkliwości negatywnych skutków. Nie jest konieczne, żeby skutek miał więcej niż jedną z tych cech, aby mógł być uznany za „dotkliwy”, chociaż często zdarza się, że im większa skala lub zakres skutku, tym mniej jest on „odwracalny”. Dotkliwe skutki mogą obejmować niebezpieczne warunki pracy, które są powszechne w niektórych sektorach, bądź rozległą degradację środowiska, która zagraża życiu i zdrowiu lokalnych społeczności.

Proces ustalania priorytetów jest procesem ciągłym, a w niektórych przypadkach mogą pojawiać się nowe negatywne skutki, które mogą zostać uszeregowane według priorytetów przed przejściem do mniej znaczących skutków.

W przypadku ustalania hierarchii zagrożeń dla praw człowieka dotkliwość potencjalnego negatywnego skutku, np. gdy opóźniona reakcja uniemożliwiłaby odwrócenie tego skutku, jest czynnikiem dominującym przy ustalaniu priorytetów w zakresie reagowania.

Po zidentyfikowaniu i wyeliminowaniu najbardziej istotnych skutków przedsiębiorstwo powinno przejść do rozwiązania tych mniej znaczących skutków. W przypadku gdy przedsiębiorstwo powoduje lub przyczynia się do wystąpienia negatywnego skutku w kwestiach RBC, powinno ono zaprzestać działań, które powodują lub przyczyniają się do tego skutku oraz dążyć do zaradzenia tym negatywnym skutkom.

Banki często będą miały wielu klientów i mogą być narażone na różnorodne faktyczne lub potencjalne negatywne skutki. W związku z tym pomocnym dla banków będzie określenie obszarów, w których ryzyko wystąpienia negatywnych skutków jest największe, oraz odpowiednie ustalenie priorytetów. Można to zrobić poprzez kontrolę klientów w oparciu o czynniki ryzyka, co jest już powszechną praktyką wielu banków (zob. Działanie 2: Identyfikacja i ocena faktycznych i potencjalnych negatywnych skutków). Zasady RBC będą istotne dla kształtowania i komunikowania strategii oraz dla uzasadnienia priorytetyzacji ryzyka. Ustalanie priorytetów może również wskazywać na stanowisko

banku w określonych kwestiach RBC, w szczególności w sektorach i obszarach wysokiego ryzyka. Co ważne decyzje dotyczące priorytetów powinny opierać się na ocenie stopnia dotkliwości i prawdopodobieństwa skutku związanego z RBC, a nie na kwestiach handlowych. Proces ten będzie polegał na podejmowaniu przez bank decyzji i ocenach w różnych kwestiach, takich jak dotkliwość potencjalnego skutku, lub na ocenie porównawczej znaczenia różnych skutków dla różnych klientów, sektorów lub obszarów geograficznych. Konsultacje z interesariuszami dotyczące decyzji co do priorytetów i publiczne komunikowanie tych decyzji wzmocni wiarygodność i zaufanie do należytej staranności banku (zob. Działanie 1: Włączanie zasad RBC do polityk i systemów zarządzania).

Należyta staranność jest dynamiczna – Proces należytej staranności nie jest statyczny, lecz ciągły, elastyczny i ulegający zmianom. Obejmuje mechanizmy pozyskiwania informacji zwrotnych, dzięki czemu przedsiębiorstwo wie, które działania okazały się właściwe. Przedsiębiorstwa powinny dążyć do stopniowego doskonalenia swoich systemów i procesów w celu uniknięcia i zaradzenia negatywnym skutkom. Dzięki procesowi należytej staranności przedsiębiorstwo powinno być w stanie odpowiednio reagować na potencjalne zmiany w swoim profilu ryzyka w miarę rozwoju okoliczności (np. zmiany w przepisach krajowych, pojawiające się ryzyka w danym sektorze, rozwój nowych produktów lub relacji biznesowych).

W kontekście kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych dynamiczne podejście do należytej staranności może oznaczać przegląd priorytetów w miarę identyfikowania nowych kwestii, aktualizując listy obserwacyjne przedsiębiorstwa (lub listy obserwacyjne RBC [lub E&S]) w oparciu o zidentyfikowane ryzyka związane z (potencjalnymi) klientami, wzmocnienie stosowanych podejść zapobiegania skutkom, takich jak uwzględnianie oczekiwań dotyczących RBC w umowach lub innych pisemnych porozumieniach z klientami.

Należyta staranność nie powoduje przeniesienia obowiązków – Każde przedsiębiorstwo będące w relacji biznesowej ma obowiązek zidentyfikować negatywne skutki a także wdrożyć środki naprawcze w przypadku wystąpienia negatywnych skutków. Zalecenia należytej staranności zgodnie z Wytycznymi OECD nie mają na celu przenoszenia odpowiedzialności z administracji rządowych na przedsiębiorstwa lub – z przedsiębiorstw powodujących negatywne skutki czy przyczyniających się do negatywnych skutków – na przedsiębiorstwa, które są bezpośrednio z nimi związane poprzez swoje relacje biznesowe. Zamiast tego Wytyczne OECD zalecają, aby każde przedsiębiorstwo poniosło własną odpowiedzialność w stosunku do negatywnych skutków, a w przypadkach gdy skutki te są bezpośrednio związane z działalnością, produktami lub usługami przedsiębiorstwa, aby przedsiębiorstwo dążyło do wykorzystania swojej siły oddziaływania na klienta,

w możliwie najszerszym zakresie, indywidualnie lub we współpracy z innymi w celu wprowadzenia zmian.

Zgodnie z Wytycznymi OECD relacja między bankiem a klientem jest uważana za „relację biznesową”. W efekcie oczekuje się, że banki rozważą i podejmą działania związane z ryzykiem dotyczącym RBC w ramach udzielania kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych oraz, w stosownych przypadkach, wykorzystają swoją pozycję w celu wywarcia wpływu na klientów, aby zapobiec negatywnym skutkom lub je złagodzić. Banki są odpowiedzialne za samodzielne przeciwdziałanie negatywnym skutkom tylko wtedy, gdy je powodują lub gdy przyczyniają się do ich wystąpienia (zob. Działanie 2: Identyfikacja i ocena faktycznych i potencjalnych negatywnych skutków). W przypadku, gdy bank jest bezpośrednio powiązany z negatywnym skutkiem poprzez klienta, ale nie powoduje tego negatywnego skutku ani się do niego nie przyczynia, bank nie będzie odpowiedzialny za działania zaradcze wobec tego negatywnego skutku. Wciąż jednak bank ponosi odpowiedzialność za *dążenie do zapobieżenia skutkowi lub jego złagodzenia*, wykorzystując swoją pozycję wpływu, co może wiązać się z koniecznością wywarcia wpływu na klienta w celu zapewnienia środków zaradczych (zob. Działanie 3: Powstrzymywanie negatywnych skutków, zapobieganie negatywnym skutkom i ich łagodzenie, Tabela *Praktyczne działania dla banków*).

Należyta staranność dotyczy uznanych w skali międzynarodowej standardów RBC – Wytyczne OECD zapewniają zasady i standardy RBC zgodne z obowiązującymi przepisami prawa oraz standardami uznanymi w skali międzynarodowej. Wskazują one, że przestrzeganie prawa krajowego w państwach, w których przedsiębiorstwo prowadzi swoją działalność i/lub w których ma swoją siedzibę, jest pierwszym obowiązkiem tych przedsiębiorstw. Należyta staranność może pomóc przedsiębiorstwom w przestrzeganiu ich zobowiązań prawnych w kwestiach związanych z Wytycznymi OECD. W państwach, w których krajowe przepisy prawa są sprzeczne z zasadami i standardami Wytycznych OECD, należyta staranność może również pomóc przedsiębiorstwom w jak najpełniejszym wdrażaniu Wytycznych OECD tak, aby nie naruszyły przepisów prawa krajowego. W niektórych przypadkach prawo krajowe może również wymagać od przedsiębiorstw podjęcia działań w konkretnej kwestii RBC (np. przepisy dotyczące konkretnych kwestii RBC, takich jak korupcja międzynarodowa, współczesne formy niewolnictwa lub minerały z obszarów dotkniętych konfliktami i obszarów wysokiego ryzyka).

Podejścia przedstawione w niniejszym dokumencie nie naruszają zobowiązań prawnych. Wytyczne OECD w wielu przypadkach wykraczają poza prawo krajowe, jednak nie mają na celu naruszenia prawnych zobowiązań banków. W przypadku zaistnienia konfliktu między przepisami krajowymi a Wytycznymi OECD banki „powinny szukać sposobów na przestrzeganie zasad i standardów [Wytycznych OECD] w najszerszym zakresie dozwolonym przez prawo krajowe⁹. W zakresie, w jakim przepisy krajowe rzeczywiście są sprzeczne z zasadami i standardami promowanymi w Wytycznych OECD, banki mogą być zmuszone do ponownego rozważenia prowadzenia działalności w danym państwie lub do powtórnego rozważenia udzielenia kredytów korporacyjnych lub gwarantowania emisji papierów wartościowych klientom działającym w danym państwie.

W państwach, w których banki prowadzą swoją działalność, banki powinny przede wszystkim przestrzegać przepisów krajowych, również w kontekście obowiązków z zakresu ładu korporacyjnego oraz zobowiązań wobec swoich klientów i akcjonariuszy. Przykładowo banki w niektórych krajach muszą przestrzegać obowiązku zachowania poufności informacji uzyskanych od klienta. Jednakże mogą one nadal podejmować kroki w celu promowania większej przejrzystości relacji ze swoimi klientami, nie naruszając przy tym tego obowiązku (zob. Ramka 1.1.). Ponadto w niektórych państwach banki mogą interpretować przepisy prawa jako ograniczające sposób, w jaki mogą postępować z klientami. Wszelkie zalecenia zawarte w niniejszych wytycznych dotyczące stosowania przez banki ich siły oddziaływania należy rozpatrywać w ramach prawnie dopuszczalnych, które mogą obejmować, w stosownych przypadkach, zwracanie się do klientów o zgodę. Wreszcie kwestie dotyczące prawa konkurencji należy rozumieć i brać pod uwagę w odniesieniu do wspólnych podejść do należytej staranności¹⁰.

⁹ Wytyczne OECD, rozdział I „Koncepcje i zasady”, ust. 2.

¹⁰ W celu uzyskania dodatkowych informacji poruszających kwestie RBC i prawa konkurencji zob. Capobianco, Gillard and Bijelic (2015), [Competition law and responsible business conduct](#), Background Note for the 2015 Global Forum on Responsible Business Conduct, OECD, Paris.

Ramka 1.1. Obowiązek banku dotyczący zachowania poufności wobec klienta

Wiele państw posiada stosowne regulacje, które uznają fakt, że bank ma prawny obowiązek zachowania poufności w zakresie spraw prowadzonych dla swoich klientów. Zakres tego obowiązku może być różny w zależności od kraju i będzie się różnił w zależności od prawa regulującego stosunki między bankami a ich klientami. Przykładowo mimo że obowiązek ten nie istnieje w Stanach Zjednoczonych, to jest on uznawany w Wielkiej Brytanii a także w większości krajów europejskich na mocy przepisów prawa cywilnego. Ponadto w Szwajcarii i Singapurze naruszenie zobowiązań z zakresu poufności informacji dotyczących klientów może zostać uznane za czyn karalny. Tam, gdzie taki obowiązek istnieje, zapewnienie poufności wobec klienta spoczywa na banku i obejmuje zwykle szerszy zakres niż tylko informacje finansowe (na przykład stan konta klienta), ale również wszystkie informacje otrzymane w trakcie trwania relacji z klientem. Bank może być również zobowiązany do zachowania poufności wobec samego faktu istnienia relacji z klientem. Obowiązek ten dotyczy zwykle otrzymanych informacji o potencjalnych klientach i może być kontynuowany po zakończeniu trwania relacji.

Większość państw uznaje również szczególne okoliczności, w których bank może uzyskać zezwolenie na ujawnienie poufnych informacji dotyczących jego klienta. Na przykład w Wielkiej Brytanii okoliczności te obejmują sytuacje, w których:

- bank jest prawnie zobowiązany do ujawnienia informacji (na przykład, gdy przedstawiciel banku jest zobowiązany do przedstawienia dowodów dotyczących klienta w postępowaniu sądowym),
- bank ma publiczny obowiązek ujawnienia informacji (na przykład, gdy ujawnienie jest konieczne, aby zapobiec oszustwu lub innym przestępstwom),
- interesy banku wymagają ujawnienia informacji (na przykład, gdy bank pozywa klienta o spłatę kredytu w rachunku bieżącym) lub
- ujawnienie informacji odbywa się zgodnie z wyraźną lub domniemaną zgodą klienta (na przykład, gdy klient prosi bank o przekazanie informacji osobie trzeciej).

Zastosowanie tych wyjątków w praktyce będzie zależało od przepisów obowiązujących w danym państwie oraz faktów dotyczących konkretnego przypadku. Z biegiem lat w większości państw zaczęto wprowadzać coraz więcej ustawowych wyjątków od obowiązku banku do zachowania poufności wobec klienta, na przykład w celu zapobiegania praniu pieniędzy, finansowaniu terroryzmu czy uchylaniu się od płacenia podatków.

W kontekście należytej staranności obowiązki w zakresie poufności informacji dotyczących klientów mogą stanowić wyzwanie dla banków, które współpracują ze sobą przy identyfikowaniu faktycznych i potencjalnych negatywnych skutków związanych z klientami i stosowaniu swojej siły oddziaływania (zob. Ramka 1.2. i Działanie 3:

Powstrzymywanie negatywnych skutków, zapobieganie negatywnym skutkom i ich łagodzenie), angażowaniu interesariuszy (zob. *Charakterystyka należytej staranności* i Działanie 5: Komunikowanie informacji o sposobach reagowania na skutki), przekazywaniu informacji na temat swoich działań w zakresie należytej staranności (zob. Działanie 5) oraz przy procesach umożliwiających działania naprawcze (zob. Działanie 5).

Bank jest zobowiązany do zachowania poufności wobec klienta i ochrony jego interesów. Oznacza to, że klient może zrzec się prawa do poufności w odniesieniu do własnych informacji. W związku z tym jednym ze sposobów reagowania na ograniczenia w zakresie poufności wobec klienta jest uzyskanie (najlepiej na początku relacji) zgody klienta na ujawnienie określonych informacji, na przykład o istnieniu relacji klienta z bankiem. W przypadkach, w których bank zidentyfikował negatywny skutek związany z jedną z działalności prowadzonych przez klienta w trakcie trwania relacji, bank może zwrócić się do klienta o zgodę na ujawnienie dalszych konkretnych informacji, jeżeli są one stosowne.

Takie podejścia zostały już z powodzeniem zastosowane przez niektóre banki w kontekście sprawozdawczości na temat ryzyka środowiskowego i ryzyka społecznego (zob. Działanie 5: Komunikowanie informacji o sposobach reagowania na skutki).

Ubiegając się o zgodę klienta, istotne jest, aby bank jasno zaznaczył, jakie informacje może ujawnić, komu i w jakich okolicznościach. Ważne jest również, aby dokładnie wiedzieć, który podmiot prawny wyraża zgodę i czy jest on uprawniony do wyrażania zgody w imieniu innych podmiotów prawnych w grupie. Przydatna może okazać się standaryzacja procesu ubiegania się o zgodę klienta w określonych przypadkach, na przykład poprzez umieszczenie odpowiednich zapisów w umowach kredytowych lub wprowadzenie wymogu, aby opiekunowie klientów zdobywali zgody potencjalnych klientów w ramach praktyki zawierania nowych relacji biznesowych (upewniając się, że każda umowa została zarejestrowana na piśmie).

Obecnie szeroko stosowane wzorce umów, takie jak umowa Stowarzyszenia Rynków Kredytowych (*Loan Markets Association*), nie zawierają tego rodzaju postanowień, a modyfikacja takich wzorców w celu uwzględnienia zgody klienta na ujawnienie istnienia relacji byłaby niezwykle przydatna dla normalizacji tej praktyki.

Należyta staranność jest dostosowana do okoliczności panujących w przedsiębiorstwie – na charakter i zakres należytej staranności mogą mieć wpływ takie czynniki, jak wielkość przedsiębiorstwa, kontekst jego działalności, model biznesowy, miejsce w łańcuchach dostaw oraz charakter jego produktów lub usług. Duże przedsiębiorstwa, które prowadzą działalność na szeroką skalę lub oferują wiele produktów lub usług, mogą wymagać bardziej sformalizowanych i rozbudowanych systemów skutecznego identyfikowania ryzyk i zarządzania nimi niż mniejsze przedsiębiorstwa z ograniczoną gamą produktów lub usług.

W kontekście kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych charakter i zakres należytej staranności mogą zależeć od charakteru banku i struktury jego portfela, jak i również od charakteru jego klientów (np. czy klienci są podmiotami państwowymi czy prywatnymi). Mogą również zależeć od charakteru transakcji. Przykładowo czas trwania relacji z klientem oraz to, czy bank uczestniczy w transakcji konsorcjalnej (jako bank wiodący lub jako członek konsorcjum) lub czy bank uczestniczy w transakcji dwustronnej, może wpływać zarówno na sposób, w jaki bank zidentyfikuje ryzyko dotyczące RBC i skutki, jakie mogą być powiązane z klientem oraz jak bank może wywierać znaczący wpływ na klienta (zob. Ramka 2.2.).

Należyta staranność może zostać dostosowana do ograniczeń w pracy w obrębie relacji biznesowych – Przedsiębiorstwa mogą napotkać praktyczne i prawne ograniczenia dotyczące tego, w jaki sposób mogą wpływać na relacje biznesowe w celu zapobiegania negatywnym skutkom w kwestiach związanych z RBC lub ich łagodzenia albo zastosowania działań zaradczych. Przedsiębiorstwa, w szczególności małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP), mogą nie mieć wystarczającej siły rynkowej, aby samodzielnie wpływać na swoje relacje biznesowe. Mogą starać się przezwyciężyć te wyzwania w celu wpłynięcia na relacje biznesowe poprzez ustalenia umowne, wymogi kwalifikacyjne, umowy powiernicze, umowy licencyjne lub franczyzowe, a także poprzez wspólne wysiłki w celu wykorzystania pozycji wpływu stowarzyszeń branżowych lub inicjatyw międzysektorowych.

Banki, podobnie jak wszystkie przedsiębiorstwa, mogą napotkać praktyczne ograniczenia dotyczące tego, w jaki sposób mogą wpłynąć na klienta, aby powstrzymać negatywne skutki związane z RBC, zapobiec im lub je złagodzić albo jakie działania zaradcze w tym zakresie wdrożyć. Przykładowo na rynkach konkurencyjnych banki napotykają ograniczenia możliwości wywierania wpływu na swoich klientów lub potencjalnych klientów i mogą ich stracić w wyniku żądania pewnych informacji lub z powodu wdrażanych standardów postępowania, co może wydłużyć przeprowadzanie transakcji, podczas gdy inne banki mają mniej restrykcyjne wymagania. Ponadto w niektórych państwach mogą występować kwestie prawne dotyczące wpływu banków na postępowanie zarządów lub zarządzanie klientami. Jednakże nawet w takich przypadkach banki mogą nadal promować RBC poprzez zaangażowanie się w sprawy swoich klientów, zgłaszanie im uwag i obaw dotyczących kwestii RBC, a w niektórych przypadkach przerwać relacje z klientami, którzy nadal powodują negatywne skutki lub się do nich przyczyniają (zob. Działanie 3: Powstrzymywanie negatywnych skutków, zapobieganie negatywnym skutkom i ich łagodzenie). Banki mogą również dążyć do przezwycięzania ograniczeń pozycji wpływu poprzez ustalenia umowne, współpracę z innymi bankami lub innymi działami w obrębie banku w celu połączenia siły wpływu lub też angażować się w inicjatywy międzysektorowe (zob. Działanie 3: Powstrzymywanie negatywnych skutków, zapobieganie negatywnym skutkom i ich łagodzenie).

Podejścia, jakie banki mogą zastosować wykorzystując swoją pozycję wpływu w celu oddziaływania na klientów mają szeroki zakres. Nie ograniczają się do bezpośredniego kontaktu z klientami, ale mogą też obejmować, w stosownych przypadkach i zależnie od zasobów, zaangażowanie w inicjatywy branżowe ukierunkowane na określone kwestie RBC, wspólne działania w odniesieniu do konkretnych kwestii geograficznych lub specyficznych dla przedsiębiorstw, kierowanie kapitału w kierunku odpowiedzialnych przedsiębiorstw itp. Banki mogą również angażować się we wsparcie w kontekście polityki publicznych lub inicjatyw branżowych, które mają na celu podniesienie minimalnych standardów postępowania lub procesów należytej staranności oczekiwanych od klientów.

To, co jest właściwe będzie się różnić w zależności od charakterystyki banku, jego klientów i ich kontekstu operacyjnego, oceny ryzyka lub skutków oraz od ustaleń dotyczących gwarantowania emisji papierów wartościowych lub udzielania kredytów oraz odpowiednich obowiązków regulacyjnych.

Należyta staranność jest oparta na współpracy z interesariuszami – Interesariusze to osoby lub grupy, na które działalność przedsiębiorstwa może mieć wpływ. Zaangażowanie interesariuszy charakteryzuje się dwukierunkową komunikacją. Wiąże się to z terminową wymianą istotnych informacji potrzebnych interesariuszom do podejmowania świadomych decyzji w formie, którą rozumieją i do której mają dostęp. Aby zaangażowanie miało charakter znaczący, konieczna jest dobra wola wszystkich stron. Znaczące zaangażowanie odpowiednich interesariuszy ma znaczenie w ciągu całego procesu należytej staranności. W szczególności, w przypadku, gdy przedsiębiorstwo może powodować negatywne skutki lub przyczynić się do wystąpienia negatywnych skutków (bądź już spowodowało negatywne skutki lub przyczyniło się do wystąpienia negatywnych skutków), współpraca z dotkniętymi lub potencjalnie dotkniętymi tymi skutkami interesariuszami oraz osobami, których prawa zostały naruszone, będzie miała znaczący charakter. Przykładowo w zależności od rodzaju negatywnego skutku będzie ona obejmowała czynny udział w procesie oraz dzielenie się wynikami ocen na miejscu, rozwijanie działań ograniczających ryzyko, ciągłą obserwację oraz utworzenie mechanizmu składania skarg.

Interesariuszami banków mogą być przedstawiciele szerokiego grona podmiotów, włącznie z zatrudnionymi przez nich osobami, klientami, akcjonariuszami, jak również i organami regulacyjnymi, innymi przedsiębiorstwami z danej branży, społeczeństwem obywatelskim oraz osobami, których prawa mogą być naruszone¹¹ wskutek ich

¹¹ W oryginale użyto pojęcia „rights holders”, które zgodnie z Wytycznymi OECD używa się w kontekście praw człowieka. W języku polskim nie stosuje się pojęcia „posiadacz praw”, dlatego w tłumaczeniu zastosowano termin „osoby, których prawa mogą być naruszone”. W angielskiej wersji niniejszych Wytycznych termin „posiadacz praw” został użyty w kontekście interesariuszy narażonych na faktyczny lub potencjalny skutek działalności przedsiębiorstwa, który dotyczyć będzie praw człowieka. Nie narusza to innych „praw”, takich jak prawa do ziemi itp. Zob. Wytyczne

działalności, w miejscach prowadzenia przez banki działalności oraz w miejscach odczuwania skutków ich działalności. Poszukiwanie i integracja informacji zwrotnych od interesariuszy mogą pomóc bankom w zapewnieniu skuteczności ich procesów należytej staranności. Dla przykładu zob. Tabela 1.1. Angażowanie wszystkich grup interesariuszy nie będzie miało istotnego charakteru we wszystkich przypadkach.

Tabela 1.1. Angażowanie interesariuszy w zakresie należytej staranności

Procedury należytej staranności	Proponowani interesariusze
Opracowywanie zasad RBC i podjęcie decyzji dotyczących tego, które wpływy należy traktować priorytetowo w ramach portfeli.	<ul style="list-style-type: none"> • Interesariusze kontraktowi (tj. pracownicy, klienci i akcjonariusze) • Organy regulacyjne • Eksperti (np. konsultanci ds. środowiska, spraw społecznych i praw człowieka, środowisko akademickie, organizacje społeczeństwa obywatelskiego i globalne związki zawodowe)
Identyfikacja i ocena faktycznych i potencjalnych skutków związanych z klientami, opracowanie ogólnych strategii prewencyjnych i łagodzących (niezwiązanych z konkretnym klientem) oraz zaprojektowanie mechanizmów zaradczych.	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperti (np. konsultanci ds. środowiska, spraw społecznych i praw człowieka, środowisko akademickie, wyspecjalizowane agencje ratingowe ESG, stowarzyszenia branżowe, organizacje społeczeństwa obywatelskiego lub globalne związki zawodowe)¹² oraz, w stosownych przypadkach, prawowici przedstawiciele osób, których prawa zostały naruszone.
<p>W przypadkach, w których bank przyczynił się do powstania negatywnych skutków:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Identyfikacja odpowiednich form środków zaradczych lub przekazywanie informacji zwrotnej na temat tego, w jaki sposób rozwiązywane są faktyczne skutki w odniesieniu do praw człowieka. • Opracowanie strategii zapobiegania bieżącym skutkom związanych z konkretnym klientem lub strategii ich łagodzenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Osoby, których prawa zostały naruszone. • Prawowici przedstawiciele osób, których prawa zostały naruszone (np. związki zawodowe lub liderzy społeczności) lub wiarygodni pełnomocnicy (np. organizacje społeczeństwa obywatelskiego lub niezależni eksperci).

Jako punkt wyjścia banki powinny zachęcać swoich klientów do angażowania się w konstruktywną współpracę z interesariuszami, na których ich działalność ma lub może mieć wpływ, oraz z osobami, których prawa mogą zostać naruszone wskutek ich działalności. W przypadku klientów lub działań obarczonych wysokim ryzykiem banki mogą pójść dalej i ocenić jakość współpracy klienta z interesariuszami zgodnie z międzynarodowymi standardami¹³. W szczególności może to obejmować przegląd

OECD, rozdział IV, ust. 45. Może istnieć kilka grup osób, których prawa mogą być narażone na naruszenie wskutek działalności przedsiębiorstwa, np. pracownicy, osoby, które mają zostać przesiedlone, społeczności lokalne itp.

¹³ Zob. OECD (2016c), *OECD Due Diligence Guidance for Meaningful Stakeholder Engagement in the Extractive Sector*; [Wytoczne OECD należytej staranności w zakresie angażowania interesariuszy w sektorze wydobywczym](#), dalsze wytyczne w: OECD (2018) *Due Diligence Guidance for Responsible Business Conduct*, Załącznik, s. 8-11.

zapisów dotyczących współpracy w odniesieniu do konkretnych aktywów, jak również mapowanie interesariuszy i strategię poprawy jakości działań współpracy klienta z interesariuszami. W okolicznościach, w których bank uzna za niezadowalającą współpracę klienta z osobami, których prawa mogą zostać naruszone, bank może określić, – na przykład z pomocą niezależnego konsultanta, czy współpraca była właściwa, a w przypadku gdy współpraca jest uznana za niezadowalającą, określić działania, jakie klient powinien podjąć w celu usunięcia wszelkich niedociągnięć.

Banki mogą napotykać ograniczenia w bezpośredniej współpracy z osobami, których prawa mogą zostać naruszone w wyniku zachowania ich klientów, z powodu obaw dotyczących poufności, ograniczeń logistycznych, a także innych dostrzegalnych ryzyk prawnych związanych z ich ingerencją w działania zaradcze. Zdarzyły się jednak sytuacje, gdy banki bezpośrednio współpracowały z osobami, których prawa mogły zostać naruszone w wyniku działań przedsiębiorstw będących klientami banków, aby lepiej zrozumieć, w jaki sposób ich klienci mogą starać się zapobiegać ryzyku, łagodzić je oraz zaradzać negatywnym skutkom. W takich sytuacjach bank zwykle będzie posiadał funkcjonujące już relacje z klientem, a współpraca zostanie podjęta we współdziałaniu z odpowiednim klientem.

Banki mogą również uczestniczyć w platformach z udziałem rozmaitych interesariuszy, aby mieć dostęp do skarg składanych przez dotkniętych interesariuszy lub osoby, których prawa zostały naruszone¹⁴ oraz ustanowić mechanizmy na poziomie centrali w celu umożliwienia interesariuszom lub osobom, których prawa zostały naruszone, zgłaszania bankowi problemów dotyczących skutków związanych z ich klientami (zob. Działanie 6: W stosownych przypadkach zapewnienie działań zaradczych lub współpraca w ich zakresie).

Należyta staranność obejmuje bieżącą komunikację – Przekazywanie informacji o procedurach należytej staranności, ustaleniach i planach w ramach samego procesu. Pozwala to przedsiębiorstwu budować zaufanie, podejmować decyzje oraz wykazać się dobrymi intencjami. Przedsiębiorstwa powinny odpowiadać za sposób, w jaki identyfikują i reagują na faktyczne lub potencjalne negatywne skutki i powinny odpowiednio to komunikować. Informacje powinny być dostępne dla odbiorców (np. interesariuszy, inwestorów, konsumentów itp.) i powinny być wystarczające do wykazania adekwatności reakcji przedsiębiorstwa na skutki.

Przekazywanie informacji powinno odbywać się z należyтым uwzględnieniem poufności handlowej oraz innych kwestii związanych z konkurencyjnością¹⁵ lub

¹⁴ Jednym z przykładów jest Okrągły Stół w sprawie oleju palmowego ze zrównoważonych upraw (Roundtable on Sustainable Palm Oil, RSPO).

¹⁵ Obawy dotyczące konkurencji należy interpretować w świetle obowiązującego prawa konkurencji.

bezpieczeństwem. Różne strategie mogą być użyteczne w przekazywaniu informacji, przy jednoczesnym poszanowaniu zasad poufności.

Banki mogą komunikować informacje nt. swojego podejścia do należytej staranności w zakresie udzielania kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych w swoich sprawozdaniach rocznych, raportach zrównoważonego rozwoju, na swojej stronie internetowej oraz przy użyciu innych środków komunikacji. Raportowanie to może odbywać się w sposób zbiorczy lub anonimowy w przypadku, gdy nie można obejść wymagań klienta w zakresie poufności poprzez uzyskanie zgody klienta na komunikowanie o działaniach lub zagadnieniach specyficznych dla klienta. W przypadkach, w których bank powoduje skutki dla poszanowania praw człowieka lub do takich skutków się przyczynia, powinien przygotować się do przekazywania odpowiednich informacji osobom, których prawa mogą zostać naruszone w sposób terminowy, uwzględniający aspekty kulturowe oraz przystępny, przy jednoczesnym poszanowaniu poufności wobec klienta (zob. Działanie 5: Komunikowanie informacji o sposobach reagowania na skutki).

Ramka 1.2. Współpraca przy wdrażaniu należytej staranności

Pomimo iż w trakcie wdrażania procesu należytej staranności przedsiębiorstwa mogą współpracować z różnymi działami na poziomie branżowym lub wielobranżowym, jak również i z odpowiednimi interesariuszami, to zawsze pozostają one odpowiedzialne za zapewnienie, że ich należąta staranność jest skutecznie przeprowadzana. Na przykład można dążyć do współpracy w celu zebrania wiedzy, zwiększenia swojej pozycji wpływu i skutecznych środków. Korzyści z takiej współpracy mogą powodować podział kosztów i oszczędności i mogą być szczególnie przydatne dla MŚP. Chociaż w wielu przypadkach przedsiębiorstwa mogą współpracować w zakresie należytej staranności bez naruszania prawa konkurencji, zachęca się je do podejmowania aktywnych działań w celu zrozumienia kwestii związanych z prawem konkurencji w państwach, w których prowadzą swoje operacje i unikania działań, które mogłyby być postrzegane jako naruszenie tego prawa.

W odniesieniu do banków, których klienci lub inni kontrahenci przeprowadzają proces należytej staranności, wystarczające może okazać się dokonanie przez bank oceny jakości i wiarygodności tych działań, a następnie określenie, czy konieczne jest podjęcie dodatkowych czynności w ramach należytej staranności zamiast powielania wysiłków innych podmiotów. Na przykład:

- W kontekście transakcji udzielania kredytów konsorcjalnych jeżeli konsorcjum posiada przedstawicieli i głównych organizatorów stosujących własne, rzetelne praktyki w zakresie należytej staranności, cała grupa skorzysta z bardziej płynnego procesu należytej staranności, ponieważ odpowiednia dokumentacja dotycząca RBC prawdopodobnie będzie już przygotowana i dostępna dla konsorcjum.

- Jeżeli bank posiada klientów, którzy są w stanie wykazać, że odpowiednio przeprowadzają proces należytej staranności i identyfikują ryzyko związane z kwestiami RBC, może nie być potrzeby, aby bank dalej identyfikował ryzyko w odniesieniu do tych przedsiębiorstw. Zamiast tego bank może skoncentrować się na współpracy z klientem w celu monitorowania, czy reaguje on odpowiednio na faktyczne lub potencjalne negatywne skutki.
- Banki mogą również współpracować z odpowiednimi zespołami w obrębie banku w celu promowania wydajności w zakresie należytej staranności i zwiększania swojej siły oddziaływania. Na przykład w sytuacjach, w których bank identyfikuje istotny skutek w kontekście transakcji udzielania kredytów korporacyjnych, może upewnić się, że świadczy również inne rodzaje usług bankowych na rzecz przedsiębiorstwa (tj. doradztwo, finansowanie oparte na projektach lub aktywach itp.). Następnie może starać się rozwinąć lub połączyć je z działaniami w ramach procesu należytej staranności zespołów prowadzonymi w danym dziale banku, z zastrzeżeniem ograniczeń w zakresie wewnętrznej wymiany informacji, w tym w zakresie stosowania siły oddziaływania w przypadkach, gdy opcje w odniesieniu do konkretnej transakcji mogą być ograniczone.

W przypadku, gdy banki współpracują w zakresie należytej staranności, powinny zapewnić przeprowadzenie własnej, niezależnej oceny adekwatności procedur należytej staranności podejmowanych przez inne podmioty zamiast polegać wyłącznie na zapewnieniach innych podmiotów.

Rozdział 2.

Kluczowe kwestie w zakresie należytej staranności w odpowiedzialnym prowadzeniu działalności biznesowej w kontekście transakcji bankowych

Niniejszy rozdział został podzielony na sześć części, z których każda odpowiada konkretnemu etapowi procesu należytej staranności:

- włączanie zasad RBC do polityk i systemów zarządzania,
- identyfikacja faktycznych i potencjalnych negatywnych skutków RBC,
- powstrzymanie takich skutków, zapobieganie i przeciwdziałanie takim skutkom,
- monitorowanie procesu wdrażania i wyników,
- informowanie o sposobach postępowania w przypadku wystąpienia negatywnych skutków oraz
- zapewnienie działań zaradczych lub współpraca w tym zakresie, kiedy jest to właściwe.

Każda z części rozpoczyna się od ramki, która nakreśla podstawowe elementy procesu należytej staranności, zgodnie z *Wytycznymi OECD dotyczącymi należytej staranności w odpowiedzialnym prowadzeniu działalności biznesowej*. Każda sekcja zawiera również przegląd praktycznych działań, które ilustrują, w jaki sposób wdrożyć lub dostosować niezbędne środki wspierające należytą staranność, jak również i omówienie kluczowych kwestii, które mogą być istotne dla zastosowania konkretnych kroków w zakresie należytej staranności w kontekście udzielania kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych.

Działanie 1: Włączanie zasad RBC do polityk i systemów zarządzania

1.1. Opracowanie, przyjęcie i rozpowszechnienie polityk dotyczących kwestii RBC, które wyrażają zobowiązania przedsiębiorstwa do przestrzegania zasad i standardów zawartych w Wytycznych OECD oraz ich plany wdrożenia procedur należytej staranności, które będą istotne dla działalności własnej przedsiębiorstwa, jego łańcucha dostaw i innych relacji biznesowych.

1.2. Dążenie do włączenia polityki przedsiębiorstwa w zakresie RBC do organów nadzorczych przedsiębiorstwa. Włączenie polityki przedsiębiorstwa w zakresie RBC do systemów zarządzania, aby były one wdrażane jako część regularnych procesów biznesowych, z uwzględnieniem potencjalnej niezależności, autonomii i struktury prawnej tych organów, które mogą być przewidziane w wewnętrznych przepisach ustawowych i wykonawczych.

1.3. Włączenie oczekiwań i polityk RBC do współpracy z dostawcami i innych relacji biznesowych.

Praktyczne działania dla banków

Przyjęcie polityki obejmującej zobowiązanie banku do przestrzegania odpowiednich zasad i standardów w kwestiach RBC (np. Wytyczne OECD, *Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka*) oraz:

- opis podejścia banku do należytej staranności, ustanowienie zasad i kryteriów informujących o identyfikacji ryzyka, jego zapobieganiu i łagodzeniu oraz wyjaśnienie, w jaki sposób bank ustala ważność kwestii RBC (tj. dlaczego niektóre kwestie RBC są uważane za bardziej istotne niż inne),
- zapewnienie spójności podejścia do należytej staranności i podejmowania decyzji w całym banku (w kontekście różnych transakcji i działań banku),
- przejrzysta komunikacja oczekiwań banku wobec jego klientów (poprzez polityki lub zaangażowanie w konkretne, zidentyfikowane ryzyka),
- opis podejścia banku do współpracy z interesariuszami oraz
- zakres niniejszego dokumentu obejmuje wszystkie rodzaje relacji z klientami w różnych obszarach biznesowych, a także w różnych regionach i sektorach przemysłu¹⁶.

Identyfikowanie i przypisywanie ról odpowiednim jednostkom biznesowym w celu przeprowadzenia etapów procesu należytej staranności (np. zarządy i kierownictwo wyższego szczebla, zespoły ds. ryzyka lub zgodności, kierownicy ds. rozwoju biznesu, kierownicy ds. relacji z klientami, kierownicy odpowiedzialni za wprowadzanie akcji i obligacji do obrotu [gwarantowanie emisji]).

Alokacja zasobów w celu efektywnego przeprowadzenia należytej staranności.

Utrzymanie systemów zarządzania, które umożliwiają bankom uwzględnianie ryzyka RBC (zgodnie z definicją zawartą w niniejszym dokumencie) w strategiach biznesowych i codziennych działaniach (np. narzędzia umożliwiające identyfikację i ocenę ryzyka, systemy zarządzania wiedzą, procesy sprawozdawczości wewnętrznej, integracja celów RBC z ocenami wydajności zespołów transakcyjnych itp.).

Informowanie klientów o oczekiwaniach RBC, w szczególności:

- oczekiwanie, że klienci powinni działać zgodnie z odpowiednimi międzynarodowymi standardami w zakresie RBC (np. Wytycznymi OECD), w tym oczekiwanie zadośćuczynienia w przypadku, gdy klient spowoduje negatywne skutki lub się do nich przyczyni,
- warunki udzielania finansowania (np. wymagające zobowiązania do przestrzegania odpowiednich standardów międzynarodowych),
- okoliczności związane z RBC, w których relacja biznesowa z klientem może zostać przerwana oraz
- uzyskanie zgody klienta na ujawnienie jego relacji z bankiem, jeżeli jest to możliwe w kontekście procesu należytej staranności (patrz: Ramka 1).

¹⁶ Uznając, że w ramach niniejszego dokumentu brane są pod uwagę jedynie ogólne transakcje kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych.

Jaki jest cel polityk w zakresie RBC?

Polityki dotyczące zagadnień związanych z RBC („polityki RBC”, zwane również „politykami ESG” lub „politykami CSR”) służą do jasnego wyrażenia oczekiwań banku wobec klientów i pracowników w odniesieniu do kwestii RBC oraz do informowania o sposobie tworzenia procesów RBC.

Może to obejmować procesy należytej staranności oraz inne działania banku (np. zawieranie relacji z klientem, funkcje kontrolne itp.). Polityki w zakresie RBC służą również do informowania opinii publicznej o tym, jakie jest stanowisko banku w odniesieniu do zagadnień RBC.

Jaki powinien być zakres stosowania polityk w zakresie RBC?

Czasami polityki banków w zakresie RBC zawierają progi stosowalności. Przykładowo *Equator Principles*, standardy zarządzania ryzykiem środowiskowym i społecznym stosowane w odniesieniu do kredytów dla przedsiębiorstw związanych z konkretnymi aktywami, mają zastosowanie wyłącznie w przypadku spełnienia szeregu warunków, w tym progów pieniężnych. Jednakże podejście należytej staranności zalecane w ramach Wytycznych OECD nie jest uzależnione od progów kwotowych lecz ma zastosowanie do wszystkich transakcji, przy zastosowaniu podejścia opartego na ryzyku. Kwota kredytu może mieć wpływ na narażenie banku na ryzyko oraz sposób, w jaki aspekty procesu należytej staranności są przeprowadzane w praktyce, ale polityki RBC powinny, co do zasady, mieć zastosowanie do wszystkich transakcji bez względu na ich wartość finansową lub czas trwania.

Jaki format mogą mieć polityki RBC?

Polityka RBC nie musi być niezależnym ani pojedynczym dokumentem. Może być zbiorem polityk i może być zintegrowana z istniejącymi dokumentami, takimi jak polityki, oświadczenia lub zobowiązania banku, formularze należytej staranności, wzory umów lub innych dokumentów stosowanych w trakcie zarządzania relacjami z klientami. Banki zazwyczaj włączają kwestie RBC do nadrzędnych polityk (np. polityki ryzyka kredytowego lub polityki zarządzania ryzykiem reputacyjnym).

Banki zwykle ustanawiają także podejście branżowe i wydają konkretne polityki lub oświadczenia, w których wyjaśniają, w jaki sposób odnoszą się do kwestii RBC na poziomie klienta, transakcji i portfela. Przykładowo banki często prowadzą samodzielną politykę, która zajmuje się kwestiami RBC w kontekście konkretnych gałęzi przemysłu, takich jak górnictwo i rolnictwo, w uzupełnieniu do ogólnej polityki dotyczącej odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw.

W celu zapewnienia, że klienci, potencjalni klienci i inni interesariusze mogą łatwo zrozumieć i uzyskać dostęp do polityk RBC, ważne jest, aby były one jasno sformułowane, dostępne w najważniejszych językach używanych na kluczowych rynkach, na których działa bank, oraz w formatach dostępnych dla szerokiego grona odbiorców.

Przez wzgląd na szeroki zakres i złożoność zagadnień RBC, w które bank może być zaangażowany, banki mogą wykorzystać swoje procesy kształtowania polityk i ich weryfikacji do informowania o stosowanych przez siebie przesłankach lub metodach, dla priorytetyzacji kwestii wysokiego ryzyka (np. czynniki uwzględnione przez bank przy ocenie, jakie skutki mogą być najbardziej znaczące). Na przykład bank może zaznaczyć w swojej polityce, że ryzyko przymusowej pracy jest dla niego priorytetem, biorąc pod uwagę znaczną skalę i zakres skutków tego ryzyka, jak również i sygnały ze strony organów regulacyjnych wskazujące, że jest to kwestia priorytetowa¹⁷.

W jaki sposób można opracować i zweryfikować polityki RBC?

Model polityk zarządzania ryzykiem RBC, łącznie z odniesieniem do konkretnych kwestii lub sektorów, został już wypracowany¹⁸. Banki mogą chcieć oprzeć się na istniejących politykach lub dostosować je tak, aby pasowały do kontekstu ich działalności i profilu ryzyka.

Konsultacje z interesariuszami, takimi jak pracownicy banku, klienci, organy regulacyjne, akcjonariusze, partnerzy branżowi i organizacje społeczeństwa obywatelskiego, są również przydatne przy opracowywaniu polityki RBC, w szczególności przy ustalaniu priorytetów. Niektórzy interesariusze mogą posiadać specjalistyczną wiedzę lub głębsze zrozumienie różnych skutków, z którymi bank może być powiązany poprzez działalność i operacje swoich klientów, a tym samym mogą być w stanie wyrazić szczegółowe opinie na temat właściwego ustalania priorytetów. Konsultacje z zewnętrznymi interesariuszami (takimi jak organizacje społeczeństwa obywatelskiego) również pomagają ustalić wiarygodność decyzji banku z zakresu ustalania priorytetów.

Ponadto, konsultacje z odpowiednimi działami banku (zob. Działanie 1: Włączanie zasad RBC do polityk i systemów zarządzania) w kontekście rozwoju polityki mogą pomóc w określeniu realistycznych celów RBC i metod jej wdrażania, które są skuteczne i mogą być łatwo włączone do regularnej działalności banku.

Banki mogą też chcieć zastosować okresowe aktualizacje, aby upewnić się, że polityka odzwierciedla zmiany w obszarze ryzyka i działalności gospodarczej, zmieniając oczekiwania społeczne, obowiązki regulacyjne oraz zdobyte doświadczenia.

¹⁷ Przykłady metod ustalania priorytetów ryzyka, zob.: OECD Due Diligence Guidance, notatka 2 tamże, Q 3-5 oraz: Shift (2014) [Business and Human Rights Impacts: Identifying and Prioritizing Human Rights Risks](#).

¹⁸ Zob. na przykład: „Model Supply Chain Policy for a Responsible Global Supply Chain of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas”, OECD Due Diligence Guidance for Minerals Sourced from Conflict Affected and High Risk Areas, a także: „Model Enterprise Policy for Responsible Agriculture Supply Chains”, OECD-FAO (2018) Guidance on Responsible Agricultural Supply Chains.

Które zespoły lub jednostki biznesowe należy rozważyć przy opracowywaniu i dostosowywaniu celów polityki RBC banków?

W celu wdrożenia skutecznego procesu należytej staranności i zapewnienia zgodności z polityką RBC i procesami należytej staranności banki powinny określić, które jednostki biznesowe będą istotne dla realizacji etapów procesu należytej staranności (np. opracowanie polityki RBC i systemów zarządzających jej wdrażaniem, również w celu identyfikacji negatywnych skutków, zapobiegania im i ich łagodzenia). Następnie istotne jest przypisanie ról, obowiązków i odpowiednich zasobów odpowiednim jednostkom i działom banku.

Odpowiedni pracownicy lub jednostki biznesowe banków to:

- podmioty podejmujące decyzje wysokiej rangi (np. zarządy i kierownictwo wyższego szczebla),
- podmioty odpowiedzialne za ryzyko lub zgodność (np. osoby odpowiedzialne za zgodność (*compliance*) i przestrzeganie przepisów prawa, inspektorzy ds. należytej staranności, doradcy kredytowi, działy ds. ryzyka, działy ds. ryzyka środowiskowego i społecznego),
- podmioty rozwijające i zarządzające relacjami z klientami (np. osoby odpowiedzialne za rozwój biznesu, kierownicy ds. relacji z klientem),
- w kontekście gwarantowania emisji osoby odpowiedzialne za wprowadzanie do obrotu akcji i obligacji, których gwarantem jest bank.

Powyższe wyszczególnienie powinno uwzględniać również działy z różnych obszarów biznesu, takich jak bankowość komercyjna i inwestycyjna. Procedury należytej staranności są również istotne w przypadku nietradycyjnych produktów i usług finansowych, które uwzględniają cele środowiskowe i społeczne.

Jakie systemy zarządzania mogą stworzyć banki w celu ułatwienia przeprowadzenia procesu należytej staranności?

Istotne jest stworzenie i zachowanie odpowiednich i rzetelnych systemów zarządzania, które umożliwią bankom uwzględnienie kwestii RBC w swoich strategiach biznesowych i codziennych operacjach¹⁹.

Początkowo należy przydzielić lub udostępnić wystarczające zasoby finansowe w celu zapewnienia stworzenia systemów zarządzania i działań w zakresie należytej staranności (np. budżet na opracowanie i stosowanie wewnętrznych narzędzi identyfikacji skutków, zgoda na działanie w terenie w razie konieczności, budżet dla pracowników odpowiedzialnych za reagowanie na faktyczne i potencjalne negatywne skutki i ich monitorowanie itp.).

¹⁹ Wytyczne OECD, rozdział IV „Prawa człowieka”, ust. 4, Komentarz do rozdziału IV „Prawa człowieka”, ust. 44, Komentarz do rozdziału VI „Środowisko”, ust. 63.

Niektóre działania należytej staranności mogą zostać włączone do istniejących procesów i narzędzi, pod warunkiem, że wykraczają one poza pobieżną identyfikację i zarządzanie istotnymi zagrożeniami wyłącznie dla przedsiębiorstwa tak, aby obejmowały ryzyko negatywnych skutków w rozumieniu Wytycznych OECD. Jak omówiono powyżej, w przypadku niektórych banków może to oznaczać istotną zmianę w obecnym sposobie myślenia i stosowanych metodach.

Na przykład tam, gdzie jest to istotne i użyteczne, identyfikacja i ocena faktycznych lub potencjalnych negatywnych skutków RBC może zostać włączona do procesów takich jak nawiązywanie relacji z klientami, należyta staranność transakcji oraz okresowe przeglądy, prowadzone przez kierowników ds. relacji z klientem, kierowników ds. należytej staranności, doradców kredytowych. Należy jednak zauważyć, że kwestie środowiskowe i społeczne często wymagają zróżnicowanej oceny informacji jakościowych, w związku z czym mogą nie zostać odpowiednio uwzględnione w procesach mających na celu przetwarzanie dużych zbiorów informacji ilościowych.

Ponadto korzystanie z istniejących procedur należytej staranności, które dotyczą ryzyka korupcji, może przyczynić się do skutecznego identyfikowania innych problemów w ramach Wytycznych OECD. Coraz częściej uznaje się powiązania między ryzykiem korupcji a kwestiami środowiskowymi i społecznymi – przypadki korupcji mogą osłabić ochronę środowiska lub stanowić sygnał ostrzegawczy w odniesieniu do zagrożeń dla zdrowia i bezpieczeństwa w miejscu pracy. Może to obejmować uwzględnienie podstawowych pytań dotyczących praw człowieka i kwestii środowiskowych w procesach KYC lub czynnościach kontrolowania klientów oraz wykorzystanie tych informacji w celu wstępnego wskazania stopnia należytej staranności wymaganej w związku z relacją z klientem.

Koniecznym może być również stworzenie określonych procesów i narzędzi w celu ułatwienia przeprowadzenia należytej staranności. Na przykład:

- banki powinny zapewnić personelowi odpowiedzialnemu za identyfikację ryzyka związanego z RBC odpowiednie narzędzia umożliwiające identyfikację i ocenę negatywnych skutków. Może to obejmować dostęp do usług badań rynku, które identyfikują kwestie RBC, szkolenia lub zatrudnienie wewnętrznego personelu w celu korzystania na miejscu ze specjalistycznej wiedzy pomocnej w identyfikacji kwestii związanych z RBC, ich oceną i zarządzaniu nimi,
- aby ułatwić skuteczną identyfikację skutków, banki mogą opracować proste kwestionariusze dotyczące kwestii związanych z RBC, zawierające odpowiedzi binarne, które mogą być sprawnie wypełniane przez kierowników ds. relacji z klientem lub kierowników ds. zgodności lub odpowiedzialnych za udzielanie kredytów, w celu zebrania wstępnych informacji (np. czy przedsiębiorstwo zatrudnia pracowników odpowiedzialnych za zarządzanie ryzykiem w zakresie ochrony środowiska i praw człowieka, itp.). Odpowiedzi mogą posłużyć do stwierdzenia, w których obszarach konieczna jest dodatkowa ocena,

- w celu dalszego ułatwienia identyfikacji i śledzenia skuteczności procedur należytej staranności banki mogą stworzyć system zarządzania wiedzą lub „listy monitorowania zagadnień RBC” (np. w celu prowadzenia rejestrów dotyczących kwestii RBC, działań i podejmowania decyzji w tym zakresie). Może to obejmować: a) rejestr zagrożeń związanych z kwestiami RBC zidentyfikowanych w odniesieniu do poszczególnych przedsiębiorstw i projektów (w tym ryzyka RBC lub incydentów zgłaszanych za pomocą mechanizmów składania skarg), b) oceny klientów pod kątem wyników RBC, c) dokumentację decyzji o nawiązaniu lub przerwaniu relacji biznesowych z klientem, łącznie z warunkami, które mogły zostać określone oraz rejestry dotyczące współpracy z potencjalnymi klientami, klientami i innymi kluczowymi interesariuszami w zakresie RBC,
- w celu zapewnienia odpowiedniej reakcji na kwestie związane z RBC banki mogą ustanowić kryteria podejmowania decyzji w odniesieniu do kwestii RBC oraz procedury wewnętrznej sprawozdawczości i rozwoju zagadnień RBC aż po wyższą kadrę kierowniczą, aby mieć pewność, że zostały one wzięte pod uwagę a w stosownych sytuacjach zostały podjęte odpowiednie kroki,
- by zapewnić zgodność z polityką RBC w odniesieniu do różnych funkcji, ważne będzie dostosowanie zachęt i opracowanie systemów zapobiegających konfliktowi interesów, aby zespoły ds. należytej staranności banku były chronione przed wszelkimi wewnętrznymi naciskami w kierunku ignorowania ryzyk RBC na korzyść rezultatów handlowych. Działania mogą obejmować ustanowienie wewnętrznych kontroli ryzyka i audytów oraz wzmocnienie wewnętrznej ochrony informatorów w przypadkach, w których takie kontrole nie przyniosły oczekiwanych rezultatów, a także włączenie celów RBC do oceny wyników, jak również i system motywowania dla odpowiednich zespołów i organów podejmujących ostateczne decyzje (zob. Działanie 1: Włączanie zasad RBC do polityk i systemów zarządzania).

Jaka jest rola kierownictwa wyższego szczebla²⁰ w kontekście polityki RBC?

Kierownictwo wyższego szczebla odgrywa kluczową rolę w zapewnieniu spójnego wdrażania polityk dotyczących kwestii RBC w całej organizacji²¹. Kierownictwo wyższego szczebla zapewnia również, że odpowiednie systemy zarządzania, procedury

²⁰ Niektóre banki zajmują się takimi sprawami na szczeblu Rady Nadzorczej, inne na szczeblu Zarządu, a inne posiadają specjalne komitety, w skład których mogą wchodzić członkowie zarówno Rady Nadzorczej, jak i Zarządu.

²¹ W pierwszym dokumencie Thun Group of Banks podkreślono, że „członek kierownictwa wyższego szczebla” jest kluczowy w pozyskiwaniu wsparcia z innych części organizacji, zwłaszcza w kwestii praw człowieka w wielu politykach oraz kwestii integracji „perspektywy praw człowieka” z decyzjami i procesami. Thun Group of Banks, Discussion Paper for Banks on Implication of the United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights, 16–21 października 2013 r., s. 7.

i struktura organizacyjna, które umożliwią bankowi skuteczne wdrażanie i zachowywanie zobowiązań w zakresie polityki RBC, zostaną zrealizowane.

Obowiązek kierownictwa wyższego szczebla w nadzorowaniu kwestii istotnych dla RBC i konsultacji z interesariuszami został również uznany w *Zasadach ładu korporacyjnego G20/OECD* (zob. Ramka 2.1.).

Ramka 2.1. Zasady ładu korporacyjnego G20/OECD

Zgodnie z Zasadami ładu korporacyjnego G20/OECD organ zarządzający wyższego szczebla, najlepiej obejmujący członków Rady Nadzorczej i / lub Zarządu, powinien:

- nadzorować system zarządzania ryzykiem i systemy zaprojektowanych w celu rzetelnego przestrzegania przez korporację obowiązujących przepisów, w tym przepisów dotyczących podatków, konkurencji, pracy, ochrony środowiska, równości szans, zdrowia i bezpieczeństwa,
- należycie uwzględnić i sprawiedliwie traktować interesy innych interesariuszy, w tym pracowników, wierzycieli, klientów, dostawców i społeczności lokalnych. W tym kontekście istotne jest przestrzeganie standardów środowiskowych i społecznych,
- odgrywać kluczową rolę w prezentowaniu etycznego podejścia przedsiębiorstwa, nie tylko poprzez własne działania, ale także przez powoływanie i nadzorowanie kluczowych członków kierownictwa, a co za tym idzie, kierownictwa w ogólnym ujęciu,
- ustanowić i zapewnić skuteczność kontroli wewnętrznych w odniesieniu do programów etycznych lub działań w zakresie etyki co do zgodności z obowiązującymi przepisami prawnymi, regulacjami i standardami. (...) Ponadto kontrola zgodności powinna odnosić się również do innych przepisów ustawowych i wykonawczych, takich jak przepisy dotyczące papierów wartościowych, konkurencji oraz warunków pracy i bezpieczeństwa. Zastosowanie mogą znaleźć w tym zakresie także inne obowiązujące przepisy dotyczące podatków, praw człowieka, środowiska, oszustw i prania pieniędzy.

W jaki sposób oczekiwania RBC mogą być przekazywane klientom?

Pierwszym krokiem w komunikowaniu oczekiwań RBC jest upewnienie się, że polityki banku w zakresie RBC są publicznie dostępne i aktywnie udostępniane klientowi. Banki powinny wyrazić swoje oczekiwania dotyczące RBC w sposób, który może zostać przekazany i zrozumiany przez przedsiębiorstwa, z którymi współpracują.

Poza przekazywaniem ogólnych oczekiwań związanych z RBC (zob. praktyczne działania w ramach Działania 1: Włączanie zasad RBC do polityk i systemów zarządzania) banki mogą też dostosowywać swoją komunikację w oparciu o określone ryzyka związane z klientem. Przykładowo w przypadku gwarantowania emisji papierów wartościowych jeżeli przedsiębiorstwo z branży o wysokiej emisji dwutlenku węgla nie uważa zmiany klimatu za ryzyko, ponieważ nie ma przewidywalnego i krótkoterminowego wpływu na

przedsiębiorstwo, bank może nakreślić klientowi istotne zagrożenia środowiskowe i społeczne jakie niosą ze sobą zmiany klimatu oraz w jaki sposób mogą one mieć istotny wpływ na klienta, na przykład ze względu na zmianę nastrojów inwestorów i zwiększanie regulacji.

Informowanie o oczekiwaniach RBC i prośba dotycząca zgody na ujawnienie relacji klienta z bankiem (zob. Ramka 1.1.) powinny mieć miejsce przed nawiązaniem relacji biznesowej, w trakcie procesu zdobywania klienta, o ile jest to możliwe.

W celu zapewnienia, że bank i przedsiębiorstwo będące klientem dzielą uzgodnione rozumienie oczekiwań RBC, mogą one zostać uwzględnione, jeżeli to możliwe, w umowach o finansowanie lub umowach o gwarantowanie emisji. Może być to szczególnie istotne dla klientów o wysokim stopniu ryzyka (np. klientów o słabych wynikach w zakresie RBC lub klientów działających w sektorach i obszarach wysokiego ryzyka). Jak dotąd oczekiwania RBC nie zostały uwzględnione we wzorach umów kredytowych opracowanych przez uznane stowarzyszenia branżowe, jak Loan Market Association, które ograniczyły uwzględnianie takich aspektów w umowach.

Zaangażowanie banków w spełnianie oczekiwań w zakresie RBC może być wsparte poprzez zastosowanie narzędzi, takich jak np. listy kontrolne i zestaw pytań związanych z RBC zintegrowane z narzędziami służącymi do oceny, dokumentacja (np. arkusze informacyjne, oświadczenia polityczne) oraz szkolenia w zakresie RBC.

Ponadto oczekiwania w zakresie RBC powinny być przewidywalne i nie mogą podlegać takim czynnikom jak miejsce uzyskania zdolności prawnej i struktura własności klienta. Zgodnie z Wytycznymi OECD przedsiębiorstwa państwowe podlegają tym samym zaleceniom co przedsiębiorstwa prywatne²² a zalecenia zawarte w Wytycznych OECD mają znaczenie dla przedsiębiorstw niezależnie od kraju lub konkretnego kontekstu ich działalności²³. Jednakże *sposób*, w jaki bank przeprowadza kontrolę i zapewnia spełnienie oczekiwań oraz stopień wykorzystania swojej siły oddziaływania w celu zapobieżenia negatywnym skutkom lub ich złagodzenia, będzie się znacznie różnił w zależności od wielu czynników (zob. Działanie 1: Włączanie zasad RBC do polityk i systemów zarządzania).

²² Wytyczne OECD, Komentarz do rozdziału II „Zasady ogólne”, ust. 10.

²³ W szczególności oczekiwanie zawarte w *Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych*, że przedsiębiorstwa „dążą do zapobiegania negatywnym skutkom [...] bezpośrednio związanym z ich działaniami, produktami lub usługami poprzez relacje biznesowe lub do ich złagodzenia” nie jest ograniczone do relacji biznesowych mających miejsce lub działających w krajach OECD. Dlatego też oczekiwanie, że klienci powinni działać zgodnie z odpowiednimi międzynarodowymi standardami w zakresie RBC (np. Wytycznymi OECD) powinno mieć zastosowanie niezależnie od tego, czy klient ma siedzibę lub działa w kraju OECD. Wytyczne OECD, Komentarz do rozdziału IV „Prawa człowieka”, ust. 39.

Działanie 2: Identyfikacja i ocena faktycznych i potencjalnych negatywnych skutków

2.1. Należy przeprowadzić badanie o szerokim zakresie w celu zidentyfikowania wszystkich obszarów działalności, operacji i relacji biznesowych, w tym łańcuchów dostaw, w których ryzyko RBC jest najbardziej prawdopodobne i najbardziej istotne. Stosowne informacje obejmują między innymi informacje na temat czynników ryzyka sektorowego, geograficznego, produktowego i korporacyjnego, z uwzględnieniem znanych rodzajów ryzyka, z którymi przedsiębiorstwo musiało się zmierzyć lub z którymi może się mierzyć. Ustalenie zakresu powinno umożliwić przedsiębiorstwu dokonanie wstępnej priorytetyzacji najbardziej znaczących obszarów ryzyka w celu dalszej oceny. W przypadku przedsiębiorstw o mniej zróżnicowanej działalności, w szczególności mniejszych przedsiębiorstwach, ustalenie zakresu może nie być konieczne przed przejściem do etapu identyfikacji i ustalania priorytetów w odniesieniu do konkretnych skutków.

2.2. Rozpoczynając od istotnych obszarów ryzyka określonych powyżej, należy przeprowadzać kolejne i coraz bardziej dogłębne oceny priorytetowych operacji, dostawców i innych relacji biznesowych w celu zidentyfikowania i oceny konkretnych faktycznych i potencjalnych negatywnych skutków RBC.

2.3. Przeprowadzić ocenę zaangażowania przedsiębiorstwa w faktyczne lub potencjalne negatywne skutki zidentyfikowane w celu zaplanowania właściwych reakcji na nie. W szczególności należy ocenić, czy przedsiębiorstwo: a) spowodowało (lub mogłoby spowodować) negatywny skutek lub b) przyczyniło się (lub mogłoby się przyczynić) do negatywnego skutku albo c) czy negatywny skutek jest (lub byłby) bezpośrednio związany z działalnością przedsiębiorstwa, jego produktami lub usługami, lub poprzez relacje biznesowe.

2.4. W oparciu o uzyskane informacje na temat faktycznych i potencjalnych negatywnych skutków w razie potrzeby należy dokonać priorytetyzacji najważniejszych zagrożeń i skutków RBC dla działań, w oparciu o ich dotkliwość i prawdopodobieństwo wystąpienia. Ustalenie priorytetów będzie miało znaczenie w przypadkach, w których nie jest możliwe niezwłoczne zajęcie się wszystkimi faktycznymi i potencjalnymi negatywnymi skutkami. Po zidentyfikowaniu i wyeliminowaniu najbardziej istotnych skutków przedsiębiorstwo powinno przejść do rozwiązania tych mniej znaczących skutków.

Praktyczne
działania dla
banków

Pierwsza kontrola: Identyfikacja i ocena najważniejszych obszarów ryzyka RBC w portfelach klientów na podstawie niezależnych badań i informacji dostarczonych przez klienta.

Druga kontrola: Angażowanie się w sprawniejszą identyfikację poprzez konsultację z dodatkowymi źródłami i współpraca z klientami w celu oceny faktycznych i potencjalnych skutków. Może to obejmować identyfikację opartą na węższej jednostce analizy (np. na projekcie wysokiego ryzyka lub aktywach, zainicjowaną poprzez identyfikację poważnych zagrożeń lub faktycznych poważnych skutków, znanego wykorzystania wpływów pieniężnych lub w sytuacji, gdy klient posiada ograniczone aktywa lub operacje).

Opracowanie list monitorowania kwestii RBC w celu przyspieszenia procesów identyfikacji.

Opracowanie procesu oceny zaangażowania banku w działania związane z negatywnym skutkiem, np. czy mógł on przyczynić się do tego skutku poprzez swoje działania lub zaniechania oraz poprzez określenie właściwej reakcji na powstałe skutki.

Zapewnienie wprowadzenia odpowiednich systemów wczesnego ostrzegania w celu identyfikacji zagrożeń RBC poza procesem kontroli i okresowego przeglądu.

Jakie są właściwe metody identyfikacji i oceny faktycznych i potencjalnych negatywnych skutków w odniesieniu do transakcji udzielania kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych?

Identyfikacja potencjalnych i faktycznych negatywnych skutków jest procesem ciągłym i powtarzalnym. Zwykle banki przyjmują dwustopniowy proces (pierwsza i druga kontrola) identyfikacji i oceny faktycznych oraz potencjalnych negatywnych skutków RBC, wraz z monitorowaniem problemów i skarg, które mogą pojawić się poza tym procesem.

Pierwsza kontrola

Taka wstępna kontrola będzie miała szeroki zakres i pozwoli na identyfikację niekorzystnych skutków o wysokim ryzyku związanych z sektorami, regionami lub czynnikami ryzyka specyficznymi dla danego przedsiębiorstwa (np. znane przypadki niewłaściwego postępowania związanego z konkretnym przedsiębiorstwem) w portfelu klienta. Może się to różnić od obecnych praktyk niektórych dużych banków komercyjnych, w których takie kontrole mogą być przeprowadzane tylko w obrębie ograniczonej liczby sektorów, jakie podlegają konkretnym politykom. Bank, który dostarcza wielu produktów i usług oraz utrzymuje bardzo duże portfele klientów na różnych rynkach, może przyjąć

podejście oparte na ryzyku i skoncentrować początkowe wysiłki w obszarach, gdzie ryzyko negatywnego skutku RBC jest oceniane jako najbardziej istotne²⁴.

Powinno się to jednakże opierać na ocenie ryzyka związanego z sektorami klienckimi (np. usługi produktowe i inne działania), obszarami geograficznymi (np. zarządzanie i państwo prawa, konflikty, rozpowszechnione niekorzystne skutki dla poszanowania praw człowieka i środowiska) lub czynnikami ryzyka specyficznymi dla klienta (np. znane przypadki korupcji, niewłaściwe postępowanie, słabe wdrożenie standardów RBC).

Banki często opierają swoją ocenę na informacjach dostarczonych im przez ich klientów. Mogą też uzupełniać informacje we własnym zakresie w celu poprawy jakości procesu identyfikacji. Konsultacje w oparciu o dodatkowe źródła, takie jak usługi badania rynku, sprawozdania władz krajowych, organizacje międzynarodowe, organizacje pozarządowe, inne organizacje społeczeństwa obywatelskiego, niezależni eksperci, środowiska akademickie i media mogą być użyteczne w celu uzupełnienia informacji dostarczanych bankom przez klientów i zapewnienia bardziej rzetelnych wskazań obszarów ryzyka. Jeżeli bank działa na podstawie informacji dostarczonych przez klientów lub osoby trzecie, powinien ocenić jakość otrzymanych informacji. Na przykład jeśli publicznie dostępne informacje są sprzeczne z informacjami dostarczonymi przez klienta, przydatne może okazać się zbadanie przyczyn tych rozbieżności.

Ponadto banki mogą również przygotowywać, na podstawie dostępnych lub zebranych informacji na temat ryzyka RBC związanego z niektórymi przedsiębiorstwami, listy monitorowania ryzyk RBC w przedsiębiorstwach. Takie listy pomogą przyspieszyć proces należytej staranności, ponieważ mogą opierać się na wstępnych ocenach przedsiębiorstwa, sektora lub stosownych przepisów. Listy mogą wymagać rewizji i modyfikacji okresowo lub w ramach reakcji na określone zdarzenia.

Druga kontrola (bardziej szczegółowa identyfikacja)

W oparciu o ryzyko zidentyfikowane za pomocą „pierwszej kontroli” banki powinny dokonać priorytetyzacji klientów, których działalność wiąże się z najbardziej istotnym ryzykiem w celu bardziej szczegółowej oceny, która może czasami obejmować ocenę ryzyka w odniesieniu do konkretnego projektu lub aktywów (zob. Działanie 2: Identyfikacja i ocena faktycznych i potencjalnych negatywnych skutków).

²⁴ Zob. OHCHR (2017), OHCHR Response to request from BankTrack for advice regarding the application of the UN Guiding Principles on Business and Human Rights in the context of the banking sector, s. 4 „w miarę możliwości od banku oczekuje się w pierwszej kolejności zrozumienia jego ogólnego obrazu ryzyka, w tym obszarów (np. działalność/sektory/relacje/klienci/kraje), które mogą stwarzać największe ryzyko, a następnie należy dokonać priorytetyzacji wspomnianych obszarów w celu przeprowadzenia bardziej szczegółowej analizy”.

Bardziej szczegółowa identyfikacja może obejmować, w stosownych przypadkach:

- współpracę z klientem poprzez poproszenie go o wyjaśnienie pewnych kwestii, dostarczenie dodatkowej dokumentacji i zbadanie niektórych przypadków,
- przeprowadzanie dogłębnych przeglądów działalności klienta w oparciu o dokumentację dostarczaną przez klientów, w tym, w stosownych przypadkach, istniejącą ocenę ryzyka i skutku dla kwestii społecznych i środowiskowych, ocenę ryzyka i skutku dla praw człowieka, a także raporty i oceny otrzymane od niezależnych stron trzecich,
- gromadzenie informacji z dodatkowych źródeł, w tym od niezależnych dostawców usług badawczych, organizacji społeczeństwa obywatelskiego – takich jak organizacje pozarządowe, grupy potencjalnie dotknięte negatywnymi skutkami oraz inni interesariusze (należy przy tym wziąć pod uwagę fakt, że podczas konsultacji ze stronami trzecimi w odniesieniu do konkretnych klientów może być wymagane uwzględnienie ograniczeń prawnych dotyczących poufności informacji o klientach, zob. Ramka 1),
- ocenę prawdopodobieństwa, czy zapewnienie finansowania będzie powiązane z działaniami, które powodują, przyczyniają się lub są powiązane z negatywnymi skutkami RBC.

Bardziej szczegółowa identyfikacja w praktyce często angażuje dział ds. ryzyka środowiskowego i społecznego banku (ESR). Po przeprowadzeniu własnych badań dział ESR skontaktuje się (w razie potrzeby) z kierownikiem ds. relacji z klientem, kierownikiem ds. zgodności lub z zespołem transakcyjnym w celu dalszego zbadania sytuacji. Banki mogą również dążyć do wyznaczenia specjalistów, którzy będą wspierać je w procesie bardziej szczegółowej identyfikacji lub, w razie potrzeby, będą rozszerzać wewnętrzne zespoły ESR.

Niektóre banki starały się również zintegrować tę odpowiedzialność z zespołami transakcyjnymi. Profil ryzyka RBC klienta lub transakcji zostanie ustalony poprzez zebranie informacji i wniosków oraz przedstawienie, w stosownych przypadkach, zaleceń dotyczących sposobu rozwiązania zidentyfikowanych kwestii RBC.

Jaki jest zakres identyfikacji i oceny?

Pożyczki (*general purpose loans*) i transakcje gwarantowania emisji papierów wartościowych zazwyczaj odbywają się na poziomie korporacyjnym, tzn. bank świadczy usługi finansowe lub usługi gwarantowania emisji, które wspierają ogólne operacje lub rozbudowę przedsiębiorstwa, a nie konkretne projekty lub aktywa (takie jak elektrownia lub projekt infrastrukturalny). Dlatego też podstawową jednostką analizy na potrzeby przeprowadzenia należytej staranności w przypadku kredytów korporacyjnych i emisji papierów wartościowych w pierwszej kolejności jest zwykle jednostka korporacyjna (tj. całe przedsiębiorstwo będące klientem), w przeciwieństwie do projektu lub aktywów.

Informacje, jakie banki mogą przeglądać podczas procesu identyfikacji, przykładowo obejmują:

- strukturę korporacyjną klienta (np. spółki zależne, wspólne przedsięwzięcia) i strategię (np. plany ekspansji) oraz sposób, w jaki może to wpłynąć na kwestie RBC,
- obszary, w których klient jest aktywny, oraz, jeśli to możliwe, te, w których będzie aktywny (np. wrażliwość otaczającego obszaru i/lub prawdopodobieństwo, że regulacje dotyczące kwestii RBC są rzetelnie egzekwowane przez władze rządowe),
- sektor przemysłu, w którym działa klient (np. prawdopodobieństwo, że dany sektor przemysłu powoduje, przyczynia się do lub jest powiązany z negatywnym skutkiem dla RBC),
- politykę i strukturę zarządzania klienta w zakresie RBC, w tym politykę (polityki) i systemy zarządzania klienta w zakresie RBC,
- historię RBC klienta oraz jego zdolność i gotowość do odpowiedniego rozwiązywania kwestii związanych z RBC, w tym w zakresie należytej staranności wobec własnych dostawców (np. kontrowersje związane z przedsiębiorstwem omawiane w mediach lub zgłaszane przez społeczeństwo obywatelskie),
- w stosownych przypadkach, partnerów wspólnych przedsięwzięć klienta o wysokim stopniu ryzyka w spółkach zależnych.

W niektórych ograniczonych przypadkach, w których bardziej szczegółowa identyfikacja („druga kontrola”) została uznana za właściwą, należyta staranność może również obejmować szczegółowe zbadanie faktycznych lub potencjalnych negatywnych skutków związanych z konkretnym projektem lub aktywami. Może to być odpowiednie w następujących sytuacjach:

- poważne ryzyko: w przypadku, gdy bank zidentyfikuje potencjalnie dotkliwy negatywny skutek w zakresie RBC związany z określonymi aktywami, spółkami zależnymi lub projektami, w oparciu o profil ryzyka geograficznego, sektorowego lub ryzyka przedsiębiorstwa, może zostać uruchomiona bardziej szczegółowa ocena poziomu projektu dla tego konkretnego projektu lub aktywów. Na przykład może to obejmować rozpoznane ryzyko negatywnego skutku dla ludności rdzennej, istotnych siedlisk, znaczących dziedzictw kulturowych lub przysiedleń na dużą skalę przy istotnych, aktualnie proponowanych lub planowanych aktywach klienta,
- faktyczne skutki: gdy bank stwierdzi, że w odniesieniu do danych aktywów występują faktyczne skutki (jak np. poważne naruszenia praw człowieka),
- wykorzystanie wpływów pieniężnych: z definicji, w przypadku finansowania ogólnego celu korporacyjnego, przychody są wykorzystywane w sposób nieokreślony, jednakże w pewnych okolicznościach klient może wskazać, w jaki

sposób mają zostać wykorzystane wpływy pieniężne, lub informacje uzyskane na poziomie korporacyjnym mogą wykazać, że wpływy zostaną wykorzystane przede wszystkim na finansowanie określonych aktywów lub projektów (np. w przypadku przedsiębiorstwa posiadającego jeden majątek),

- ograniczone aktywa lub operacje: gdy przedsiębiorstwo posiada tylko niewielką liczbę projektów lub operacji lub gdy jeden składnik aktywów lub projekt reprezentuje dominującą część produkcji lub przychodów.

Na jakim etapie banki powinny identyfikować i oceniać faktyczne i potencjalne negatywne skutki dla klientów korporacyjnych?

Proces nawiązywania relacji z klientem jest często idealnym momentem, w którym bank może zidentyfikować faktyczne lub potencjalne negatywne skutki w zakresie RBC, które przedsiębiorstwo może powodować lub do których może się przyczyniać. Bank może łatwiej zidentyfikować ryzyko i podjąć na tej podstawie działania jeszcze przed nawiązaniem relacji z klientem.

Z racji tego, że należyta staranność jest procesem ciągłym, banki powinny znaleźć sposoby, aby upewnić się, że są świadome nowych faktycznych lub potencjalnych kwestii związanych z RBC w ich portfelach kredytowych. W tym kontekście pomocne może okazać się dla banków określenie częstotliwości i zakresu okresowych przeglądów działalności ich aktualnych klientów. Banki mogą również polegać na usługach stron trzecich, które ostrzegają o istotnych rozbieżnościach opinii na temat przedsiębiorstw.

Wprowadzenie skutecznych systemów wczesnego ostrzegania pomoże bankowi zidentyfikować ryzyko RBC poza procesem kontroli i okresowymi przeglądami. Taki mechanizm wczesnego ostrzegania może obejmować ustanowienie mechanizmów skargowych lub korzystanie z takich mechanizmów, jak np. KPK OECD oraz kanały komunikacji, za pośrednictwem których osoby, których prawa zostały naruszone, i ich przedstawiciele oraz inne podmioty mogą składać skargi. Mechanizmy tego rodzaju nie miałyby być specyficzne dla poszczególnych klientów lub operacji, ale zasadniczo powinny zostać ustanowione na poziomie biura banku lub centrali, lub też we współpracy z innymi podmiotami (zob. Działanie 6: W stosownych przypadkach zapewnienie działań zaradczych lub współpraca w ich zakresie). Uzyskanie zgody klienta na ujawnienie jego relacji biznesowej z bankiem umożliwiłoby interesariuszom zgłaszanie wszelkich obaw dotyczących działalności klienta za pomocą takiego mechanizmu.

Jak radzić sobie z wyzwaniami podczas gromadzenia informacji?

Banki mogą stanąć w obliczu wyzwań związanych z gromadzeniem wyczerpujących i wiarygodnych informacji dotyczących faktycznych i potencjalnych skutków związanych z ich klientami. Może to wynikać z praktycznych ograniczeń, takich jak ograniczenia czasowe lub wyzwania związane z dostępem do informacji ze względu

na brak przejrzystości klientów, różne podejścia metodologiczne stosowane przez dostawców danych i usług badawczych oraz fakt, że wiadomości, kampanie i raporty dotyczące kwestii związanych z RBC często koncentrują się na dużych i/lub notowanych na giełdzie spółkach. Ponadto pewne okoliczności mogą ograniczać zdolność banku do bardziej efektywnego identyfikowania ryzyka, na przykład w sytuacji, gdy bardziej dogłębna analiza i/lub ocena może powodować sygnały rynkowe, które mogą zaszkodzić przedsiębiorstwu, stwarzać problemy związane z obowiązkiem zachowania poufności wobec klienta lub gdy potencjalny klient niechętnie dostarcza informacje.

W przypadku istnienia deficytów informacyjnych zachęca się banki do przyjęcia komplementarnych podejść, tj. do połączenia środków ilościowych i jakościowych, takich jak listy kontrolne, narzędzia oceny, narzędzia oparte na algorytmach, indeksy, sprawozdania oraz regularne konsultacje z klientami i interesariuszami w celu określenia faktycznych i potencjalnych zagrożeń w zakresie RBC związanych z określonymi przedsiębiorstwami lub sektorami przemysłu w ujęciu całościowym.

Ponadto zachęca się banki, aby w razie potrzeby zwracały się do klientów o dodatkowe informacje. Na przykład przedsiębiorstwa prywatne nie mogą ujawniać wykazu swoich aktywów, chyba że bank wyraźnie ich zażąda. Mimo że często takie wykazy mogą nie być wymagane do celów kontroli kredytów/kontroli zgodności, banki mogą o nie wnioskować w celu ułatwienia procesu identyfikacji ryzyka. Siła oddziaływania, jaką dysponuje bank w relacji z klientem, wpłynie na możliwość zadawania pytań i żądania dalszych informacji. Przykładowo, bank będzie bardziej zaangażowany w relację biznesową z klientami, w obszarach działalności, przy których uzyskują oni dostęp do znacznych środków finansowych (w odniesieniu do wartości rynkowej aktywów klienta) lub w gwarantowaniu emisji papierów wartościowych, w ramach których bank pozyska znaczny kapitał dla przedsiębiorstw. W związku z tym będzie mógł on zadawać więcej pytań i wymagać dodatkowej dokumentacji. Metody reagowania na ograniczenia siły oddziaływania banków zostały omówione w dalszej części niniejszego dokumentu, w Działaniu 3.

Rosnąca szybkość transakcji może ograniczyć czas, w jakim banki muszą identyfikować ryzyko. Aby zaradzić temu wyzwaniu, banki mogą uzyskiwać informacje z usług badań rynku, które monitorują niektóre aspekty efektywności RBC przedsiębiorstw lub zbierają informacje nt. kampanii prowadzonych przeciwko przedsiębiorstwom. Banki mogą również tworzyć wewnętrzne listy monitorowania RBC, które zbierają informacje związane z wynikami w zakresie RBC przedsiębiorstw.

Ponadto, aby zaradzić deficytowi informacji, banki mogą rozważyć podjęcie lub zainicjowanie wspólnych działań, np. w postaci ogólnobranżowych i/lub międzysektorowych inicjatyw w celu uzyskania dodatkowych informacji od przedsiębiorstw oraz dążenia do bardziej obszernego ujawniania informacji na temat ryzyka związanego z RBC. Na poziomie sektorowym istnieje wiele inicjatyw współpracy

mających na celu usprawnienie gromadzenia i monitorowania informacji związanych z faktycznymi i potencjalnymi negatywnymi skutkami²⁵.

Chociaż powyższe techniki mogą być pomocne w radzeniu sobie z pewnymi wyzwaniami, istniejące narzędzia mogą nadal uniemożliwiać bankom odpowiednią identyfikację ryzyka i skutków dla ich portfeli w ramach ograniczeń czasowych związanych z niektórymi transakcjami. Aby sprostać temu wyzwaniu, banki mogą również zgłaszać potrzebę opracowania sprawniejszych narzędzi i procesów.

W przypadku problemów związanych z kwestią poufności wobec klienta możliwe jest nawiązanie współpracy z interesariuszami, takimi jak interesariusze dotknięci danym problemem lub organizacje społeczeństwa obywatelskiego, w celu lepszego zrozumienia ryzyka bez wskazywania na konkretne przedsiębiorstwo lub transakcję. Może to mieć miejsce w przypadku, gdy kwestie RBC są związane z czynnikami ryzyka, które nie są specyficzne dla danego przedsiębiorstwa, ale mają raczej charakter sektorowy, geograficzny lub produktowy oraz wtedy, gdy zaangażowanie nie ujawniałoby tożsamości (potencjalnego) klienta. Dodatkowo, zwrócenie się do klienta o wyrażenie zgody na ujawnienie informacji w zakresie relacji z bankiem, np. w ramach procesów onboardingowych, które umożliwiałyby bankowi ujawnienie tych relacji, bez naruszenia zaufania klienta (zob. Ramka 1.1.).

Jaką rolę mogą odegrać interesariusze w procesie identyfikacji i oceny negatywnych skutków RBC?

W kontekście identyfikacji i oceny skutków RBC bank może:

- współpracować z ekspertami po stronie interesariuszy, aby móc lepiej zrozumieć i ocenić ryzyko w danym sektorze,
- współpracować z interesariuszami kontraktowymi (tj. pracownikami, klientami i akcjonariuszami) oraz z organami regulacyjnymi czy z ekspertami (np. międzynarodowymi związkami zawodowymi, organizacjami pozarządowymi) przy opracowywaniu zasadności ustalania priorytetów,
- zachęcać klientów do podejmowania współpracy z faktycznie lub potencjalnie dotkniętymi danym problemem interesariuszami w celu przyczynienia się do identyfikacji i oceny skutków wywieranego na nich wpływu. W tym kontekście ważne jest, aby bank rozważył jakość swojego zaangażowania, nie traktując tej

²⁵ Przykład dla sektora wydobywczego: Responsible Minerals Initiative, <http://www.responsiblemineralsinitiative.org/> Responsible Mining Index <https://responsibleminingindex.org/>; sektor odzieżowy: the Fair Factories Clearing House, <https://www.fairfactories.org/>, Social & Labour Convergence Project (SLCP) <https://slconvergence.org/>; sektor rolno-spożywczy: Fair Food programme, <https://www.fairfoodprogram.org/>, Trase Earth <https://trase.earth/>.

współpracy jako listy punktów „do odhaczenia” (zob. *Charakterystyka należytej staranności*).

Banki mogą też tworzyć mechanizmy, za pośrednictwem których interesariusze, w tym osoby, których prawa mogą zostać naruszone oraz inni eksperci, mogą zgłaszać potencjalne kwestie związane z działalnością klienta i przekazywać informacje zwrotne (np. mechanizm wczesnego ostrzegania, taki jak mechanizmy wnoszenia skarg lub infolinie itp., zob. powyżej oraz Działanie 6: W stosownych przypadkach zapewnienie działań zaradczych lub współpraca w ich zakresie).

Ramka 2.2. Rola banków w przypadku zaangażowania kilku instytucji

W transakcjach z udziałem kilku instytucji bankowych, takich jak kredyt konsorcjalny lub gwarantowanie emisji papierów wartościowych, banki pełnią różne role. Prowadzi to do sytuacji, w której wszyscy uczestnicy mogą nie posiadać odpowiednich zasobów informacji oraz czasu na ocenę ryzyka RBC. Banki prowadzące transakcję (często nazywane głównym organizatorem lub głównym menedżerem) będą zwykle miały więcej czasu i lepszy dostęp do informacji podczas przeprowadzania transakcji niż banki, które odgrywają mniejszą rolę w tejże transakcji. Banki-agenci zwykle będą miały więcej okazji do kontaktu z klientem po udzieleniu finansowania. W przypadku, gdy konsorcjum posiada banki-agentów i wiodące banki o solidnej należytej staranności, korzyść dla uczestników transakcji będzie widoczna, ponieważ zostanie przeprowadzona bardziej płynna analiza należytej staranności w oparciu o przygotowane i udostępnione odpowiednie dokumenty RBC.

Banki mogą włączać kwestie związane z RBC do procesów decyzyjnych związanych z udziałem w transakcjach z innymi bankami (np. kredyty konsorcjalne lub transakcje gwarantowania emisji papierów wartościowych).

W trakcie transakcji bank-agent może okresowo sprawdzać klienta i to, czy spełnia on określone warunki w odniesieniu do RBC. Bank-agent może również przejąć inicjatywę w rozwiązywaniu zidentyfikowanych faktycznych lub potencjalnych negatywnych skutków RBC. W takich przypadkach bank-agent może poinformować innych członków konsorcjum o tego rodzaju incydentach oraz o krokach, jakie bank-agent proponuje podjąć w celu ich rozwiązania, do czasu zatwierdzenia przez banki konsorcjalne, zgodnie z przepisami zawartymi w dokumentach finansowania.

Banki w transakcji konsorcjalnej mogą również chcieć współpracować w zakresie procesu należytej staranności. Przykładowo mogą współpracować w przekazywaniu tych samych oczekiwań związanych z RBC klientom zgodnie z odpowiednimi, międzynarodowymi standardami RBC (np. Wytycznymi OECD). Mogą też współpracować przy wdrażaniu mechanizmów identyfikujących ryzyko oraz działań, które mają na celu powstrzymanie negatywnych skutków RBC, zapobieganie tym skutkom oraz ich łagodzenie.

Przykładowo jeśli którykolwiek członek konsorcjum dowie się o problemach związanych z RBC, powinien poinformować bank-agenta lub innych członków konsorcjum o potrzebie

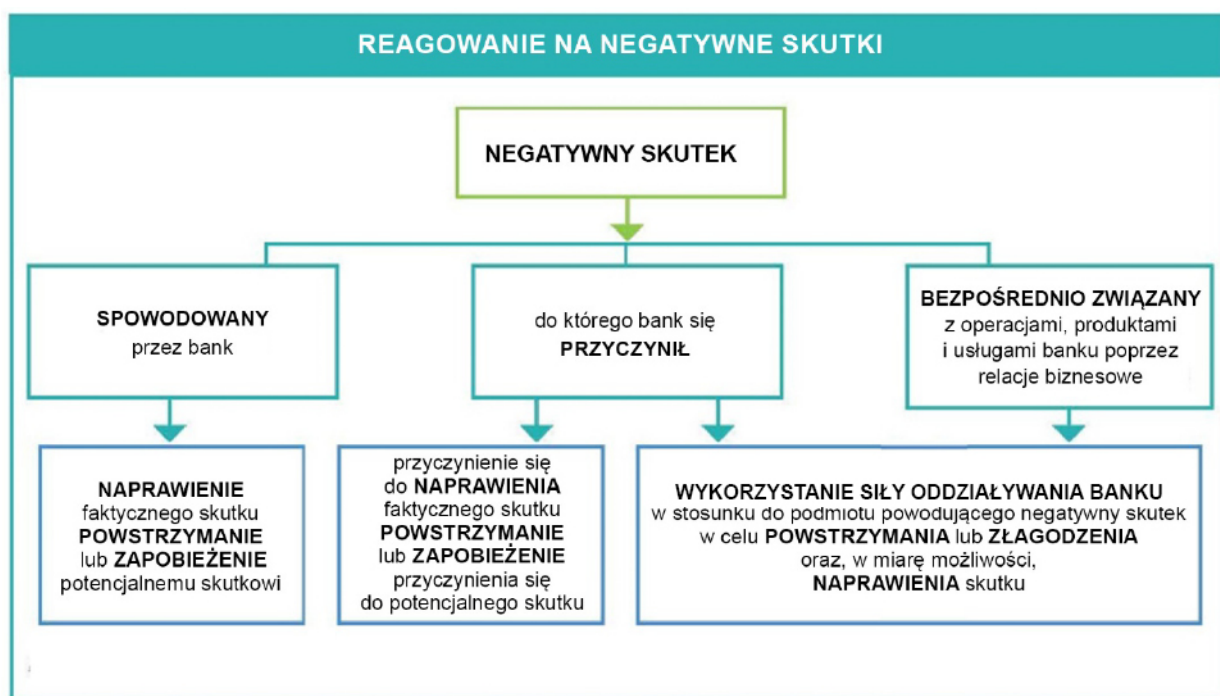
analizy tych problemów. Współpraca w zakresie należytej staranności między bankami w transakcji konsorcjalnej wymagać będzie pewnego poziomu przejrzystości. Należy wziąć pod uwagę kwestie związane z prawem o konkurencji w odniesieniu do działań opartych na współpracy, a uzyskanie zgody klienta może okazać się konieczne do wymiany informacji między bankami w transakcjach konsorcjalnych.

Jak bank może ocenić swoje powiązanie z negatywnym skutkiem?

Bank może być powiązany z negatywnymi skutkami na trzy różne sposoby: a) bank sam powoduje negatywne skutki, b) bank przyczynia się do wystąpienia negatywnych skutków spowodowanych przez inny podmiot lub w połączeniu z działalnością innych podmiotów lub c) negatywne skutki są bezpośrednio związane z usługami banku poprzez relacje biznesowe.

Ważne jest, aby ocenić powiązanie z negatywnym skutkiem, ponieważ pozwoli to ustalić, jak bank powinien na niego zareagować. Zob. Schemat 2.1. poniżej.

Schemat 2.1. Reagowanie na negatywne skutki

Kwestia dotycząca banku powodującego negatywne skutki wykracza poza zakres tej analizy, ponieważ niniejszy dokument koncentruje się na negatywnych skutkach związanych z klientami banku – lub jednostką zależną klienta – a nie z samym bankiem (zob. Wprowadzenie, *Zakres*).

Negatywne skutki spowodowane przez klienta banku byłyby w większości przypadków „bezpośrednio powiązane” z usługami finansowymi lub usługami gwarantowania emisji papierów wartościowych banku, który utrzymuje relacje biznesowe z klientem. Jednak w niektórych przypadkach bank może przyczynić się do negatywnych skutków, jeżeli działania banku w jakiś sposób powodują, ułatwiają lub motywują klienta do wyrządzenia szkody. Ocena dotycząca tego, czy bank przyczynia się do faktycznego lub potencjalnego negatywnego skutku spowodowanego przez klienta jest skomplikowanym zadaniem. W przypadku wystąpienia negatywnego skutku ocena ta ma znaczenie dla rozważenia, czy bank powinien uruchomić działania zaradcze lub czy powinien współpracować w tego typu działaniach – czy też nie – w stosunku do negatywnych skutków spowodowanych przez klienta, które się zmaterializowały. Jeżeli stwierdza się, że bank nie przyczynia się do skutku, jego reakcja na ten skutek może być ograniczona do wykorzystania przez bank swojej siły oddziaływania w stosunku do klienta, ponieważ zakłada się tylko, że jest on bezpośrednio powiązany.

W przypadku, gdy bank przyczynia się do negatywnych skutków, oczekuje się, że zapewni on działania naprawcze lub że podejmie współpracę w tym zakresie. W tym względzie, działanie zaradcze może przybrać różne formy. Dobór właściwego działania zależeć będzie od charakteru i zakresu skutku (zob. Działanie 6: W stosownych przypadkach zapewnienie działań zaradczych lub współpraca w ich zakresie).

Ogólne wytyczne w tej kwestii zawarte w Wytycznych OECD dotyczących należytej staranności zostały przedstawione w Ramce 2.3. Omówienie ich zastosowania w kontekście transakcji kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji znajduje się poniżej.

Ramka 2.3. Fragment Wytycznych OECD dotyczących należytej staranności w zakresie odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej w odniesieniu do skutku
(w angielskiej wersji strona 70)

Przyczynianie się: Przedsiębiorstwo „przyczynia się do” wywierania wpływu, jeżeli jego działalność, w połączeniu z działalnością innych jednostek, rodzi negatywny skutek lub jeżeli działalność przedsiębiorstwa powoduje, ułatwia lub zachęca inną jednostkę do wywierania negatywnego wpływu. Przyczynienie się musi mieć także charakter znaczący, co oznacza, że przyczynienie się w drobnej lub niewielkiej formie nie będzie miało znaczenia.

Istotny charakter wkładu w przyczynianie się i zrozumienie, kiedy działania przedsiębiorstwa mogły spowodować, ułatwić lub zachęcić inną jednostkę gospodarczą do

wywarcia niekorzystnego wpływu, może wymagać uwzględnienia wielu czynników. Możliwe jest uwzględnienie następujących czynników:

- stopień, w jakim przedsiębiorstwo może zachęcać lub motywować inną jednostkę do wywierania niekorzystnego wpływu, tj. stopień, w jakim działalność ta zwiększyła ryzyko wystąpienia tego wpływu.
- stopień, w jakim przedsiębiorstwo mogło lub powinno było wiedzieć o negatywnym wpływie lub potencjalnym negatywnym wpływie, tj. stopień przewidywalności,
- stopień, w jakim jakakolwiek działalność przedsiębiorstwa rzeczywiście złagodziła negatywny wpływ lub zmniejszyła ryzyko wystąpienia takiego wpływu.

Samo istnienie relacji biznesowych lub działań, które tworzą ogólne warunki, w jakich możliwe jest wystąpienie negatywnych skutków, niekoniecznie będzie przyczyną ich powstania. Omawiane działanie znacznie zwiększa ryzyko negatywnego skutku.

Na przykład rozważmy sprzedawcę detalicznego, który ustala bardzo krótki czas realizacji dostawy produktu, mimo że z doświadczenia z podobnymi produktami wiedział, że taki czas produkcji jest niewykonalny, i ogranicza stosowanie wstępnie zatwierdzonych umów o podwykonawstwo.

- działanie polegające na ustaleniu czasu krótszego niż możliwy do realizacji i ograniczeniu możliwości podwykonawstwa zwiększyło ryzyko w postaci nadgodzin na poziomie producenta,
- stopień przewidywalności skutku może być wysoki, ponieważ sprzedawca detaliczny wiedział, że terminy realizacji dla podobnych produktów okazały się niewykonalne oraz że krótkie terminy realizacji w tym sektorze często skutkują nadgodzinami,
- jeżeli nie podjęto żadnych działań łagodzących w celu zmniejszenia ryzyka wystąpienia takiego skutku, sprzedawca detaliczny może przyczynić się do wydłużenia czasu pracy na poziomie producenta.

Na przykład rozważmy inwestora *private equity*, który inwestuje w hutę stali. Inwestor zasiada w zarządzie huty i regularnie z nim współpracuje. Inwestor głosi przeciwko instalowaniu kosztownych urządzeń, które oczyszczają ścieki huty.

W wyniku nieoczyszczania ścieków woda pitna lokalnej społeczności została zanieczyszczona.

- zachęcanie zarządu do nieinstalowania technologii, które mogą zapobiec skutkom dla źródeł wody lub je złagodzić, zwiększa ryzyko negatywnych skutków,

- stopień przewidywalności może być wysoki, jeżeli powszechnie wiadomo wśród specjalistów ds. zarządzania środowiskiem w przemyśle stalowym, że urządzenia do uzdatniania wody są niezbędne, aby uniknąć zanieczyszczenia wody pitnej,
- gdyby inwestor wdrożył procesy należytej staranności i poparł alternatywny plan oczyszczania ścieków, ryzyko zanieczyszczenia wód i przewidywalność tego skutku byłyby mniejsze, a inwestor by się do niego nie przyczynił.

(...) Powiązanie przedsiębiorstwa z negatywnym skutkiem nie jest statyczne. Może się ono zmienić, na przykład w miarę rozwoju sytuacji i w zależności od stopnia, w jakim należyta staranność i kroki podjęte w celu wyeliminowania zidentyfikowanych zagrożeń i skutków zmniejszają ryzyko ich wystąpienia.

W przypadku wystąpienia skutku określenie, czy bank znacząco przyczynił się do niego (tj. nie był to udział nieznaczący czy w niewielkiej formie), może być oparte na analizie poniższych, wysoce powiązanych ze sobą czynników:

- stopień, w jakim działalność banku zwiększyła ryzyko wystąpienia skutku poprzez *ułatwienie* lub *zachęcenie* klienta do spowodowania negatywnego skutku,
- stopień przewidywalności skutku,
- stopień, w jakim działania podjęte przez bank faktycznie złagodziły ten skutek lub zmniejszyły jego ryzyko.

Aby można było uznać, że bank motywuje do powodowania negatywnego skutku poprzez transakcję udzielania kredytów korporacyjnych lub gwarantowania emisji papierów wartościowych, oprócz świadczenia usługi udzielania kredytów lub gwarantowania, bank musiałby podjąć konkretne działania lub zaniechanie, które motywowałyby lub zachęcałyby klienta do wyrządzenia szkody (zob. przykład A w Ramce 2.4.)²⁶. W praktyce trudno jest wskazać przykłady, w których bank podjął działania mające na celu zachęcenie klienta do wyrządzenia szkody w kontekście transakcji udzielania kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych.

Aby można było przyjąć, że bank mógł ułatwić powodowanie negatywnego skutku poprzez transakcję udzielania kredytów korporacyjnych lub gwarantowania emisji papierów wartościowych, oprócz świadczenia samej usługi, bank musiałby podjąć pewne działania lub zaniechanie, które umożliwiłyby lub ułatwiłyby klientowi wyrządzenie szkody. Pod tym względem „dostarczanie produktu lub usługi finansowej nie jest z natury problematyczne – jest to w rzeczywistości ważna usługa dla handlu”²⁷.

²⁶ Zob. również: OHCHR response to request from BankTrack for advice regarding the application of the UN Guiding Principles on Business and Human Rights in the context of the banking sector (2017) <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Business/InterpretationGuidingPrinciples.pdf>

²⁷ Tamże.

Biorąc na przykład pod uwagę wszystkie powiązane ze sobą czynniki wymienione powyżej, bank mógł przyczynić się do powstania negatywnego skutku poprzez ułatwienie w przypadku, gdy wszystkie poniższe elementy występują łącznie:

- negatywny skutek, który spowodowały lub do którego przyczyniły się działania bądź projekty klienta, był do przewidzenia,
- znane (lub prawdopodobne) było wykorzystanie wpływów pieniężnych na działania lub projekty wysokiego ryzyka przez tych klientów (zob. przykład B w Ramce 2.4.); lub prawie wszystkie działania klienta wiązały się z wysokim ryzykiem, które mogłoby spowodować lub przyczynić się do rozważanego negatywnego skutku²⁸ (zob. przykład C w Ramce 2.4.) oraz
- świadczenie usług finansowych lub gwarantowania emisji nastąpiło bez należytej staranności (zob. akapity poniżej). W związku z tym, należy rozważyć procedury należytej staranności, które bank wprowadził, oraz sposób ich wdrożenia.

Co ważne biorąc pod uwagę adekwatność należytej staranności, niniejszy dokument powinien zawierać nawiązania do dobrych praktyk dla banków. Jakość systemów bankowych i ich procedur należytej staranności mogą wpływać na to, czy bank przyczynia się do negatywnych skutków. Przykładowo, w odniesieniu do skutków dla poszanowania praw człowieka, Biuro Wysokiego Komisarza ONZ ds. Praw Człowieka (OHCHR) wyjaśniło, że „przeprowadzenie należytej staranności stosownie do zakresu i złożoności portfela banku oraz obrazu ryzyka powinno pomóc mu skutecznie zidentyfikować ryzyko i zapobiec jego wystąpieniu”²⁹.

Należyta staranność może obejmować ustalanie priorytetów na podstawie oceny ryzyka. Jak omówiono w części Rozdziału 1. *Charakterystyka należytej staranności*, gdy nie jest możliwe zajęcie się wszystkimi zidentyfikowanymi faktycznymi lub potencjalnymi negatywnymi skutkami, banki mogą dokonywać priorytetyzacji ryzyk na podstawie ich wagi i prawdopodobieństwa wystąpienia (w stosunku do innych rodzajów ryzyk w swoich portfelach).

W takich przypadkach banki powinny być przygotowane do podania powodów, dla których poddano priorytetyzacji pewne rodzaje ryzyka, a inne nie (zob. Działanie 1: Włączanie zasad RBC do polityk i systemów zarządzania oraz Działanie 5). Jeżeli bank nie podejmie żadnych działań w celu zapobiegania negatywnym skutkom związanym z jego klientami lub łagodzenia tych skutków, jego kryteria ustalania priorytetów i inne cechy należytej staranności będą szczególnie istotne przy rozważaniu adekwatności procesu należytej staranności (zob. przykład C w Ramce 2.4). Decyzja o zapewnieniu dodatkowego finansowania klientowi w przypadku utrzymującego się negatywnego skutku lub

²⁸ W przypadku negatywnych skutków o charakterze zbiorowym, rozproszonym i transgranicznym, takich jak zmiany klimatu, może być potrzebna bardziej szczegółowa analiza w celu zrozumienia związku między finansowaniem a konkretnymi działaniami klienta powodującymi szkody.

²⁹ OHCHR (2017).

ponownego jego wystąpienia będzie również miała znaczenie w ocenie adekwatności procesu należytej staranności banku.

Ponadto działania w zakresie należytej staranności można dostosować tak, aby poradzić sobie z ograniczeniami związanymi z pracą w obrębie relacji biznesowych, na przykład, gdy banki napotykać praktyczne i prawne ograniczenia dotyczące sposobu, w jaki mogą wpływać na swoich klientów. Bank może starać się zapobiegać skutkom za pomocą szerokiego zakresu działań, które mogą na przykład obejmować wspólne wysiłki na rzecz połączenia pozycji wpływu, w tym angażowanie się w inicjatywy mające na celu rozwiązywanie problemów systemowych, usprawnianie procesów należytej staranności banku, a także współpracę z klientami wysokiego ryzyka (zob. Działanie 3: Powstrzymywanie negatywnych skutków, zapobieganie negatywnym skutkom i ich łagodzenie, Tabela *Praktyczne działania dla banków*).

Ramka 2.4. Hipotetyczne przykłady udziału banków w transakcjach udzielania kredytów korporacyjnych

Przykład A: Bank doradza swojemu klientowi, komercyjnemu producentowi chemikaliów, aby obniżył koszty w związku z przyszłymi wydatkami operacyjnymi jako warunek umowy o finansowaniu. W rezultacie klient nie inwestuje w modernizację technologii oczyszczania ścieków, z niektórych swoich zakładów produkcji chemicznej, a wodociągi jednej lokalnej społeczności zostają zanieczyszczone. W takiej sytuacji można uznać, że bank mógł zmotywować lub zachęcić klienta do podjęcia działania, które doprowadziło do spowodowania negatywnego skutku. Warto również rozważyć stopień przewidywalności skutku oraz stopień, w jakim działania podjęte przez bank faktycznie złagodziły lub zmniejszyły ryzyko tego skutku. W praktyce przykład ten raczej nie pojawiałby się w kontekście transakcji udzielania kredytów korporacyjnych, ponieważ banki zasadniczo nie świadczą usług doradczych w zakresie tych transakcji ani nie uzależniają udzielania kredytów od działań mających na celu obniżenie kosztów.

Przykład B: Bank współpracuje z potencjalnym klientem, prywatną firmą ochroniarską, o której powszechnie mówi się, że poważnie narusza prawa człowieka w kontekście kilku największych operacji prowadzonych na obszarach dotkniętych konfliktem. Bank udziela finansowania bez podejmowania prób wykorzystania swojej siły oddziaływania na klienta w celu zapobiegania naruszeniom praw człowieka związanych z jego działalnością lub łagodzenia takich naruszeń. W tym przykładzie skutki były możliwe do przewidzenia i powinny być zostać uszeregowane pod względem ważności na podstawie prawdopodobieństwa wystąpienia i stopnia dotkliwości. Bank udzielił finansowania bez podjęcia stosownych działań w celu zapobieżenia szkodom lub ich złagodzenia. To, w połączeniu z decyzją banku o udzieleniu finansowania (prawdopodobnie środkami przeznaczonymi na wsparcie działań klienta wysokiego ryzyka), oraz brak przeprowadzenia procesów należytej staranności, mogło ułatwić klientowi naruszenie praw człowieka, a tym samym mogło ułatwić spowodowanie negatywnych skutków. Jeżeli jednak bank

dążyłby do zapobiegania skutkom lub ich łagodzenia poprzez zażądanie wykazania przez klienta, że wprowadził odpowiednie zabezpieczenia w celu zapobiegania możliwym naruszeniom, bank mógłby wykazać, że podjął uzasadnione działania w celu zapobiegania negatywnym skutkom lub ich łagodzenia.

Przykład C: Bank zapewnia klientowi korporacyjnemu finansowanie, w przypadku którego znane jest wykorzystanie środków – projekt infrastrukturalny związany z potencjalnym skutkiem dla społeczeństwa i środowiska. Klient podejmuje i przekazuje bankowi ocenę skutków dla środowiska i społeczeństwa (*environmental and social impact assessment*, ESIA), która nie jest zgodna ze standardami branżowymi i nie oszacowuje dokładnie skali skutków związanych z projektem. Jeśli bank udzieli finansowania bez wskazania wymogu wiarygodnej oceny skutków dla środowiska i społeczeństwa w warunkach finansowania, a negatywny skutek wystąpi, ponieważ nie został dostatecznie zidentyfikowany w ESIA, należy stwierdzić, że bank mógł ułatwić spowodowanie tego skutku. Jeśli jednak bank może wykazać, że decyzja, by nie traktować priorytetowo klienta z uwagi na bardziej szczegółową należytą staranność została oparta na słusznej ocenie prawdopodobieństwa i wagi ryzyka, może wykazać, że jego poziom należytą staranności był odpowiedni. Taka sytuacja powinna jednak skłonić bank do ponownej oceny swoich decyzji w zakresie priorytetów w odniesieniu do klienta w przyszłych transakcjach. Ponadto bank powinien wykorzystać swoją siłę oddziaływania wobec klienta w celu zapobieżenia skutkom i łagodzenia ich, w tym poprzez zapewnienie, że klient naprawi zaistniały skutek. Jeśli bank nadal utrzymuje relacje biznesowe z klientem (np. poprzez udzielenie kolejnego finansowania) przy braku naprawy skutku, bank może ułatwiać powodowanie trwałego (nie naprawionego) skutku z powodu nieodpowiedniego przeprowadzenia należytą staranności.

Uwaga: Chociaż formalnie rzecz biorąc to kredyt korporacyjny niektóre banki mogą klasyfikować go jako transakcję finansowania projektu, a dla sygnatariuszy Zasad Równikowych (*Equator Principles*, EP) taka transakcja może zainicjować wzmoczony proces należytą staranności, jak to opisano w EP.

Bank może ocenić swoje powiązanie ze skutkiem poprzez własne procedury należytą staranności w porozumieniu z interesariuszami lub, w stosownych przypadkach, za pomocą mechanizmu rozpatrywania skarg na poziomie operacyjnym³⁰ (zob. Działanie 6: W stosownych przypadkach zapewnienie działań zaradczych lub współpraca w ich zakresie).

³⁰ Tamże.

Działanie 3: Powstrzymanie negatywnych skutków, zapobieganie negatywnym skutkom i ich łagodzenie

3.1. Na podstawie oceny przedsiębiorstwa w zakresie jego powiązania z negatywnymi skutkami zalecaną w punkcie 2.3 powyżej należy powstrzymać działania, które powodują lub mogą się przyczyniać do powstawania negatywnego skutku w zakresie RBC. Należy opracować i wdrożyć plany, które będą służyły zapobieganiu potencjalnym (możliwym do wystąpienia w przyszłości) negatywnym skutkom i ich łagodzeniu.

3.2. W oparciu o priorytety przedsiębiorstwa, ustalone zgodnie z zaleceniem w punkcie 2.4 powyżej, należy opracować i wdrożyć plany mające na celu zapobieganie faktycznym lub potencjalnym negatywnym skutkom w zakresie RBC bezpośrednio powiązanych z działalnością przedsiębiorstwa, jego produktami lub usługami w ramach relacji biznesowych oraz mające na celu łagodzenie takich skutków. Plany te powinny szczegółowo określać, jakie działania podejmie przedsiębiorstwo a także jego oczekiwania wobec dostawców, nabywców i innych podmiotów w obrębie relacji biznesowych. Odpowiednie reakcje na ryzyko związane z relacjami biznesowymi mogą obejmować:

- (a) kontynuację relacji w trakcie działań ograniczających ryzyko,
- (b) tymczasowe zawieszenie relacji przy jednoczesnym ograniczaniu ryzyka lub
- (c) wycofanie się z relacji biznesowej po nieudanych próbach złagodzenia skutku albo gdy przedsiębiorstwo uzna, że złagodzenie nie jest możliwe lub z powodu dotkliwości negatywnego skutku. Decyzja o zerwaniu relacji powinna uwzględniać potencjalne negatywne skutki społeczne i gospodarcze.

Praktyczne działania dla banków

Ogólne metody zapobiegania mogą obejmować:

- Opieranie się na ustaleniach dotyczących identyfikacji ryzyka w celu usprawnienia systemów zarządzania dla lepszego monitorowania informacji i oznaczania ryzyka, w tym ryzyka związanego z konkretnymi klientami, obszarami geograficznymi, produktami lub sektorami, zanim wystąpią negatywne skutki.
- Budowanie specjalistycznej wiedzy sektorowej, która obejmuje zrozumienie, jakie działania zapobiegawcze można zastosować oraz współpraca z klientami przy ich wdrażaniu.
- Zdefiniowanie kryteriów wykluczających, które zabraniają świadczenia usług finansowych przedsiębiorstwom w określonych okolicznościach lub określonym klientom.
- Określenie warunków świadczenia usług finansowych na rzecz przedsiębiorstw w oparciu o przestrzeganie przez te przedsiębiorstwa ugruntowanych i uznanych standardów i/lub dobrych praktyk w zakresie RBC.
- Zapewnienie odpowiedniego szkolenia dla personelu i kierownictwa banku.
- Przypisanie wyższej rangi odpowiedzialności za nadzór nad wdrażaniem działań zapobiegawczych.
- Dążenie do wywarcia wpływu na klienta w celu opracowania sprawniejszych systemów zarządzania ryzykiem RBC.

Dla transakcji udzielania kredytów korporacyjnych:

- Włączenie oczekiwań RBC do dokumentów umownych lub innych pisemnych oświadczeń/zobowiązań potencjalnych klientów. Przykładowo wymaganie od klientów, aby wprowadzili systemy zarządzania RBC lub spełniali określone standardy międzynarodowe, lub też uzależniali płatności od weryfikacji określonych warunków środowiskowych i społecznych.
- W stosownych przypadkach wymaganie od klienta wyrażenia zgody na uchylenie poufności jego relacji z bankiem.
- Zapewnienie potencjalnym klientom motywacji do realizacji pewnych celów związanych z RBC (np. powiązanie stopy procentowej kredytu z wynikami przedsiębiorstwa w zakresie zrównoważonego rozwoju).

Dla transakcji gwarantowania emisji papierów wartościowych:

- W stosownych przypadkach wymaganie przeprowadzenia dogłębnej należytej staranności, np. oceny skutku dla środowiska i zachęcanie klienta do zgłaszania ryzyka związanego z RBC w zakresie ujawniania informacji dla inwestorów (prospekt emisyjny).

Odpowiednie reakcje po zidentyfikowaniu faktycznych lub potencjalnych negatywnych skutków mogą obejmować:

- Nałożenie odpowiedzialności za zapewnienie, że działania banku powodujące lub przyczyniające się do powstawania negatywnych skutków są powstrzymywane.
- Zachęcanie klientów do tworzenia planu działania określającego, w jaki sposób można zaprzestać działań, które powodują lub przyczyniają się do powstawania negatywnych skutków, z uwzględnieniem udziału poszkodowanych lub osób potencjalnie narażonych na naruszenie ich praw oraz innych interesariuszy. W razie potrzeby banki mogą polecić klientowi wynajęcie zewnętrznego konsultanta ds. środowiska i spraw społecznych w celu wsparcia działań łagodzących.
- Współpraca z potencjalnymi i obecnymi klientami poprzez bezpośrednie spotkania z przedstawicielami operacyjnymi, wyższą kadrami kierowniczą i/lub zarządem w celu omówienia, w jaki sposób ich klienci podchodzą do kluczowych spraw RBC istotnych dla ich działalności oraz aby prosić o podjęcie ograniczonych w czasie działań mających na celu rozwiązanie sytuacji wynikającej z określonego skutku lub jego złagodzenia.
- Współpraca z innymi bankami zaangażowanymi w transakcję lub też innymi interesariuszami w celu wywarcia wpływu na kwestie związane z RBC, z zastrzeżeniem zobowiązań prawnych.
- Łączenie klientów z koniecznymi zasobami w celu przeciwdziałania skutkom i zarządzania ryzykiem.
- Zaprzestanie lub zawieszenie świadczenia usług finansowych, zgodnie z klauzulami umownymi, lub zwiększenie wiarygodnych perspektyw takiego działania (zob. Działanie 3: Powstrzymywanie negatywnych skutków, zapobieganie negatywnym skutkom i ich łagodzenie).
- Rozważenie nieangażowania się w przyszłe przedsięwzięcia biznesowe z klientem (jako działanie dodatkowe lub jako alternatywa dla przerwania relacji z klientem, gdy natychmiastowe jej przerwanie nie jest możliwe lub mogłoby mieć dotkliwe negatywne skutki dla interesariuszy).

Dla transakcji gwarantowania emisji papierów wartościowych:

- Doradzanie klientom, aby włączali kwestie związane z RBC do ujawnianych dokumentów (np. prospektu emisyjnego lub broszury w transakcji gwarantowania emisji papierów wartościowych) oraz zwracanie się do klienta o wyjaśnienie, w jaki sposób planuje on zająć się kluczowymi kwestiami RBC, które mogą mieć wpływ na jego przyszłe wyniki.
- Podważenie postrzegania przez klienta istotnych kwestii związanych z ryzykiem (ryzyko RBC jest często postrzegane jako nieistotne finansowo lub nieistotne dla inwestorów).

Odpowiednie reakcje na problemy systemowe mogą obejmować:

- Łączenie inicjatyw geograficznych lub dotyczących konkretnych zagadnień, które mają na celu zapobieganie negatywnym skutkom i ich łagodzenie, w zidentyfikowanych obszarach (np. kraj, surowce, okrągłe stoły dla poszczególnych sektorów lub inicjatywy wielostronne), co może również obejmować zaangażowanie administracji rządowych.

Jak bank powinien reagować na faktyczne lub potencjalne skutki?

W przypadkach, gdy bank przyczynia się do negatywnych skutków lub ryzyk powodowanych przez swojego klienta, powinien on podjąć niezbędne kroki w kierunku zaprzestania swojego zaangażowania, celem zaradzenia negatywnemu wpływowi lub celem podjęcia współpracy dla zaradzenia negatywnym skutkom, za pomocą zgodnych z prawem procesów, jak również powinien wykorzystać swoją siłę oddziaływania w celu zapobieżenia wszelkim pozostałym skutkom i ich złagodzeniu (zob. Działanie 2: Identyfikacja i ocena faktycznych i potencjalnych negatywnych skutków).

W przypadku, gdy negatywne skutki są bezpośrednio związane z udzielaniem przez bank kredytów lub gwarantowaniem emisji papierów wartościowych poprzez klienta, bank powinien wykorzystać swoją siłę oddziaływania w celu zapobieżenia tym skutkom i ich złagodzenia. Nie ma to na celu przeniesienia odpowiedzialności z klienta, który powoduje negatywny skutek lub przyczynia się do negatywnego skutku, na bank³¹. Odpowiedzialność za zaprzestanie działań powodujących skutki, łagodzenie i naprawienie skutków spoczywa na kliencie, który je powoduje lub przyczynia się do ich wystąpienia³².

Jednakże mimo że bank może nie być w stanie samodzielnie zająć się negatywnymi skutkami, powinien starać się wpłynąć na swojego klienta, aby im zapobiec lub je złagodzić i naprawić³³. Skutki spowodowane przez klienta mogą również stanowić ryzyko utraty reputacji dla banków. We wskazanych w tabeli powyżej praktycznych działaniach uwzględniono różne potencjalne metody reagowania na skutki.

W jaki sposób można wykorzystać porozumienia umowne, aby pomóc w powstrzymaniu działań powodujących negatywne skutki, zapobieganiu negatywnym skutkom lub łagodzeniu skutków związanych z relacjami z klientami?

W pewnym stopniu umowy i inne dokumenty pisemne często odnoszą się już do postanowień RBC poprzez klauzule ogólne, takie jak klauzule zobowiązujące klienta do przestrzegania wszystkich obowiązujących praw i przepisów, w tym zasad i przepisów mających na celu zapobieganie praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu. Jednak ze względu na brak przepisów dotyczących działań klienta w zakresie poszanowania praw

³¹ Wytyczne OECD, Rozdział II „Zasady ogólne”, ust. 12.

³² Tamże.

³³ Wytyczne OECD dotyczące należytej staranności w odpowiedzialnym prowadzeniu działalności biznesowej, Sekcja I, Charakterystyka należytej staranności (Należyta staranność nie powoduje przeniesienia odpowiedzialności).

człowieka i kwestii środowiskowych w kontekście transakcji bankowych włączanie takich kwestii RBC do umów dotyczących ogólnych transakcji kredytowych dla przedsiębiorstw nie jest powszechne.

Banki opracowując klauzule umowne mogą wykraczać poza minimalne wymogi prawne. Zawarcie w umowach wyraźnego odwołania do polityki banku w zakresie RBC oraz oczekiwań klientów może ułatwić współpracę z klientem w zakresie kwestii RBC i pomóc bankowi zwiększyć i wykorzystać jego siłę oddziaływania w celu zaradzenia ewentualnym skutkom, jakie mogą się pojawić (zob. Działanie 3: Powstrzymywanie negatywnych skutków, zapobieganie negatywnym skutkom i ich łagodzenie). Doradca prawny banku (wewnętrzny lub zewnętrzny) odpowiedzialny za opracowanie umowy, odniósłby korzyści z posiadania dużej wiedzy na temat kwestii dotyczących RBC oraz sposobu, w jaki powinny one zostać włączone do umowy. Promocja klauzul RBC poprzez uznane inicjatywy branżowe, takie jak Loan Market Association, byłaby przydatna w celu przezwyciężenia potencjalnych trudności z włączeniem takiego języka do umów. Banki mogą również wyrażać swoje oczekiwania odnośnie RBC, w szczególności te związane z ochroną środowiska i prawami człowieka, w innych dokumentach pisemnych. W obu przypadkach ważne jest, aby bank monitorował, czy klienci przestrzegają takich zapisów.

Jak bank może zaradzić ograniczeniom swojej siły oddziaływania ?

W przypadku zidentyfikowania ryzyka RBC na zdolność banku do wywierania wpływu na dane przedsiębiorstwo – na zastosowanie siły oddziaływania banku w celu ograniczenia ryzyka RBC – może wpływać szereg czynników. Na przykład:

- Charakter transakcji i czas trwania relacji między bankiem a przedsiębiorstwem.
- Charakter relacji i czas trwania konkretnej transakcji, np. czy jest to relacja z klientem, czy też relacja z potencjalnym klientem.
- Sytuacja konkurencyjna na rynku, np. jak łatwo jest przedsiębiorstwu uzyskać dostęp do finansowania z innych źródeł na porównywalnych warunkach.
- Rola, jaką pełni bank w transakcji niezależnie od tego, czy jest to bank wiodący, czy też członek większego konsorcjum.
- Reputacja i stopień „atrakcyjności” banku dla klienta.
- Czas i zdolność banku do faktycznego wykorzystania swojej siły oddziaływania.

Wytyczne OECD uznają, że „istnieją praktyczne ograniczenia zdolności przedsiębiorstw do zmiany zachowania swoich dostawców”³⁴. Podobnie banki mogą napotykać praktyczne ograniczenia w oddziaływaniu na swoich klientów. Poziomą siłą oddziaływania, jaką dysponuje bank w stosunku do klienta powodującego negatywny skutek, jest przydatny przy rozważaniu, co bank może zrobić, aby przekonać ten podmiot do podjęcia odpowiednich działań. Nie ma jednak znaczenia to, czy bank powinien przeprowadzić

³⁴ Wytyczne OECD, Komentarz do rozdziału II „Zasady ogólne”, ustęp 21.

proces należytej staranności i skutecznie wykorzystać siłę oddziaływania, którą posiada, czy też starać się zbudować dodatkową siłę nacisku³⁵. Zgodnie z Wytycznymi OECD banki są odpowiedzialne za stosowanie swojej siły oddziaływania w celu zapobiegania negatywnym skutkom lub ich łagodzenia, nawet jeśli siła ta jest ograniczona. Może ona być stosowana na wiele sposobów i można podjąć działania w celu jej zwiększenia w przypadku, gdy bank nie posiada jej wystarczająco dużo.

Na przykład:

- Zdolność banku do korzystania z jego siły oddziaływania jest zazwyczaj większa przed faktycznym świadczeniem usługi finansowej. Dlatego też banki mogą pracować nad swoją siłą nacisku, włączając oczekiwania RBC do umów i innych pisemnych dokumentów, warunkując tym dostarczenie finansowania lub zapewnienia określonych płatności, szczególnie dla klientów o wysokim poziomie ryzyka. Po zawarciu transakcji siła oddziaływania banku może się zmniejszyć. W takich sytuacjach banki mogą starać się nawiązać bezpośredni kontakt z klientami w celu przekazania im swoich obaw, opierając się na oczekiwaniach w zakresie RBC, jakie zostały już przekazane klientom lub uwzględnione w zobowiązaniach. W pewnych okolicznościach banki mogą również rozważyć zaprzestanie współpracy z klientem, jeżeli jest to możliwe na podstawie warunków umowy, lub poinformowanie klienta, że brak działań na rzecz zapobiegania skutkom lub ich łagodzenia może uniemożliwić im w przyszłości dostęp do finansowania lub usług gwarantowania emisji papierów wartościowych (zob. Działanie 3: Powstrzymywanie negatywnych skutków, zapobieganie negatywnym skutkom i ich łagodzenie).

Transakcje na rynku kapitałowym, takie jak transakcje związane z zadłużeniem lub kapitałem własnym, nie zapewniają długoterminowych możliwości utrzymania pewnej siły oddziaływania wobec klienta. Z tego powodu ryzyko musi zostać zidentyfikowane z góry, a potencjalne działania łagodzące muszą zostać uzgodnione przed zagwarantowaniem emisji. Na przykład w przypadku zidentyfikowania ryzyka konieczna może okazać się dalsza ocena i opracowanie zaleceń. Klient może się zobowiązać do wdrożenia zaleceń i ujawnienia kwestii RBC w prospekcie emisyjnym lub w innych stosownych dokumentach związanych z IPO.

- W sytuacjach, w których klient korzystający z kredytu korporacyjnego posiada oddzielne finansowanie aktywów, które jest powiązane z negatywnymi skutkami, dostęp banku do informacji i możliwość zastosowania siły oddziaływania w odniesieniu do oddzielnie finansowanych aktywów będą ograniczone, jeżeli nie jest on uczestnikiem finansowania aktywów. Bank mógłby nadal starać się

³⁵ Tamże, zob. też: Wytyczne OECD, Komentarz do rozdziału II „Zasady ogólne”, ustęp 20 oraz OECD (2014) [Due diligence in the financial sector: adverse impacts directly linked to financial sector operations, products or services by a business relationship](#).

wykorzystać swoją siłę nacisku wobec klienta, aby zaradzić wszelkim dotkliwym negatywnym skutkom, łącznie z tymi, które wynikają z oddzielnego finansowania.

- W przypadku długotrwałych i stabilnych relacji pozycja wpływu banku wobec klienta utrzymuje się i zwiększa zdolność banku do rozwiązywania problemów z klientem, jednak w przypadku nowych klientów może być to trudniejsze. W takich przypadkach banki mogą rozważyć zapewnienie motywacji nowym klientom do osiągnięcia celów RBC. Przykładowo niektóre banki zaoferowały potencjalnym klientom korzystne warunki finansowania powiązane z kwestiami RBC. Jednak obecnie tego rodzaju mechanizmy finansowania, często określane jako kredyty o pozytywnym wpływie, nie są zbyt powszechne i opierają się na ograniczonym zestawie kluczowych wskaźników efektywności (KPIs).
- Bank, który nie pełni wiodącej roli w konsorcjum, może mieć ograniczoną siłę oddziaływania wobec klienta, może jednak starać się współpracować z innymi bankami w ramach transakcji konsorcjalnej w celu zwiększenia swojej pozycji wpływu (zob. Ramka 1.2 i Ramka 2.2.).
- Siła oddziaływania banku może zostać ograniczona przez konkurencję i warunki rynkowe, które w wielu przypadkach są korzystne dla klientów. W tym zakresie banki mogą współpracować, aby dawać przykład i ustanawiać wspólne praktyki branżowe w celu promowania systematycznej współpracy z klientami w ramach RBC. Mogą również informować klientów o korzyściach płynących z procesu należytej staranności, aby motywować ich do udziału w tym procesie i promować RBC poprzez zachęty.

W sytuacjach, w których banki nie mają możliwości zastosowania siły oddziaływania w odniesieniu do konkretnych transakcji lub klientów, mogą one indywidualnie i zbiorowo współpracować z organami regulacyjnymi, decydentami politycznymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, aby w szerszym zakresie promować zapobieganie niektórym rodzajom ryzyka i ich łagodzenie.

Kiedy bank powinien przerwać współpracę z klientem?

Przerwanie relacji może być stosowną odpowiedzią na zidentyfikowane negatywne skutki, jeżeli próby zapobiegania tym skutkom lub ich łagodzenia nie powiodły się w długim okresie współpracy, jeżeli łagodzenie jest niewykonalne, jeżeli nie ma racjonalnych perspektyw na zmianę lub jeśli zidentyfikowano istotne ryzyka, a podmiot powodujący skutki nie podejmuje natychmiastowych działań w celu ich wyeliminowania³⁶. Z racji tego, że banki nie mogą jednostronnie wstrzymywać wypłat lub żądać przedterminowej spłaty kredytu, chyba że jest to wyraźnie przewidziane w dokumentacji finansowej, przerwanie relacji w pewnych okolicznościach może wiązać się z uniknięciem dodatkowego świadczenia usług na rzecz klientów w przyszłości.

³⁶ Wytyczne OECD, Komentarz do rozdziału II „Zasady ogólne”, ustęp 22.

Co ważne Wytyczne OECD nie zalecają kategorycznego „eliminowania ryzyka”. Ogólnie rzecz biorąc zamiast całkowicie unikać kontekstów, które zwiększają potencjalne ryzyko, zachęca się banki do współpracy z klientami w celu zapewnienia skutecznej reakcji na to ryzyko. Zgodnie z Wytycznymi OECD przerwanie relacji będzie często ostatecznością³⁷. Jednak w niektórych przypadkach może to być pierwsza reakcja w związku z negatywnymi skutkami, jeśli są one bardzo poważne. W związku z tym, niektóre banki stosują zasady wykluczenia dotyczące wysoce szkodliwych gałęzi przemysłu lub produktów, czy też posiadają „czarne listy” przedsiębiorstw, które w przeszłości zachowywały się w sposób nieodpowiedzialny.

Ramka 2.5. Rozważania dotyczące polityki wykluczania

Polityka wykluczania odnosi się do zjawiska przerywania lub ograniczania przez instytucje finansowe relacji biznesowych z klientami lub kategoriami klientów, które są uważane za obarczone wysokim ryzykiem (w tym przypadku wysokie ryzyko negatywnego skutku dla ludzi, środowiska lub społeczeństwa).

Decyzja banku o nieświadczeniu usług na rzecz danego sektora może mieć różne przyczyny, w tym: obawy dotyczące rentowności, brak specjalistycznej wiedzy fachowej w tym sektorze, ryzyko utraty reputacji, mniejsza skłonność instytucji finansowych do podejmowania ryzyka, koszty związane z wdrożeniem przepisów dotyczących przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, rosnąca liczba systemów sankcji (*sanctions regimes*) oraz zwiększone wymogi kapitałowe.

W niektórych okolicznościach wykluczenie może być właściwe, na przykład gdy ryzyko jest bardzo poważne lub niemożliwe do naprawienia. Jednak przy podejmowaniu takiej decyzji należy wziąć pod uwagę potencjalne skutki działań wykluczających. Na przykład wykluczenie może ograniczyć dostęp do globalnego systemu finansowego dla przedsiębiorstw działających w sektorach wysokiego ryzyka, w tym przedsiębiorstw stosujących odpowiedni proces należytej staranności. Może to zwiększyć wykluczenie finansowe i doprowadzić do powstania alternatywnych, mniej uregulowanych form finansowania oraz zmniejszyć przejrzystość, zwiększając tym samym stopień narażenia tych przedsiębiorstw na cały szereg zagrożeń – w tym na przestępstwa finansowe. Zakazy powszechne mogą również skutkować brakiem możliwości potencjalnego podniesienia standardów w sektorach wysokiego ryzyka. Banki zachęca się do współpracy z potencjalnymi lub obecnymi klientami oraz innymi właściwymi interesariuszami pojawiającymi się w kontekście wysokiego ryzyka, aby zrozumieć, czy klient może zareagować na ryzyko, przed podjęciem decyzji o wykluczeniu.

W przypadku korporacyjnych transakcji kredytowych zerwanie przez bank bieżących relacji z klientem będzie w wielu przypadkach możliwe tylko w razie istotnego naruszenia umowy. W

³⁷ Wytyczne OECD, Komentarz do rozdziału II „Zasady ogólne”, ustęp 22.

niektórych transakcjach kredytów korporacyjnych banki mogą również sprzedawać swoje udziały na rynku kredytów wtórnych, jednak w pewnych okolicznościach taka sprzedaż może wymagać zgody klienta. W przypadkach, gdy skutek jest dotkliwy i/lub bank przyczynił się do niego, konieczne mogą być dalsze kroki w celu złagodzenia skutków lub ich naprawienia, na przykład poprzez zachęcanie klienta do zapewnienia interesariuszom lub osobom, których prawa mogą zostać naruszone, środków zaradczych.

Pewnymi dodatkowymi czynnikami, które należy wziąć pod uwagę przy podejmowaniu decyzji, czy wycofanie się z relacji biznesowej jest właściwą reakcją, są: siła oddziaływania banku wobec klienta, dotkliwość skutku, czy zakończenie relacji z klientem miałyby negatywne skutki oraz jak ważna jest dla banku relacja z klientem.

Zerwanie relacji z klientem może zostać ułatwione poprzez ustanowienie polityki i procesu w sytuacji, gdy klient nie wywiązuje się ze swoich zobowiązań lub nie chce dalej współpracować w zakresie RBC. Taka polityka i proces mogą uwzględniać:

- Zasady kierujące oceną i oszacowaniem sytuacji, w tym kryteria, które powodują ocenę potencjalnego rozwiązania lub zawieszenia relacji.
- Aspekty dotyczące zakończenia relacji, a mianowicie ocena wpływu tej relacji, tj. priorytetem jest uniknięcie wyrządzenia większej szkody.
- Procesy zarządcze i operacyjne, których należy przestrzegać wewnętrznie, takie jak przekazanie sprawy odpowiedniemu zespołowi.
- Terminy, których należy przestrzegać przy zawieszaniu lub zakończeniu relacji, a także przy ponownym nawiązaniu relacji biznesowej oraz
- Kryteria i zasady informujące o ocenie ponownego nawiązania relacji biznesowej.

W niektórych przypadkach zakończenie relacji biznesowej może być niemożliwe ze względu na klauzule umowne lub charakter transakcji. Pod tym względem ważne jest, aby banki rozważyły okoliczności, w jakich mogłyby przerwać relację z klientem, który powoduje negatywne skutki na etapie ustalania warunków umownych.

Kontynuacja relacji biznesowych poprzez zapewnienie dodatkowych produktów i usług finansowych z klientem, który powoduje negatywne skutki lub się do nich przyczynia, może również stwarzać ryzyko utraty reputacji lub potencjalne ryzyko finansowe dla banku³⁸. W przypadku, gdy banki zdecydują się kontynuować relacje biznesowe, które powodują negatywne skutki lub się do nich przyczyniają, powinny zgłosić tę sytuację w ramach monitorowania swoich procesów należytej staranności (zob. Działanie 4: Monitorowanie wdrażania i wyników). Powinny również nadal obserwować klienta, na przykład poprzez prowadzenie bazy danych, a także zrewidować swoją decyzję w przypadku zmiany okoliczności lub w ramach długoterminowej strategii banku, aby systematycznie

³⁸ *Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka*, Komentarz do Wytycznej 19: „(...) tak długo jak naruszenie praw człowieka ma miejsce a przedsiębiorstwo pozostaje w danej relacji, powinno ono być w stanie wykazać, że podejmuje wysiłki, by złagodzić swój negatywny wpływ i być gotowe na poniesienie konsekwencji – wizerunkowych, finansowych lub prawnych – pozostawania w tej relacji”.

dotrzymywać wszystkich zaleceń zawartych w Wytycznych OECD. W takich przypadkach i tam, gdzie pozwalają na to zobowiązania prawne w zakresie poufności informacji o kliencie, w interesie banków może leżeć publiczne wyjaśnienie ich decyzji o utrzymaniu relacji biznesowych, tego, w jaki sposób decyzja ta jest zgodna z ich polityką i priorytetami w zakresie RBC, jakie działania są podejmowane z wykorzystaniem pozycji wpływu w celu złagodzenia skutków oraz w jaki sposób klient będzie monitorowany w przyszłości.

Działanie 4: Monitorowanie wdrażania i wyników

4.1. Monitorowanie wdrażania i skuteczności działań przedsiębiorstwa w zakresie należytej staranności, tj. jego działań służących identyfikacji skutków, zapobieganiu skutkom, ich złagodzeniu oraz w stosownych przypadkach, wspieraniu działań zaradczych, także z wykorzystaniem relacji biznesowych. Wykorzystanie doświadczeń zdobytych podczas monitoringu w celu udoskonalenia tych procesów w przyszłości.

Praktyczne działania dla banków	<p>Monitoring wdrażania zobowiązań z zakresu RBC przez klientów:</p> <ul style="list-style-type: none">• Wymaganie od klientów okresowego raportowania pewnych kwestii w oparciu o ich profil ryzyka RBC lub wyjaśnianie, w jaki sposób wypełniają oni swoje zobowiązania w zakresie RBC oraz ocena tych raportów.• W niektórych przypadkach wysokiego ryzyka wymaganie w imieniu banku od stron trzecich przeglądu zgodności z polityką RBC i/lub wymogami dotyczącymi klientów wysokiego ryzyka.• Opieranie się na istniejących procesach, takich jak coroczne przeglądy kredytowe lub przeglądy KYC, w celu monitorowania wyników RBC klientów. <p>Monitoring własnych wyników w odniesieniu do polityki RBC lub innych zobowiązań podjętych przez bank w kwestiach związanych z RBC.</p> <p>Reagowanie na wyniki w celu usprawnienia procesów należytej staranności (np. uwzględnienie pominiętych faktycznych lub potencjalnych skutków w działaniach identyfikacyjnych, modyfikacja strategii współpracy w oparciu o wyniki itp.).</p>
---------------------------------	--

Jak bank może monitorować wdrażanie przez klienta zobowiązań z zakresu RBC?

Monitorowanie obejmuje przede wszystkim ocenę, czy zidentyfikowane negatywne skutki zostały skutecznie wyeliminowane. W przypadku, gdy skutki są powiązane z klientami mającymi priorytetowe znaczenie w zapobieganiu im i ich złagodzeniu, bank powinien monitorować działania klientów i ich reakcje na skutki, by upewnić się, że zostaną one naprawione³⁹.

³⁹ Zob. *Wytyczne OECD dotyczące należytej staranności w odpowiedzialnym prowadzeniu działalności biznesowej*, Załącznik Q 4.

W przypadku transakcji udzielania kredytów korporacyjnych banki mogą żądać od klientów, okresowych sprawozdań dotyczących określonych kwestii w oparciu o ich profil ryzyka RBC zgodnie z wcześniej ustalonymi parametrami i harmonogramem lub aby wyjaśnić, w jaki sposób klienci przestrzegają swoich zobowiązań lub polityk dotyczących RBC. Mogą także sprawdzać sprawozdania klientów pod kątem własnych spostrzeżeń i informacji otrzymanych od stron trzecich, np. raporty tworzone przez niezależne strony trzecie, takie jak wyspecjalizowane firmy konsultingowe i agencje ratingowe, organizacje społeczeństwa obywatelskiego lub usługi świadczone przez wyspecjalizowanych dostawców w zakresie monitorowania danych.

Ponadto w przypadku transakcji udzielania kredytów korporacyjnych banki mogą wykorzystywać istniejące procesy. Obejmują one roczne przeglądy kredytowe lub przeglądy KYC, które mogą być również przeprowadzane corocznie przez działy ds. zgodności. W przypadku obu procesów może istnieć możliwość monitorowania zobowiązań klientów z zakresu RBC.

Okres trwania relacji banku z klientem może mieć wpływ na monitorowanie, ponieważ gromadzenie informacji o kliencie może być utrudnione po formalnym zakończeniu relacji biznesowej. Jeśli klient jest zaangażowany w cykliczne transakcje z bankiem, bank może dokonać przeglądu postępów klienta w zakresie rozwoju jego zobowiązań/systemów zarządzania RBC.

Ustalenie odpowiednich wskaźników jakościowych i ilościowych może okazać się pomocne w prowadzeniu monitoringu. Potencjalne wskaźniki pozwalające ocenić, czy skutecznie zaradzono zidentyfikowanym negatywnym skutkom, mogą obejmować:

- Odsetek/liczbę uzgodnionych działań, jakie zostały wdrożone przez klienta zgodnie z planowanymi terminami.
- Odsetek/liczbę kwestii zgłoszonych przez interesariuszy oraz za pośrednictwem mechanizmów skargowych, na które klient odpowiedział.
- Faktyczne zmiany w odniesieniu do negatywnych skutków (np. obserwowane w czasie zmiany wskaźników emisji dwutlenku węgla w działalności klientów).

Jak bank może monitorować wdrażanie i skuteczność swoich działań w zakresie należytej staranności?

Bank może monitorować swoje wyniki w odniesieniu do tego, jak zareagował na zidentyfikowane negatywne skutki, a także w oparciu o skuteczność procesu należytej staranności.

Potencjalne wskaźniki służące do pomiaru wyników w zakresie należytej staranności mogą obejmować:

- odsetek/liczbę klientów w portfelu banku ocenianych pod kątem ryzyka RBC,
- odsetek/liczbę klientów w portfelu banku, którzy uruchomili bardziej szczegółową identyfikację,

- odsetek klientów związanych z faktycznymi lub potencjalnymi skutkami, wobec których bank starał się zastosować swoją siłę oddziaływania, aby zapobiec skutkom i/lub je złagodzić oraz wskaźnik pozytywnych rezultatów uzyskanych wskutek zastosowania pozycji wpływu,
- wskaźnik ponownego wystąpienia zidentyfikowanych negatywnych skutków w oparciu o prowadzony przez bank monitoring RBC klientów w jego portfelu,
- w przypadkach, w których bank sam ustanowił mechanizmy skargowe lub w nich uczestniczy, liczbę i rodzaj kwestii poruszonych w ramach mechanizmów skargowych oraz skuteczność jego reakcji (zauważając, że wzrost liczby skarg niekoniecznie jest wskaźnikiem większej liczby skutków, ale może wynikać ze zwiększonej dostępności mechanizmu skargowego),
- faktyczne zmiany w odniesieniu do negatywnych skutków (patrz powyżej).

Ponadto przydatny może okazać się również pomiar zmian w praktykach lub zachowaniach, które z większym prawdopodobieństwem wskażą na lepsze wyniki w zakresie zarządzania ryzykiem RBC. Na przykład monitorowanie środków, za pomocą których ryzyko RBC jest brane pod uwagę przy podejmowaniu decyzji o finansowaniu przez zespoły zajmujące się transakcjami poprzez to, ile razy zespoły te proaktywnie proszą o radę zespół ESR.

Jak banki powinny reagować na wyniki działań monitorujących?

Wnioski wyciągnięte z monitoringu powinny znaleźć odzwierciedlenie w procedurach należytej staranności banku, aby usprawnić ten proces i poprawić jego wyniki w przyszłości. Przykładowo negatywne skutki lub zagrożenia, które mogły zostać pominięte w poprzednich procesach należytej staranności i które mogą zostać zidentyfikowane i uwzględnione w przyszłych procesach identyfikacji i ograniczania ryzyka.

Monitoring dostarcza bankowi informacji, czy wdrożone przez niego systemy skutecznie pozwalają przedsiębiorstwu uniknąć negatywnych skutków i im zaradzić w obrębie jego własnej działalności i w całym jego portfelu oraz, czy można zmodyfikować systemy w celu zwiększenia ich skuteczności. W przypadku, gdy procesy lub metody banku w zakresie należytej staranności nie są skuteczne, należy przeprowadzić wewnętrzną ocenę. Pomocne mogą okazać się konsultacje z pracownikami zaangażowanymi w procedury należytej staranności oraz z zewnętrznymi interesariuszami.

Ustanowienie nadzoru nad monitoringiem na wyższym szczeblu zarządzania pomaga również w uwzględnianiu wniosków oraz ciągłym doskonaleniu systemów należytej staranności.

Działanie 5: Komunikowanie informacji o sposobach reagowania na skutki

5.1. Komunikowanie istotnych informacji na temat należytej staranności, procesów i działań prowadzonych w celu zidentyfikowania i zaradzenia faktycznym lub potencjalnym negatywnym skutkiem, w tym ustaleń i wyników tych działań.

Praktyczne działania dla banków	<p>Komunikowanie informacji na temat:</p> <ul style="list-style-type: none">– polityki RBC, w tym oświadczenie dotyczące polityki wyrażającej zaangażowanie banku w zakresie poszanowania praw człowieka,– wdrażania polityk, w tym informacji na temat środków podjętych w celu włączenia polityk dotyczących RBC do systemów zarządzania,– istotnych obszarów, zidentyfikowanych zagrożeń i znaczących negatywnych skutków, poddanych priorytetyzacji i ocenionych według wagi, jak również kryteria ustalania priorytetów (na poziomie portfeli klientów lub obszarów działalności biznesowej),– liczby spraw objętych bardziej szczegółową należytą starannością,– działań mających na celu zapobieganie faktycznym lub potencjalnym negatywnym skutkom RBC i ich łagodzenie (na poziomie portfeli klientów lub obszarów działalności biznesowej) lub współpracy w zakresie działań naprawczych, w zależności od przypadku,– przyszłych planów i celów w zakresie RBC (na poziomie portfeli klientów lub obszarów biznesowych). <p>W przypadku, gdy bank przyczynił się do skutku w obszarze poszanowania praw człowieka, powinien przedstawić informacje wystarczające do wykazania adekwatności reakcji banku względem osób, których prawa mogły zostać naruszone wskutek jego działalności.</p>
---------------------------------	---

W jaki sposób bank może publicznie komunikować określone informacje?

Publiczne ujawnianie informacji powinno obejmować politykę banku w zakresie RBC oraz informacje na temat działań podjętych w celu włączenia RBC do polityk i systemów zarządzania. Powinno ono również obejmować ogólne obszary istotnego ryzyka, jak również zidentyfikowane znaczące, negatywne skutki lub ryzyka poddane priorytetyzacji pod względem wagi i ocenione, jak również wyjaśnienie kryteriów ustalania priorytetów oraz działań podjętych przez bank w celu zaradzenia tym ryzykom i skutkom.

Banki mogą wybrać formę publicznego komunikowania działań w zakresie należytej staranności pod warunkiem, że społeczeństwo będzie miało łatwy dostęp do tych informacji. Ujawnianie informacji będzie często przybierało formę rocznego raportu na

temat zrównoważonego rozwoju lub odpowiedzialności korporacyjnej, dostępnego na stronie internetowej banku. Publicznie dostępna informacja na temat należytej staranności może być również przekazana w inny sposób. W niektórych krajach czy na niektórych giełdach papierów wartościowych mogą obowiązywać szczególne wymogi w zakresie sprawozdawczości dotyczącej ryzyk lub kwestii związanych z RBC oraz należytej staranności. Banki powinny upewnić się co do zgodności z lokalnymi wymogami w zakresie sprawozdawczości, a także, jak opisano w niniejszym dokumencie, starać się informować o tym, w jaki sposób reagują na skutki. Może to oznaczać dostarczenie dodatkowych informacji wykraczających poza oczekiwania sformułowane w lokalnych przepisach.

Ponadto w celu promowania bardziej wystandaryzowanej i porównywalnej sprawozdawczości banki mogą również dążyć do komunikowania zgodnie z powszechnie uznanymi ramami sprawozdawczości, takimi jak standardy opracowane przez Global Reporting Initiative (GRI)⁴⁰.

W kontekście gwarantowania emisji papierów wartościowych bank może zachęcić klienta do uwzględnienia przeglądu informacji wymienionych w części dotyczącej praktycznych działań wskazanych powyżej, w prospekcie emisyjnym i materiałach marketingowych dotyczących emisji akcji i obligacji.

Zachęca się banki, by dążyły do promowania przejrzystości. Publiczne komunikowanie przez banki informacji na temat skutków dla społeczeństwa i środowiska związanych z ich klientami było w praktyce bardzo ograniczone. W ostatnim czasie niektóre banki zaczęły ujawniać bardziej szczegółowe informacje, w tym sprawozdania dotyczące najważniejszych skutków ich działań oraz przykłady wykorzystania ich siły oddziaływania w kontaktach z konkretnymi klientami – po uzyskaniu zgody klientów na przekazywanie takich informacji.

Jak bank może komunikować się z dotkniętymi skutkami interesariuszami?

Banki powinny zachęcać swoich klientów do bezpośredniego kontaktu z interesariuszami. W przypadku, gdy bank przyczynił się lub mógł się przyczynić do powstania negatywnych skutków, powinien być przygotowany do komunikowania się z osobami, których prawa mogą zostać naruszone poprzez tego rodzaju skutki powstałe w wyniku działania banku.

W takich przypadkach banki często uważają, że najlepiej jest komunikować się we współpracy z danym klientem. Taka komunikacja powinna odbywać się w sposób terminowy, wrażliwy kulturowo i dostępny. Dostępność informacji oznacza, że są one dostępne nie tylko fizycznie, ale również zrozumiałe i ujawniane w konkretnym czasie, formie, języku i miejscu, które najlepiej zagwarantują, że osoby, dla jakich są one przeznaczone, zauważą je i będą w stanie z nich efektywnie korzystać. W stosownych

⁴⁰ GRI niedawno zmieniło standard dotyczący ujawniania informacji w zakresie poszanowania praw człowieka w celu dostosowania ich do zaleceń zawartych w *Wytycznych OECD dotyczących należytej staranności w odpowiedzialnym prowadzeniu działalności biznesowej*.

przypadkach informacje takie mogą być przekazywane w drodze dialogu, a nie w formie pisemnej. Informacje te powinny być „wystarczające do wykazania adekwatności reakcji przedsiębiorstwa na konkretny skutek dla poszanowania praw człowieka” oraz „nie powinny stwarzać ryzyka dla zainteresowanych stron, personelu lub uzasadnionych wymogów tajemnicy handlowej”⁴¹. W związku z tym banki mogą uznać za przydatne zaangażowanie lokalnych ekspertów i doradztwa w celu wspierania ich w odpowiednim komunikowaniu się z osobami, których prawa zostały naruszone w wyniku działań prowadzonych przez bank.

W jaki sposób w komunikacji banku można rozwiązać problemy związane z poufnością wobec klienta?

Poufność wobec klienta nie powinna zabraniać publicznego ujawniania informacji w zakresie należytej staranności, jeżeli bank przekazuje informacje w sposób zbiorczy lub anonimowy. Nawet w przypadku zbiorczego lub anonimowego komunikowania banki powinny dołożyć wszelkich starań, aby nie ujawniać poufnych danych klienta. Na przykład bank może sporządzać raporty o portfelach klientów lub obszarach działalności. W ostatnich latach niektóre banki poszły o krok dalej w sprawozdawczości, ujawniając informacje na temat działań związanych z angażowaniem określonych klientów za ich zgodą lub publikując nazwiska klientów wchodzących w skład portfela banku, jeżeli taka zgoda została otrzymana jako warunek finansowania.

⁴¹ Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka, Wytyczna 21, pkt. (b) i (c).

Działanie 6: W stosownych przypadkach zapewnienie działań zaradczych lub współpraca w ich zakresie

6.1. Jeżeli przedsiębiorstwo stwierdzi, że spowodowało faktyczne negatywne skutki lub się do nich przyczyniło, powinno zapewnić ich naprawę lub podjąć w tym celu współpracę.

6.2. W stosownych przypadkach należy zapewnić naprawę tych skutków lub współpracować w zakresie zgodnych z prawem mechanizmów zaradczych, za pomocą których dotknięci negatywnymi skutkami interesariusze i osoby, których prawa zostały naruszone, mogą wnosić skargi i starać się o ich rozpatrzenie przez przedsiębiorstwo. Rozpatrzenie sprawy za pomocą zgodnych z prawem mechanizmów zaradczych może być szczególnie pomocne w sytuacjach, gdy nie można jednoznacznie stwierdzić, czy przedsiębiorstwo spowodowało negatywne skutki lub się do nich przyczyniło albo w sytuacji, gdy nie można osiągnąć porozumienia co do charakteru i zakresu procesów naprawczych, jakie należy podjąć.

Praktyczne działania dla banków

Wykorzystywanie siły oddziaływania banku, w celu zachęcenia klientów do zapewnienia środków zaradczych lub współpracy w ich zakresie, jeśli to klienci spowodowali negatywne skutki lub przyczynili się do ich wystąpienia.

Zapewnianie procesów zaradczych lub podejmowanie w tym celu współpracy w sytuacji, gdy to bank spowodował negatywne skutki lub przyczynił się do ich wystąpienia.

Umożliwianie dostępu do środków zaradczych poprzez ustanowienie mechanizmów skargowych na poziomie banku i/lub uczestnictwo w mechanizmach skargowych ustanowionych przez klientów, inicjatywy branżowe lub inne podmioty.

Kiedy bank powinien zapewnić działania zaradcze lub się do takich działań przyczynić?

W przypadku, gdy bank nie przyczynił się do negatywnych skutków, ale skutki te są bezpośrednio związane z jego produktami lub usługami, bank nie odpowiada za zapewnienie działań zaradczych. Odpowiedzialność ta spoczywa na kliencie, który spowodował negatywne skutki. W takich okolicznościach bank powinien starać się zachęcić klienta do podjęcia działań zaradczych lub współpracy w tym zakresie. Bank może również, w stosownych przypadkach, uczestniczyć w dialogu lub mediacjach z interesariuszami, którzy zostali dotknięci negatywnymi skutkami lub z osobami, których prawa zostały naruszone, w celu określenia, w jaki sposób bank może wzmocnić swoje procesy należytej staranności tak, by mógł aktywnie identyfikować podobne faktyczne lub potencjalne negatywne skutki w relacjach z klientami w przyszłości.

W przypadku, gdy bank uzna, że przyczynił się do negatywnych skutków poprzez swoje relacje z klientami lub innymi partnerami biznesowymi, powinien zapewnić środki zaradcze lub podjąć w tym zakresie współpracę w sposób proporcjonalny do swojego wkładu⁴². Bank powinien również aktywnie zachęcać klienta do podjęcia działań zaradczych adekwatnych do wkładu klienta (zob. Działanie 3: Powstrzymanie negatywnych skutków, zapobieganie negatywnym skutkom i ich łagodzenie). Jeśli klient nie jest skłonny do podjęcia działań zaradczych, bank powinien zapewnić te działania lub współpracować w ich zakresie. Jednakże powinno się to odbywać w taki sposób, który nie będzie sprzyjał uchyleniu się od odpowiedzialności przez klienta⁴³.

Zgodne z prawem mechanizmy skargowe mogą stanowić rozwiązanie w przypadku, gdy bank i interesariusze nie są zgodni co do tego, czy bank przyczynił się do powstania negatywnych skutków poprzez relacje ze swoimi klientami lub innymi partnerami biznesowymi.

Jakie rodzaje środków zaradczych są istotne?

Rodzaj środka zaradczego lub kombinacja środków zaradczych jakie będą odpowiednie w danej sytuacji zależą będzie od charakteru i zakresu negatywnego skutku oraz stanowiska dotkniętych tym skutkiem interesariuszy. Środki zaradcze mogą przyjąć różne formy, w tym przeprosiny, odszkodowanie, rehabilitację, rekompensatę finansową bądź niefinansową, sankcje karne lub podjęcie środków mających na celu zapobieganie negatywnym skutkom w przyszłości (jak np. poprawa procesów należytej staranności)⁴⁴. Bank może rozważyć, czy właściwe będzie zastosowanie jednego lub kilku środków zaradczych, nawet w przypadku, gdy szkoda jest już rekompensowana drogą innych, zgodnych z prawem procedur. Dla przykładu ważne być może, aby bank przyznał się do spowodowania danej szkody i wykazał zaangażowanie w kwestii usprawnienia swoich procedur, by zapewnić, że podobne negatywne skutki nie wystąpią ponownie⁴⁵. Współpraca w zakresie środków zaradczych nie musi oznaczać, że bank będzie zobowiązany do wypłacenia rekompensaty finansowej interesariuszom, których dotknęły negatywne skutki, choć w niektórych przypadkach może się to okazać właściwe.

Z jakich działań zaradczych mogą korzystać banki?

Banki mogą korzystać z różnych procedur umożliwiających uruchomienie środków zaradczych. Zgodne z prawem mechanizmy zaradcze mogą obejmować państwowe lub

⁴² Zgodnie z Wytycznymi OECD przypisanie odpowiedzialności, a zatem także odpowiedzialności za środki zaradcze, różni się od kwestii odpowiedzialności prawnej i egzekwowania prawa, które w dużej mierze są określone przez prawo krajowe.

⁴³ Tamże.

⁴⁴ *Wytyczne OECD dotyczące należytej staranności w odpowiedzialnym prowadzeniu działalności biznesowej*, Sekcja II, 6.1 (b).

⁴⁵ OHCHR (2017), OHCHR response to request from Bank Track for advice regarding the application of the UN Guiding Principles on Business and Human Rights in the context of the banking sector <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Business/InterpretationGuidingPrinciples.pdf>.

niepaństwowe procedury, w ramach których można wnosić skargi dotyczące negatywnych skutków związanych z przedsiębiorstwem, a także poszukiwać środków zaradczych. Dodatkowo również mogą mieć zastosowanie pozaprawne mechanizmy zapewniania środków zaradczych (zob. Ramki 2.6. i 2.7.).

Ramka 2.6. Przykłady możliwych, zgodnych z prawem mechanizmów zaradczych

Procedury prawne, takie jak ściganie, spór sądowy i arbitraż są przykładami procedur państwowych, które umożliwiają działania zaradcze.

Pozasądowe mechanizmy państwowe, takie jak wyspecjalizowane organy rządowe, agencje ochrony konsumentów, organy nadzoru regulacyjnego, agencje ochrony środowiska.

Krajowe Punkty Kontaktowe OECD ds. odpowiedzialnego biznesu (KPK OECD) to państwowy, pozasądowy mechanizm, w ramach którego można poruszać kwestie związane z wdrażaniem *Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych* (zob. Ramka 2.7.).

Mechanizmy skargowe na poziomie operacyjnym powinny spełniać podstawowe kryteria legalności, dostępności, przewidywalności, sprawiedliwości, zgodności z Wytycznymi OECD, przejrzystości oraz powinny być oparte na dialogu. Pojęcie to powinno być rozumiane szeroko i obejmować mechanizmy skargowe ustanowione przez bank samodzielnie lub wspólnie z interesariuszami, a także mechanizmy skargowe ustanowione przez klientów lub w ramach finansowanych projektów (zob. Tabela 2.1.).

Globalne umowy ramowe (*Global Framework Agreements*) między przedsiębiorstwami a federacjami związków zawodowych, mechanizmy skargowe dostępne dla szerokiego grona interesariuszy, mechanizmy skargowe dostępne dla społeczności lokalnych, układy zbiorowe oraz mechanizmy skargowe w ramach łańcucha dostaw dla przedsiębiorstw, to przykłady niepaństwowych procedur, jakie mogą wspomagać działania zaradcze.

Źródło: Wytyczne OECD dotyczące należytej staranności w odpowiedzialnym prowadzeniu działalności biznesowej.

W przypadku, gdy klient zapewnia środki zaradcze i/lub jest pociągany do odpowiedzialności za pośrednictwem zgodnego z prawem mechanizmu, zazwyczaj bank powinien odroczyć ten proces⁴⁶. Dotyczy to w szczególności sytuacji, gdy równoległy proces naprawczy mógłby osłabić inne zgodne z prawem procesy⁴⁷. Odroczenie innych działań zaradczych nie oznacza ograniczenia odpowiedzialności banku. Jednakże z powodów rozliczalności (*accountability*) i zasadności, główna odpowiedzialność za

⁴⁶ Tamże.

⁴⁷ Tamże.

zapewnienie środków zaradczych powinna leżeć po stronie podmiotu najbardziej bezpośrednio zaangażowanego w negatywne skutki⁴⁸.

Banki mogą zdecydować o uczestniczeniu w wielu procedurach skargowych, w zależności od potrzeb danej sprawy. Żaden konkretny mechanizm skargowy nie powinien być postrzegany jako opcja, która wyklucza inne środki zaradcze. Dla przykładu interesariusze mogą poszukiwać różnych form środków zaradczych (np. rekompensaty finansowej, sankcji, przeprosin lub działań zaradczych) i w takim przypadku mogą skorzystać z różnorodnych możliwości w celu poszukiwania takich środków zaradczych.

Czy banki muszą ustanowić mechanizmy skargowe?

Oczekuje się, że banki będą posiadać swój własny mechanizm skargowy (lub mechanizmy skargowe albo będą współpracować w ramach innych mechanizmów skargowych), by móc skutecznie zareagować na wniesioną skargę. W związku z tym banki mogą ustanowić swoje własne mechanizmy skargowe lub uczestniczyć w mechanizmach ustanowionych przez inne podmioty albo w ramach innych mechanizmów skargowych (np. inicjatywy sektora bankowego, które mogą zostać ustanowione w przyszłości⁴⁹ lub mechanizmy ustanowione przez inne sektory lub organizacje⁵⁰).

Nie oczekuje się, że takie mechanizmy będą specjalnie ustanowione dla konkretnego klienta lub na poziomie konkretnej operacji, jaką bank finansuje, aczkolwiek banki mogą uczestniczyć w zgodnych z prawem mechanizmach skargowych ustanowionych na tym poziomie przez swoich klientów lub inne strony.

Chociaż mechanizm skargowy powinien umożliwiać rozpatrzenie wszelkich rodzajów skarg i problemów, nie musi być on zaprojektowany w taki sposób, aby zapewniać środki zaradcze w odniesieniu do każdej konkretnej kwestii. Co za tym idzie pewne skargi powinno się kierować za pośrednictwem procedur zewnętrznych, na przykład w zależności od stopnia ich istotności.

Umożliwienie podjęcia działań zaradczych jest tylko jedną z funkcji mechanizmów skargowych. W przypadku, gdy bank jest zaangażowany w działania o negatywnych skutkach, mechanizm skargowy może również prowadzić do sformułowania zaleceń mających na celu wzmocnienie procedur banku w zakresie należytej staranności. Może on

⁴⁸ Tamże.

⁴⁹ Większość banków komercyjnych nie ustanowiła mechanizmów skargowych, ale inspirację można czerpać z działalności banków rozwoju. Przykładem może być niezależny mechanizm rozpatrywania skarg ustanowiony przez holenderski bank rozwoju FMO, niemiecki bank rozwoju DEG (<https://www.fmo.nl/independent-complaints-mechanism>) i francuską grupę PROPARCO (Groupe Agence Française de Développement) oraz Rzecznika ds. zgodności (Compliance Advisory Ombudsman, CAO) w ramach International Finance Corporation (<http://www.cao-ombudsman.org/cases/>).

⁵⁰ Na przykład Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO).

również służyć jako mechanizm wczesnego ostrzegania lub informacji zwrotnej dla banku w celu informowania go o pewnych kwestiach.

Mechanizmy skargowe powinny posiadać pewne cechy charakterystyczne. Ważnym punktem odniesienia są kryteria skuteczności pozasądowych mechanizmów skargowych zawarte w *Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka* (więcej informacji znajduje się w Tabeli 2.1. poniżej)⁵¹.

Tabela 2.1. Kryteria skuteczności pozasądowych mechanizmów skargowych

Mechanizm utworzony zgodnie z prawem	godny zaufania rozliczalny
Mechanizm dostępny	znany różnorodny dostęp do mechanizmu pomocny w pokonywaniu barier
Mechanizm przewidywalny	przejrzyste procedury przejrzyste ramy czasowe
Mechanizm sprawiedliwy	sprawiedliwy dostęp do informacji, porad oraz ekspertyz uczciwe traktowanie
Mechanizm przejrzysty	zapewnia stronom dostęp do informacji o przebiegu sprawy pozwala na budowanie zaufania dzięki udostępnianiu informacji na temat działania mechanizmu
Mechanizm zgodny z prawami	rezultaty postępowania oraz środki zaradcze muszą być zgodne z międzynarodowymi normami prawnymi mechanizm nie wyklucza możliwości wykorzystania innych dróg prawnych
Mechanizm stale rozwijający się	uwzględnia wnioski służące (a) usprawnieniu mechanizmów oraz (b) zapobieganiu przyszłym szkodom
Mechanizm oparty o zaangażowanie i dialog	konsultowanie się z interesariuszami (w tym też z interesariuszami wewnętrznymi) odnośnie do projektowania i wydajności procesu

Źródło: A Guide to Designing and Implementing Grievance Mechanisms for Development Projects, Przewodnik Biura Rzecznika ds. Compliance (The Office of the Compliance Advisor/Ombudsman) uwzględniający kryteria skuteczności pozasądowych mechanizmów rozpatrywania skarg wskazane w Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka.

Istnieje wiele materiałów dotyczących skutecznych mechanizmów skargowych, w tym mechanizmów związanych z sektorem bankowym⁵². Podczas oceny lub projektowania własnego lub wspólnych mechanizmów skargowych zachęca się banki do korzystania z istniejących zasobów a także do konsultacji z ekspertami oraz osobami, których prawa mogą zostać naruszone, w celu zapewnienia powyższych kryteriów skuteczności.

⁵¹ Zob. *Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka*, Wytyczna 31.

⁵² Zob. np. OHCHR (2017), OHCHR response to request from BankTrack, Banktrack and Oxfam Australia (2018), [Developing Effective Grievance Mechanisms in the Banking Sector](#), Shift: [Remediation, Grievance Mechanisms and the Corporate Responsibility to Respect Human Rights](#), Workshop Report, Maj 2014.

Ramka 2.7. Sprawy prowadzone przez KPK OECD: Czego należy oczekiwać

Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych posiadają wbudowany pozasądowy mechanizm wnoszenia zawiadomień za pośrednictwem KPK OECD. Są one ustanawiane przez rządy państw wdrażających *Deklarację OECD w sprawie inwestycji międzynarodowych i przedsiębiorstw wielonarodowych*. KPK OECD są upoważnione do zwiększania skuteczności *Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych* poprzez: podejmowanie działań promocyjnych, prowadzenie postępowań i przyczynianie się do rozwiązywania problemów związanych z wdrażaniem *Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych* w szczególnych sytuacjach (*specific instances*)*.

Każda osoba fizyczna lub organizacja może wnieść zawiadomienie o naruszeniu przez przedsiębiorstwo Wytycznych OECD. Zawiadomienie można wnieść do KPK OECD w kraju, w którym działa przedsiębiorstwo lub ma swoją siedzibę, w odniesieniu do działalności prowadzonej przez dane przedsiębiorstwo w dowolnym miejscu na świecie. KPK OECD ułatwiają dostęp do nieprocesowych procedur opartych na konsensusie, takich jak postępowanie pojednawcze lub mediacje, aby pomóc stronom postępowania w rozwiązaniu problemu.

Każde postępowanie prowadzone przez KPK OECD rozpoczyna się od wstępnej oceny zawiadomienia otrzymanego przez KPK OECD. W ramach takiej oceny KPK OECD mogą zwrócić się do przedsiębiorstwa lub przedsiębiorstw, których sprawa dotyczy, aby przedstawiły swoje stanowisko lub informacje na temat problemów zgłoszonych w zawiadomieniu. Na tym etapie banki zaangażowane w postępowanie prowadzone przez KPK OECD będą mieć po raz pierwszy możliwość, aby wyrazić swoje stanowisko w odniesieniu do kwestii przedstawionych w tym zawiadomieniu.

Niektóre KPK OECD publikują treść oceny wstępnej, w których określają strony oraz przedstawiają fakty i okoliczności opisane w zawiadomieniu, inne zaś KPK OECD nie publikują treści oceny wstępnej. W przypadku przyjęcia sprawy do prowadzenia KPK OECD oferują stronom w ramach poufnego postępowania mediacje, których celem jest osiągnięcie przez strony porozumienia. W tak prowadzonym postępowaniu strony zyskują szansę na wymianę i wyjaśnienie swoich stanowisk w sprawie. Strony mogą odbyć jedno spotkanie lub więcej spotkań prowadzonych przez KPK OECD. Niektóre z KPK OECD zatrudniają profesjonalnego mediatora do prowadzenia sprawy.

Postępowanie przed KPK OECD kończy się sporządzeniem oceny końcowej lub raportu.

Jeżeli KPK OECD zdecydują, że omawiane w trakcie postępowania kwestie nie wymagają dalszego rozpatrywania, w ocenie końcowej uwzględnią co najmniej opis zgłoszonych problemów oraz uzasadnienie decyzji KPK OECD.

Po osiągnięciu przez strony porozumienia KPK OECD przedstawiają w ocenie końcowej przynajmniej opis zgłoszonych problemów, opis działań podjętych przez KPK OECD w celu zapewnienia wsparcia stronom postępowania w osiągnięciu porozumienia oraz datę

zawarcia porozumienia. Ocena końcowa zawiera informacje na temat treści porozumienia jedynie w zakresie, w jakim strony postępowania wyrażą na to zgodę.

W przypadku nieosiągnięcia porozumienia przez strony lub odmowy udziału w postępowaniu KPK OECD przedstawiają w ocenie końcowej co najmniej opis zgłoszonych problemów, uzasadnienie decyzji o przyjęciu sprawy do dalszego prowadzenia, a także działania podjęte przez KPK OECD w celu zapewnienia stronom wsparcia. W stosownych przypadkach ocena końcowa może również zawierać informacje na temat przyczyn braku porozumienia.

KPK OECD mogą również wydawać zalecenia dotyczące wdrażania Wytycznych OECD, które powinny zostać uwzględnione w ocenach końcowych oraz mogą monitorować wdrażanie tych zaleceń przez strony.

Wiele z KPK OECD umożliwia stronom postępowania weryfikację i przekazywanie informacji zwrotnych do ocen końcowych przed ich opublikowaniem.

* *Specific instances* to termin używany w Wytycznych OECD do praktycznych kwestii, które mogą pojawić się podczas wdrażania zaleceń zawartych w Wytycznych OECD. [Uzupełnienie tylko dla polskiej wersji językowej: W praktyce polskiego KPK OECD w miejsce *specific instance* używany jest termin „sprawa” lub „kwestia sporna”, który określa przedmiot zawiadomienia o potencjalnym naruszeniu Wytycznych OECD].

W jaki sposób bank może współpracować w zakresie mechanizmów zaradczych, jednocześnie przestrzegając obowiązku zachowania poufności relacji z klientem?

Ustanowione przez banki mechanizmy skargowe dotyczące szkód wywołanych działalnością klientów nie będą dostępne dla interesariuszy, którzy nie znają przedsiębiorstw finansowanych przez dany bank. Jednym ze sposobów może być uzyskanie zgody na publikowanie nazwisk klientów banku, podobnie jak w przypadku transakcji objętych Zasadami Równikowymi (*Equator Principles*) lub gdy jest to warunkiem udzielenia przez bank finansowania. Klienci mogą również zostać poproszeni o wyrażenie zgody na odstąpienie od zapisów umów w zakresie poufności w sytuacjach, gdy interesariusze będą dążyć do przeprowadzenia działań zaradczych we współpracy z bankami finansującymi danych klientów.

Aby umożliwić dostęp do mechanizmu skargowego, ważne jest, aby banki ujawniały informacje na temat swojego mechanizmu skargowego lub mechanizmu, z którym współpracują. Banki powinny także zachęcać klientów, aby czynili to samo w celu informowania interesariuszy, których to dotyczy, o potencjalnych możliwościach dochodzenia roszczeń.

Wnioski

Banki odgrywają kluczową rolę w zapewnianiu dostępu do finansowania różnych gałęzi przemysłu na skalę światową. Procedura przeprowadzania należytej staranności jest kluczowym aspektem zarządzania ryzykiem, pomocnym w odpowiedzialnych i zrównoważonych praktykach biznesowych. Ponadto, oprócz przyczyniania się do pozytywnych skutków, pozwala to na większą kontrolę powiązania banków z negatywnymi skutkami w odniesieniu do środowiska i kwestii społecznych wskutek działalności przedsiębiorstw, w które banki inwestują lub które finansują. Procedury należytej staranności mogą pomóc bankom zaprezentować swoim inwestorom, klientom oraz szerszej opinii publicznej odpowiedzialne podejście do prowadzenia działalności.

W niniejszym dokumencie starano się przedstawić, w jaki sposób banki mogą wdrażać procedury należytej staranności w kontekście transakcji udzielania kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych. Dotychczas procesy zarządzania ryzykiem środowiskowym i społecznym w odniesieniu do sektora bankowego często koncentrowały się na transakcjach finansowania projektów metodą *project finance*, chociaż udzielanie kredytów korporacyjnych i gwarantowanie emisji stanowią większość działalności finansowej banków. Zalecenia zawarte w niniejszym dokumencie mogą pomóc bankom wzmocnić procesy zarządzania ryzykiem RBC oraz zwiększyć ich skalę, aby zapewnić skuteczne przeciwdziałanie negatywnym skutkom w ramach ich działalności.

Dalsze innowacje, takie jak poszerzanie dostępu do informacji, promowanie włączania zasad RBC do standardowych umów kredytowych, a także rozwijanie wspólnych mechanizmów skargowych dla banków, będą korzystne dla usprawniania procesów należytej staranności w bankowości. W związku z tym, zachęca się banki, decydentów oraz społeczeństwo obywatelskie do współpracy w celu opracowania niezbędnych narzędzi, sprostania wyzwaniom oraz w szerszym zakresie poprawy standardów i wyników w tym sektorze.

Załącznik A: Terminologia

W Wytycznych OECD stosuje się terminologię, która jest również zwykle używana w kontekście udzielania kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych. Jednakże znaczenie i zastosowanie tej wspólnej terminologii są inne w kontekście Wytycznych OECD, niż w kontekście takich transakcji. W szczególności, termin „należyta staranność” (*due diligence*), będący głównym oczekiwaniem zgodnym z Wytycznymi OECD, jest specyficznym terminem (*term of arts*) stosowanym zarówno w sektorze finansowym, jak i w innych sektorach, ale jego znaczenie różni się tego używanego w Wytycznych OECD. Dla ułatwienia zrozumienia poniżej przedstawiono różnice w znaczeniu poszczególnych terminów w kontekście Wytycznych OECD oraz bankowości.

Ryzyko	
Terminy stosowane w Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych	<p>☛ W rozumieniu Wytycznych OECD „ryzyko” oznacza istnienie faktycznych lub potencjalnych ‚negatywnych skutków’ w kontekście wszystkich zagadnień będących przedmiotem Wytycznych OECD (np. ujawnianie informacji, prawa człowieka, zatrudnienie i stosunki pracownicze, środowisko naturalne, zwalczanie korupcji, namawianie do korupcji i wymuszenia oraz interesy konsumenta)⁵³.</p> <p>Termin ten nie odnosi się do ryzyka finansowego, a raczej do ryzyka wystąpienia negatywnych skutków w przypadku naruszenia zaleceń sformułowanych w Wytycznych OECD (np. w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa pracowników lub społeczeństwa, czy negatywnych skutków w odniesieniu do zarobków, itp.).</p>
Terminy zazwyczaj stosowane przez banki	<p>☛ W bankowości „ryzyko” odnosi się do potencjalnych szkód, na jakie narażeni są klienci, a także same banki. Te negatywne skutki mają przede wszystkim charakter finansowy i dotyczą zdolności klienta do spłaty długu. Termin ten może również odnosić się do ryzyka związanego z nieprzestrzeganiem przepisów przez bank. Jednakże takie ryzyko również prowadzi do negatywnych skutków o charakterze finansowym.</p> <p>Kategorie ryzyka, na które mogą mieć wpływ kwestie związane z odpowiedzialnym prowadzeniem działalności biznesowej (RBC):</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>ryzyko kredytowe</i>: ryzyko straty wynikające z niewywiązania się klienta lub kontrahenta ze swoich zobowiązań zawartych w umowie kredytowej, – <i>ryzyko rynkowe</i>: ryzyko straty wynikające z sytuacji, w której wartość aktywów (tj. inwestycji) spada na skutek zmian czynników rynkowych, – <i>ryzyko braku zgodności</i>: ryzyko, jakie wynika z nieprzestrzegania zasad, przepisów, regulacji, standardów rachunkowości lub krajowych bądź międzynarodowych dobrych praktyk, które może skutkować otrzymaniem grzywny lub kary, w tym ograniczeniem lub zawieszeniem działalności, – <i>ryzyko obciążenia odpowiedzialnością</i>: ryzyko, jakie powstaje w sytuacji, gdy bank lub osoba działająca w jego imieniu staje w obliczu roszczeń prawnych w przypadku niewywiązania się z zobowiązań, obowiązków lub powinności nałożonych przez prawo lub wynikających z umowy, – <i>ryzyko utraty reputacji</i>: ryzyko zagrażające reputacji banku wynikające z sytuacji, w której działania i decyzje biznesowe banku są postrzegane przez interesariuszy jako kontrowersyjne, – <i>ryzyko środowiskowe i społeczne</i>: ryzyko straty wynikające z nieodpowiednich działań klienta w kontekście środowiskowym i społecznym. Może to również mieć związek z ryzykiem utraty reputacji lub ryzykiem braku zgodności.
Różnice w terminologii i jej zastosowaniu na potrzeby niniejszego dokumentu	<p>Główna różnica między tymi dwoma sposobami rozumienia pojęcia ryzyka polega na charakterze negatywnych skutków, do których się odnoszą. Zgodnie z Wytycznymi OECD ryzyko w szerokim rozumieniu oznacza zewnętrzne ryzyko dla banku – ryzyko wystąpienia negatywnych skutków (np. ryzyko naruszenia praw człowieka, praw pracowniczych i wpływu na środowisko). W kontekście ogólnych transakcji kredytowych i gwarantowania emisji termin ten odnosi się do ryzyka wewnętrznego banku lub klienta banku.</p> <p>☛ W celu zachowania przejrzystości na potrzeby niniejszego dokumentu przyjmuje się termin „ryzyko” w rozumieniu Wytycznych OECD. Takie ryzyko również może mieć skutki finansowe (negatywne lub pozytywne) dla danego przedsiębiorstwa, a zatem czasami „ryzyko RBC” jest również ryzykiem finansowym.</p>

⁵³ Niniejszy dokument koncentruje się przede wszystkim na ryzyku związanym z rozdziałami Wytycznych OECD dotyczącymi praw człowieka, zatrudnienia i środowiska. Zob. Wprowadzenie, *Zakres*.

	Należyta staranność
<p>Terminy stosowane w Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych</p>	<p>⊕ „Należyta staranność” oznacza proces, w ramach którego przedsiębiorstwa mogą identyfikować faktyczne lub potencjalne negatywne skutki, zapobiegać takim skutkom lub je łagodzić oraz wyjaśniać, w jaki sposób rozwiązują kwestie powodujące negatywne skutki, co stanowi integralną część procesów podejmowania decyzji biznesowych i zarządzania ryzykiem.</p> <p>Należyta staranność jest działaniem ciągłym, zarówno proaktywnym, jak i reaktywnym oraz zorientowanym na proces; należy go przeprowadzać przez cały cykl życia operacji, produktów i usług, ze względu na zmieniające się okoliczności i charakter negatywnych skutków. Oznacza to, że należyta staranność nie powinna ograniczać się do wstępnego badania potencjalnych relacji biznesowych lub transakcji, ale również powinna się przejawiać w sposób proaktywny poprzez wprowadzenie systemowych sposobów identyfikowania ryzyka RBC i zapobiegania potencjalnym negatywnym skutkom lub ich łagodzenia, a także poprzez bieżące monitorowanie relacji biznesowych i powiązanych operacji.</p> <p>Należyta staranność jest kluczowym aspektem RBC, ponieważ przedsiębiorstwa zgodnie z zasadą „wiedza i wykazanie” (<i>knowing and showing</i>) mogą wdrażać działania rozwiązujące kwestie powodujące negatywne skutki.</p>
<p>Terminy zazwyczaj stosowane przez banki</p>	<p>⊕ W bankowości „należyta staranność” jest zazwyczaj rozumiana jako proces poprzedzający transakcję z klientem, który ma służyć identyfikacji ryzyk, jakie mogą z niej wynikać.</p>
<p>Różnice w terminologii i jej zastosowaniu na potrzeby niniejszego dokumentu</p>	<p>Podstawowe różnice między pojęciem należytej staranności w kontekście Wytycznych OECD a tym pojęciem w kontekście bankowości są następujące: zgodnie z Wytycznymi OECD należyta staranność jest procesem ciągłym, podczas gdy w praktyce bankowej jest przeprowadzana przed zawarciem konkretnej transakcji.</p> <p>W rozumieniu Wytycznych OECD należyta staranność nie oznacza jedynie procesu identyfikacji problemów, lecz także aktywne nimi zarządzanie i rozliczanie; podczas gdy w praktyce bankowej należyta staranność oznacza procesy służące do identyfikacji potencjalnego ryzyka przy rozważaniu transakcji lub relacji z klientem.</p> <p>W rozumieniu Wytycznych OECD należyta staranność ma służyć unikaniu ryzyka RBC i reagowaniu na takie ryzyko, podczas gdy w praktyce bankowej ma na celu identyfikację ryzyka finansowego dla klienta i banku.</p> <p>➔ W niniejszym dokumencie należyta staranność rozpatrywano jedynie w rozumieniu Wytycznych OECD, stąd wszelkie odniesienia do należytej staranności należy interpretować zgodnie z Wytycznymi OECD stosowanymi w kontekście udzielania kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji.</p>

Siła oddziaływania / <i>leverage</i>	
Terminy stosowane w Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych	<p>⊛ „Siła oddziaływania” daje przewagę dzięki możliwości wpływania na inne podmioty. W rozumieniu Wytycznych OECD oznacza zdolność przedsiębiorstwa do wywołania zmiany w praktykach stosowanych przez inny podmiot, który powoduje powstawanie negatywnych skutków lub przyczynia się do ich powstawania.</p> <p>W przypadku, gdy okaże się, że przedsiębiorstwo jest bezpośrednio związane z negatywnymi skutkami poprzez relacje biznesowe, zgodnie z Wytycznymi OECD oczekuje się, że wykorzysta ono swoją siłę oddziaływania na podmiot wywołujący negatywne skutki, aby zapobiec takim skutkom lub je złagodzić, działając w zależności od sytuacji samodzielnie lub we współpracy z innymi podmiotami.</p>
Terminy zazwyczaj stosowane przez banki	<p>⊛ Dla banków „<i>pozycja wpływu/dźwignia</i>” (<i>leverage</i>) jest technicznym terminem używanym do opisu: (a) wykorzystania instrumentów finansowych lub pożyczanego kapitału w celu zwiększenia potencjalnego zwrotu z inwestycji oraz (b) stosunku zadłużenia przedsiębiorstwa do wartości jego kapitału własnego, co stanowi miarę ryzyka.</p> <p>Jednak termin <i>leverage</i> bywa również stosowany w bardziej potocznym znaczeniu do opisanie zdolności wpływania na osobę, przedsiębiorstwo lub sytuację.</p>
Różnice w terminologii i jej zastosowaniu na potrzeby niniejszego dokumentu	<p>Jednak w kontekście Wytycznych OECD siła oddziaływania (<i>leverage</i>) ma na celu osiągnięcie zmiany niewłaściwych praktyk strony, która powoduje powstawanie negatywnych skutków lub przyczynia się do ich powstawania, podczas gdy w kontekście bankowości jest głównie terminem technicznym.</p> <p>⇒ W niniejszym dokumencie przyjmuje się definicję „siły oddziaływania” (<i>leverage</i>) za Wytycznymi OECD.</p>

Odpowiedzialne prowadzenie działalności biznesowej (RBC)	
Terminy używane w Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych	<p>⊛ W rozumieniu Wytycznych OECD „<i>odpowiedzialne prowadzenie działalności biznesowej</i>” oznacza, że przedsiębiorstwa powinny: a) wносить pozytywny wkład w rozwój gospodarczy, środowiskowy i społeczny w celu osiągnięcia zrównoważonego rozwoju oraz b) unikać negatywnych skutków i im przeciwdziałać poprzez własną działalność oraz dążyć do zapobiegania lub łagodzenia negatywnych skutków bezpośrednio związanych z ich działalnością, produktami lub usługami w ramach relacji biznesowych.</p>
Terminy powszechnie używane przez banki	<p>⊛ Kryteria „<i>środowiskowe, społeczne i związane z ładem korporacyjnym</i>” (ESG) lub „<i>ryzyko środowiskowe i społeczne</i>” (ESR) to terminy zwykle używane przez instytucje finansowe do opisanie zestawu kryteriów stosowanych przez te instytucje przy ocenie wyników przedsiębiorstwa w zakresie zrównoważonego rozwoju.</p> <p>Kryteria środowiskowe odnoszą się do tego, jak przedsiębiorstwo zarządza kwestiami środowiskowymi. Kryteria społeczne badają, w jaki sposób przedsiębiorstwo zarządza relacjami z pracownikami, dostawcami, klientami i społecznościami, w których działa, i często obejmują zagadnienia dotyczący praw człowieka i praw pracowniczych. Kryterium ładu korporacyjnego dotyczy sposobu zarządzania spółką – przywództwa, wynagrodzeń kadry kierowniczej, audytów i kontroli wewnętrznych oraz praw akcjonariuszy.</p>
Różnice w terminologii i jej zastosowaniu na potrzeby niniejszego dokumentu	<p>Zakres kryteriów RBC i ESG/ESR jest ze sobą powiązany. Oba odnoszą się do względów społecznych i środowiskowych, jednakże zakres kryteriów RBC jest szerszy i odnosi się w szczególności do standardów i zaleceń, o których mowa w Wytycznych OECD. Kryteria ESG/ESR mogą być stosowane przede wszystkim do identyfikacji ryzyka finansowego, a nie ryzyka RBC (zob. powyżej).</p> <p>⇒ W niniejszym dokumencie RBC definiowano zgodnie z Wytycznymi OECD.</p>

Załącznik B: Przegląd transakcji bankowych: pożyczki oraz gwarantowanie emisji papierów wartościowych

Aby zilustrować sposób funkcjonowania procesu należytej staranności na poziomie klientów indywidualnych i transakcji, w niniejszym opracowaniu opisano ten proces w odniesieniu do dwóch typowych transakcji bankowych, aby ukazać, w jaki sposób bank może odpowiednio zastosować zasady RBC w poszczególnych rodzajach transakcji. W niniejszym dokumencie przedstawiono następujące rodzaje transakcji: pożyczki oraz gwarantowanie emisji papierów wartościowych.

A. Pożyczki

Przedsiębiorstwa często gromadzą pieniądze na cele ogólne, takie jak bieżące wydatki i inwestycje. Bank zazwyczaj nie zna dokładnego przeznaczenia pożyczki, jakiej udziela przedsiębiorstwu*. Jako zabezpieczenie (dodatkowe) pożyczki często służą komercyjne lub prywatne nieruchomości. Gdy nie ma takiej możliwości, zwłaszcza w przypadku przedsiębiorstw o ugruntowanej pozycji, pożyczka dostosowana do zdolności klienta do spłaty zobowiązania jest udzielana bez zabezpieczenia.

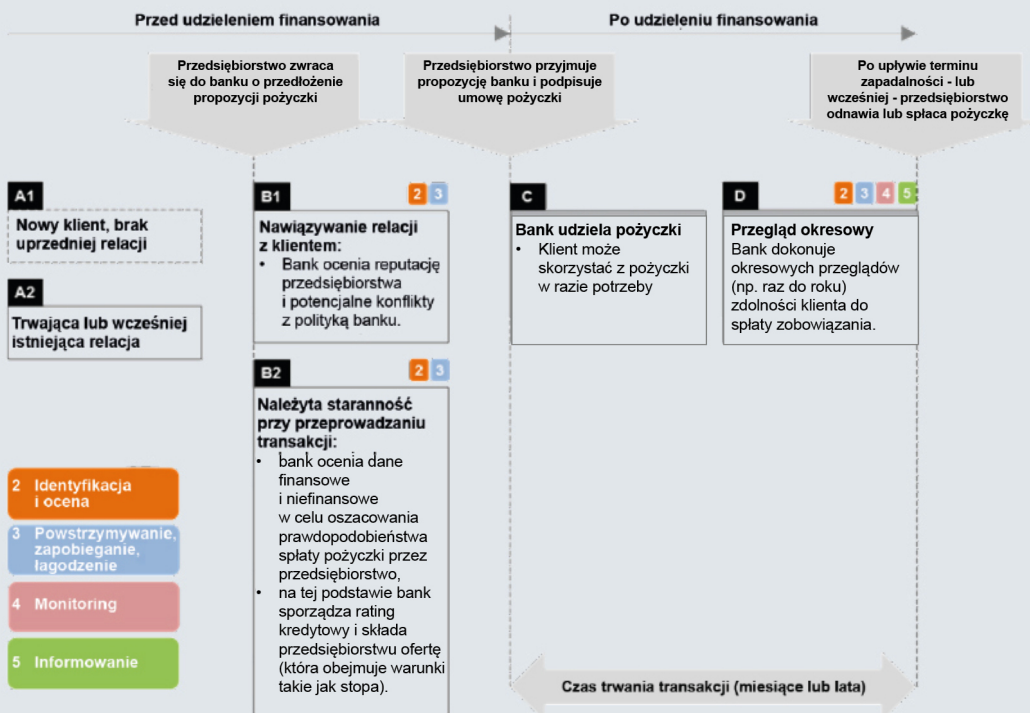
Częstym sposobem udzielania pożyczek jest udzielanie pożyczek konsorcjalnych. Pożyczki konsorcjalne są udzielane przez grupę pożyczkodawców jednemu pożyczkobiorcy. Celem takiej pożyczki jest rozłożenie ryzyka na grupę pożyczkodawców. Zazwyczaj jeden bank lub kilka banków, zwanych bankami prowadzącymi, mogą negocjować warunki takiej pożyczki z kredytobiorcą (w tym dokumentacji finansowej) i mogą udzielić znaczną część lub całość pożyczki, aby umożliwić pożyczkobiorcy szybkie zapewnienie finansowania, a następnie spłatę takiego kredytu w innych bankach, stosownie do ich udziału kwotowego. Inne banki są często określane mianem członków konsorcjum. Po podpisaniu umowy pożyczki rola banku prowadzącego dobiega końca, a jeden z banków zostaje wyznaczony jako pośrednik w kontaktach między pożyczkobiorcą, a członkami konsorcjum, zgodnie z postanowieniami zawartymi w dokumentacji finansowania.

* Wyjaśnienie tylko w polskiej wersji językowej:

Zgodnie z art.69 ust.1 Ustawy Prawo bankowe (Dz.U. 1997 Nr 140 poz. 939), w Polsce kredyt od pożyczki odróżnia m.in. fakt, że pierwszy z wymienionych musi mieć cel: *Przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.*

Ramka A B.1. Przykłady zastosowania zasad należytej staranności w kontekście transakcji udzielania pożyczek

Kiedy przedsiębiorstwo potrzebuje dodatkowej gotówki, może zwrócić się do banku o pożyczkę. Przedstawiciele przedsiębiorstwa spotykają się z doradcą klienta i zwracają się z prośbą o przedstawienie warunków, jakie bank byłby skłonny zaoferować.

Jeżeli bank nie miał żadnych wcześniejszych relacji z przedsiębiorstwem (A1), kierownik ds. relacji z klientem (doradca/opiekun klienta) inicjuje proces zawierania relacji biznesowej (B1). Proces ten jest przeprowadzany przez doradcę klienta lub przez specjalistę ds. należytej staranności. Celem tego procesu jest stwierdzenie, czy bank jest skłonny do nawiązania relacji z danym przedsiębiorstwem. Zazwyczaj głównymi obawami bywają potencjalne powiązania z praniem pieniędzy, korupcją lub innymi przestępstwami finansowymi

Proces nawiązywania relacji biznesowej jest również idealną okazją dla banku, aby zidentyfikować faktyczne lub potencjalne negatywne skutki RBC, z którymi przedsiębiorstwo może być powiązane. Bankom łatwiej jest rozpoznać ryzyko przed zaangażowaniem się w relację z klientem.

W przypadku, gdy bank ma już ugruntowane relacje biznesowe z przedsiębiorstwem (A2), rozpocznie on proces należytej staranności w zakresie transakcji. W takiej sytuacji doradca

klienta może już posiadać pewne informacje na temat działalności przedsiębiorstwa w zakresie RBC. W przeciwnym razie dokonuje on oceny przedsiębiorstwa i w razie potrzeby kontaktuje się z klientem.

Stopień narażenia przedsiębiorstwa na ryzyko sektorowe, geograficzne, a także związane z produktem i prowadzeniem przedsiębiorstwa definiuje, w jakim zakresie bank będzie próbował zidentyfikować faktyczne lub potencjalne negatywne skutki RBC. Po zidentyfikowaniu istotnych problemów dział banku ds. ryzyka środowiskowego i społecznego (dział ESR) zostanie poproszony o wsparcie podczas podejmowania kolejnych kroków procesu należytej staranności.

Dział ESR udzieli rekomendacji i/lub podejmie decyzję dotyczącą nawiązania relacji z klientem lub przeprowadzenia transakcji: zatwierdzi wniosek, zatwierdzi go na określonych warunkach lub odrzuci. W zależności od struktury zarządzania bankiem różne działy/zespoły mogą być zaangażowane w podjęcie ostatecznej decyzji o ewentualnym udzieleniu finansowania.

Pierwszym krokiem jest podjęcie przez bank decyzji o nawiązaniu dalszej współpracy z przedsiębiorstwem, aby zdobyć więcej informacji i lepiej zrozumieć sytuację.

Po wyjaśnieniu faktycznych lub potencjalnych kwestii związanych z RBC doradca/opiekun klienta składa wniosek kredytowy do zatwierdzenia przez komitet kredytowy albo w zależności od struktury zarządzania przez dodatkowy komitet(y). Podjęcie decyzji może zostać wtedy przekazane działowi wyższego szczebla. Komitet kredytowy oraz ewentualnie inne komitety dokonują przeglądu wniosku kredytowego, oceniają, czy wszystkie aspekty są zgodne z polityką banku, a następnie albo go zatwierdzają, lub zatwierdzają na określonych warunkach bądź odrzucają wraz z jego warunkami. W zależności od wielkości transakcji komitet kredytowy może być również zaangażowany wcześniej w analizę rozpatrywanego wniosku np. brać udział w początkowych rozmowach z przedsiębiorstwem ubiegającym się o pożyczkę.

Następnie doradca/opiekun klienta informuje go o decyzji i ofercie banku. Po podpisaniu przez klienta umowy, bank udzieli pożyczki (C).

Zazwyczaj dokonuje się okresowych ewaluacji klienta, któremu udzielono pożyczki, aby ponownie ocenić jego zdolność do spłaty zobowiązania. Taki przegląd jest również wykorzystywany do monitorowania czy klient spełnia warunki określone w umowie lub innej dokumentacji finansowania (D). Podczas tego przeglądu doradca/opiekun klienta może także ocenić, czy klient ma związek z jakimikolwiek faktycznymi lub potencjalnymi negatywnymi skutkami RBC.

W przypadku udzielania pożyczek transakcje zazwyczaj kończą się w momencie dokonania całkowitej ich spłaty przez klienta (czasem ze środków uzyskanych z nowej pożyczki udzielonej przez inny bank) lub w momencie odnowienia pożyczki w tym samym banku.

B. Gwarantowanie emisji papierów wartościowych (pozyskiwanie kapitału poprzez sprzedaż papierów wartościowych inwestorom)

Gwarantowanie emisji papierów wartościowych to proces, w ramach którego banki inwestycyjne zazwyczaj pozyskują kapitał od inwestorów w imieniu przedsiębiorstw lub innych organizacji, takich jak podmioty rządowe. Bank inwestycyjny działa jako pośrednik, który organizuje spotkania między dwoma stronami. Banki inwestycyjne często konkurują ze sobą o zdobycie umów o gwarantowanie emisji. Klient wybiera głównego zarządzającego i współzarządzających. Banki następnie ściśle współpracują z klientem w celu udanej emisji papierów wartościowych (dłużnych lub kapitałowych).

Ramka A B.2. Zastosowanie zasad należytej staranności w gwarantowaniu emisji papierów wartościowych

Kiedy przedsiębiorstwo potrzebuje dodatkowych środków pieniężnych, może zwrócić się do banku inwestycyjnego o pozyskanie kapitału od inwestorów zewnętrznych poprzez sprzedaż im papierów wartościowych (wchodzących w skład kapitału własnego lub dłużnych papierów wartościowych). Taka sprzedaż może nastąpić w drodze emisji niepublicznej lub publicznej. Emisja publiczna obejmuje sprzedaż na rynkach publicznych i wymaga zgody organu regulacyjnego. W niektórych przypadkach wiąże się to również z przeprowadzeniem niezależnego ratingu przez niezależną agencję ratingową.

Następnie przedsiębiorstwo zaprasza grupę banków inwestycyjnych do zgłaszania propozycji takiej transakcji. Wysocy rangą przedstawiciele przedsiębiorstwa spotykają się ze starszymi kierownikami ds. kontaktów z klientem kilku banków w celu jej omówienia. W zależności od wielkości transakcji przedsiębiorstwo wybiera jeden bank lub kilka banków jako głównych zarządzających. Główni zarządzający zapraszają następnie grupę dodatkowych banków do przyłączenia się do konsorcjum jako współzarządzający.

Jeśli bank nie miał wcześniej żadnych relacji z przedsiębiorstwem, zespół ds. transakcji banku inicjuje proces nawiązywania relacji biznesowej (B1). Proces ten jest przeprowadzany przez doradcę/opiekuna klienta lub przez specjalistę ds. należytej staranności lub na przykład przez wyspecjalizowany dział odpowiedzialny za rozwiązywanie konfliktów. Celem tego procesu jest stwierdzenie, czy bank jest skłonny do nawiązania relacji z tym przedsiębiorstwem. Zazwyczaj głównymi obawami są potencjalne powiązania z praniem pieniędzy, korupcją lub innymi przestępstwami finansowymi, a także konfliktami etycznymi lub prawnymi wynikającymi z istniejących relacji z klientem. W tym celu bank przeprowadza ocenę w oparciu o określone standardy i, w razie potrzeby, współpracuje w tym zakresie z przedsiębiorstwem. Podczas tej fazy banki mogą również próbować zidentyfikować faktyczne lub potencjalne negatywne skutki RBC, z jakimi przedsiębiorstwo może być powiązane.

Ponieważ banki inwestycyjne zazwyczaj współpracują ze specyficznymi grupami klientów, doradcy/opiekunowie klienta często utrzymują długoterminowe relacje osobiste z przedstawicielami danego przedsiębiorstwa i znają jego strategię oraz model biznesowy. Ponadto jako że z reguły współpracują z większymi przedsiębiorstwami, mogą jeszcze przed transakcją opracować ocenę przedsiębiorstwa w kwestiach związanych z RBC.

Kiedy klient upoważni wiodącą instytucję (wiodące instytucje), nastąpi bardziej szczegółowa faza procesu należytej staranności. W trakcie tej fazy instytucje wiodące ściśle współpracują z przedsiębiorstwem, aby rozpoznać potencjalne ryzyko prawne, finansowe lub inne. Zachęca się banki do wykorzystania tej fazy do rozpoznania faktycznych lub potencjalnych negatywnych skutków, które przedsiębiorstwo może spowodować lub do których przedsiębiorstwo może się przyczynić, lub z którymi może być powiązane. Instytucje współpracujące skupiają się przede wszystkim na działaniach

związanych ze sprzedażą (D), ale nadal zachęca się je do wdrożenia własnego procesu należytej staranności lub przynajmniej zweryfikowania, czy instytucja wiodąca przeprowadziła ten proces w sposób skuteczny. Zarówno rozpoznanie ryzyka, jak i faktycznych lub potencjalnych skutków RBC wymagają odpowiednich działań, w tym – w przypadkach, gdy ryzyka są istotne z handlowego punktu widzenia – zachęcania klientów do ich ujawnienia w prospekcie emisyjnym lub broszurze przedstawianej inwestorom. W przeciwieństwie do kredytu korporacyjnego relacja z klientem kończy się w momencie sprzedaży papierów wartościowych inwestorowi oraz otrzymania przez przedsiębiorstwo pozyskanego kapitału. Bank zazwyczaj dąży do utrzymania stałej relacji z przedsiębiorstwem, co może zapewnić mu dalsze możliwości zaangażowania się w faktyczne lub potencjalne kwestie związane z RBC. W praktyce jednak, po sfinalizowaniu transakcji, siła oddziaływania banku w stosunku do klienta zostanie znacznie zmniejszona.

